R G B WH GR BL Grey Scale #13 C M Y K
DANES-PICTA.COM
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LOTNICZYCH I OP

BIBLIOTEKA NIEJAWNA
Akademii Obrony Narodowej
L-325/A
ZASTRZEŻONE
POUFNE
Egz. Nr 1
JAWNE
BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Akademii Obrony Narodowej
Nr ewid. 60804

ANALIZA PORÓWNAWCZA DOWODZENIA SIŁAMI POWIETRZNYMI RP i NATO

WARSZAWA 1998

Colour Chart #13
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black
Inches Centimetres
DANES-PICTA.COM

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ WOJSK LOTNICZYCH I OBRONY POWIETRZNEJ

BIBLIOTEKA NIEJAWNA Akademii Obrony Narodowej Nr ewid. 2-325/A
JAWNE
ZASTRZEŻONE
POUFNE
Egz. Nr ..1...
170306 Anna KOLEK kl
Podst. prot. medyc. NVwch. 648
2 dn. 24.02.2006
AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ Wpłynęło 8 XII 98 Ark. 150
BIBLIOTEKA GŁÓWNA Nr 24553/S
BIBLIOTEKA GŁÓWNA-ARCHIWUM Akademii Obrony Narodowej Nr ewid. 60804 II

ANALIZA PORÓWNAWCZA DOWODZENIA SIŁAMI POWIETRZNYMI RP I NATO

Biblioteka Akademii Obrony Narodowej
Nr ew. 2-325-ZONE
3.02.2003
ppłk M. Tarłowski

WARSZAWA **1998**

17/RF22/98/1
POUFNE

Zespół autorski:
prof. dr hab. Eugeniusz ZABŁOCKI: opracował 1.1 i 3
prof. dr hab. Wacław ŚWIĄTNICKI: opracował 2.1
płk prof. dr hab. Stefan ANTCZAK : opracował 2.2
płk dr hab. Wojciech MICHALAK : opracował 1.2.1 i załącznik
płk dr hab. Stanisław ZAJAS : opracował 1.2.2
płk dr hab. Bogdan ZDRODOWSKI: opracował 2.3 i 2.4
por. mgr Jarosław TESKA : opracował 2.1

Opracowanie graficzne Marian MIKOŁAJCZUK
Maszynopisanie komputerowe Grażyna KLOCH

SPIS TREŚCI

WSTĘP 3

1. DOWODZENIE SIŁAMI POWIETRZNYMI NATO 6

1.1. Szczeble dowodzenia Sił Powietrznych NATO 10

1.2. Procedury wypracowania decyzji o użyciu Sił Powietrznych NATO w Europie 24

1.2.1. Planowanie użycia Sił Powietrznych NATO na szczeblach operacyjnych 28

1.2.2. Przebieg procesów decyzyjnych na szczeblu ICAOC 37

2. DOWODZENIE WOJSKAMI LOTNICZYMI I OBRONY POWIETRZNEJ RP 52

2.1. Struktura organizacyjno – funkcjonalna systemu dowodzenia WLOP..... 53

2.2. Automatyzacja dowodzenia w WLOP 91

2.3. Docelowa struktura organizacyjno-funkcjonalna systemu dowodzenia WLOP 108

2.4. Przygotowanie działań bojowych w WLOP 114

3. UOGÓLNIENIA I WNIOSKI 123

ZAKOŃCZENIE 129

BIBLIOGRAFIA 131

ZAŁĄCZNIK 134

WSTĘP

Dowodzenie siłami powietrznymi, tj. lotnictwem i wojskami obrony powietrznej, ze względów polityczno-militarnych ukształtowało się odmiennie w Sojuszu Północnoatlantyckim i Układzie Warszawskim. W Wojskach Lotniczych i Obrony Powietrznej, mimo dokonywanych modyfikacji, dowodzenie w znacznej mierze opiera się nadal na zasadach i rozwiązaniach, które istniały w poprzedniej koalicji. Również w NATO przewiduje się dość istotne zmiany w dowodzeniu wojskami, w tym siłami powietrznymi. Powyższe tezy wskazują, że w Siłach Powietranych RP i NATO występują dwa zmieniające się systemy dowodzenia, które już wkrótce mają być kompatybilne, a następnie zintegrowane.

Transformacja systemu dowodzenia Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej do systemu NATO wymaga więc w pierwszej kolejności identyfikacji i analizy obu systemów, a następnie wyartykułowania (określenia) rozbieżnych rozwiązań i ich stopniowego eliminowania. Na tle tak zarysowanych modyfikacji wyłamał się główny problem badawczy, który można przedstawić w postaci następującego pytania: Jakie różnice występują w systemach dowodzenia Siłami Powietrznymi RP i NATO? Rozwiązanie tego problemu miało umożliwiać sprecyzowanie obszarów, kierunków, zakresów i sposobów zintegrowania dowodzenia WLOP z Siłami Powietrznymi NATO. Zagadnienia te miały być (i będą) przedmiotem dociekań w kolejnej pracy naukowej poświęconej tej problematyce.

Głównym celem obecnego etapu badań było opracowanie właściwości dowodzenia WLOP i Siłami Powietrznymi NATO i na tym tle określenie zasadniczych rozbieżności w tym zakresie.

Założony problem i cel badawczy określiły przedmiot badań, którym były systemy dowodzenia lotnictwem taktycznym i obroną powietrzną w RP i NATO. Zespół autorski miał wystarczające rozeznanie i wiarygodne informacje, aby podejmując badania opisane w niniejszej pracy, sformułować następującą hipotezę: Dowodzenie Wojskami Lotniczymi i Obrony Powietrznej niemal całkowicie różni się od dowodzenia Siłami Powietrznymi NATO. Odmienne są struktury, procedury, kompetencje na różnych szczeblach dowodzenia, metody i treści pracy dowództw oraz inne najistotniejsze elementy systemu dowodzenia.

Wyeliminowanie tych różnic będzie procesem długotrwałym i kosztownym. Zmieniać się jednak musi nie system NATO, lecz dowodzenie naszymi siłami

powietrznymi. Do sojuszu jest bowiem przyjmowana Polska, która ma akceptować istniejące w koalicji rozwiązania teoretyczne i praktyczne. Niestety, dotychczas daje się zauważyć dążenie do postponowania rozwiązań sojuszniczych i gloryfikowania dowodzenia własnego. Trzeba więc dokonać porównania obu systemów, wykryć różnice i określić priorytety działań zapewniających kompatybilność, a następnie uzyskanie interoperacyjności dowodzenia WLOP z Siłami Powietrznymi NATO.

Powyższą hipotezę sformułowano po wstępnych studiach problemu dowodzenia Siłami Powietrznymi NATO i na podstawie doświadczeń empirycznych i posiadanej wiedzy o dowodzeniu Wojskami Lotniczymi i Obrony Powietrznej.

Dla zweryfikowania hipotezy oraz rozwiązania problemu i osiągnięcia celu badań przestudiowano szereg materiałów, z których najistotniejsze ujęto w wykazie bibliograficznym. Posługując się metodami analizy, uogólnień, ocen i porównań konfrontowano częściowe wyniki badań, identyfikowano zasadnicze rozwiązania w zakresie dowodzenia i precyzowano główne tezy w przedmiocie dociekań.

Weryfikowania badań teoretycznych dokonywano w czasie obserwacji ćwiczeń prowadzonych w wojskach (w wymiarze narodowym i międzynarodowym), takich np. jak: „ORLI SZPON – 97", „AMBER EXPRESS – 98", treningi systemu OP i ćwiczenia korpuśne.

Wiele cennych informacji dostarczyły również ćwiczenia prowadzone w Akademii Obrony Narodowej, szczególnie zaś ćwiczenia główne (tzw. komputerowe) i szkieletowe oraz wydziałowe ćwiczenia dowódczo-sztabowe. Część z nich, prowadzona również z udziałem studentów armii NATO, wzbogacała naszą wiedzę i wpłynęła na weryfikację niektórych rozwiązań i propozycji.

Nie mniej znaczące w procesie badawczym okazały się kontakty z przedstawicielami Sił Powietrznych innych armii (RFN, Anglii, Danii, Belgii i Włoch) oraz wywiady i konsultacje prowadzone z oficerami Dowództwa Wojsk Lotniczych i Obrony Powietrznej. Pozwoliły one na skorygowanie i uszczegółowienie posiadanej wiedzy oraz jej wzbogacenie w świetle procesów rozwojowych systemów dowodzenia i zamierzeń integracyjnych.

W wyniku tych, a także wielu innych przedsięwzięć badawczych opracowano niniejsze studium. Składa się ono z trzech rozdziałów i załącznika.

Rozdział pierwszy poświęcono dowodzeniu Siłami Powietrznymi NATO. Wskazano w nim szczeble (poziomy) dowodzenia oraz zaprezentowano podstawowe założenia dotyczące planowania kampanii powietrznej w Europie Centralnej i planowania

taktycznych działań powietrznych na szczeblu CAOC. Prezentowane w rozdziale wyniki badań są ujęte w sposób dość ogólny. Chodziło bowiem o to, by nie powtarzać treści zawartych w I części pracy naukowej p.k. INTEGRACJA-1 nt. „Dowodzenie Siłami Powietrznymi według procedur NATO". Istotne zaś było, aby wzbogacić treści z części pierwszej i stworzyć podstawę do porównań z systemem dowodzenia Wojskami Lotniczymi i Obrony Powietrznej.

Tej ostatniej problematyce poświęcono rozdział drugi niniejszego opracowania. Zawarto w nim najistotniejsze zagadnienia dotyczące struktury organizacyjno-funkcjonalnej systemu dowodzenia i jego automatyzacji. Ujęto również prognozowane zmiany w systemie dowodzenia, a także planowanie działań bojowych w WLOP.

Treści zawarte w obu rozdziałach stanowiły podstawę o opracowaniu ostatniej części niniejszej pracy. Odzwierciedla ona uogólnienia i wnioski, czyli wskazuje najistotniejsze rozbieżności, ale i rozwiązania zbieżne jakie występują w systemach dowodzenia WLOP i Sił Powietrznych NATO.

Treści ujęte w tym rozdziale mogą stanowić wystarczającą podstawę do dociekań dalszych, w których mogą być odzwierciedlone konkretne propozycje i priorytetowe rozwiązania, zapewniające osiągnięcie kompatybilności i interoperacyjności systemu dowodzenia Sił Powietrznych RP i NATO.

Przedstawione w niniejszym opracowaniu analizy porównawcze obu systemów dowodzenia wskazują z jednej strony na osiągnięcie zamierzonego celu badań. Z drugiej zaś strony wynika z nich, że w dowodzeniu WLOP utrzymuje się wiele innych, a niekiedy nawet antynomicznych rozwiązań wobec stosowanych praktyk w Siłach Powietrznych NATO. Stąd też opracowanie materiału określającego najpilniejsze zmiany w dowodzeniu WLOP, a następnie szybkie ich wdrożenie do pragmatycznej działalności naszych sił powietrznych trzeba uznać za zadanie najważniejsze, mające wymiar racji stanu.

1. DOWODZENIE SIŁAMI POWIETRZNYMI NATO.

Rozwój wymagań wobec systemu dowodzenia siłami powietrznymi NATO, w dużej mierze jest wynikiem doświadczeń wyniesionych z konfliktów zbrojnych i celowości modelowania obrazu wojny w przyszłości. Duże znaczenie w tym aspekcie mają nie tylko rzeczywiste lub możliwe zagrożenia, ale również nowości technologiczne, oraz bezpośrednie oddziaływanie zmian w technice na strategię i taktykę użycia Sił Powietrznych, co wpływa także na dowodzenie lotnictwem i obroną powietrzną.

W latach siedemdziesiątych poczyniono pierwsze kroki, mające na celu usprawnienie dowodzenia Siłami Powietrznymi NATO. Przede wszystkim skoncentrowano się na nowym systemie dowodzenia, który mógłby w znacznym stopniu poprawić efekty użycia, szczególnie lotnictwa taktycznego. Ciągle bowiem występował deficyt sił powietrznych (zwłaszcza lotnictwa) w stosunku do zakresu stawianych im zadań, co wymagało permanentnego tworzenia priorytetów oraz koncentracji sił na określonych zadaniach lub obiektach i kierunkach działań. Z uwagi na przewidywany scenariusz działań Układu Warszawskiego, zakładający zmasowane uderzenia lotnictwa, duże znaczenie przypisywano również obronie powietrznej, a zwłaszcza odparciu początkowej fazy agresji powietrznej. Jak podają źródła natowskie, priorytetem dla wszystkich państw stało się stworzenie zintegrowanego systemu dowodzenia obroną powietrzną sojuszu. Biorąc pod uwagę dużą liczbę systemów uzbrojenia będących w dyspozycji koalicji i jasne jej zorientowanie na defensywno-ofensywny charakter działań, żadne państwo członkowskie NATO nie było bowiem w stanie, nawet przy dobrze zorganizowanym systemie, sprostać tym zadaniom samodzielnie. Ze względów finansowych i wspomnianych już priorytetów, początkowo zorganizowano tylko system obrony powietrznej i włączono go w system dowodzenia Siłami Zbrojnymi Sojuszu[1].

Nie tylko obrona przed atakiem przeciwnika w rejonach przygranicznych, ale również elastyczne reagowanie na jego operacje powietrzne stanowiły w tym czasie o strategicznej koncepcji użycia SP NATO (MC 14/3). Z tego wynika, że wojna powietrzna nie mogła być planowana na szczeblu operacyjnym, ale musiała pozostawać ciągle elastycznym instrumentem działań wojennych szczebla strategicznego. Dlatego też dla wszystkich taktycznych sił powietrznych konieczne były identyczne struktury dowodzenia, które istniały już w obszarze Obrony Powietrznej. Analiza literatury zachodniej ukazuje, że

ważnym czynnikiem, mającym wpływ na zmiany w koncepcji dowodzenia Siłami Powietrznymi NATO i doskonalenie systemu dowodzenia nimi, było ciągle zagrożenie ze strony Układu Warszawskiego. Przejawiało się ono szczególnie w unowocześnianych systemach uzbrojenia przeciwnika powietrznego oraz w jego wyraźnie agresywnej doktrynie. Zwiększona dokładność celowania, zasięg, nowe ładunki bojowe i odporności na przeciwdziałanie środków WRE nie tylko potęgowały zagrożenie, ale zmusiły do bardziej elastycznego planowania operacyjnego i jasnego rozkazodawstwa. Dowodzenie stanęło więc przed nowymi zadaniami, które ukierunkowane zostały na zapewnienie prowadzenia połączonych działań powietrznych, spłaszczenie struktur oraz wariantowanie procesu decyzyjnego realizowanego na taktycznych i operacyjnych szczeblach dowodzenia.

W latach 1978-79 różne gremia NATO podnosiły sprawę utworzenia zintegrowanego systemu dowodzenia lotnictwem i wymagań, jakie powinien on spełniać. Komisja Planowania Obronnego przyjęła w grudniu 1979 roku program podstawowy. Grupa ekspertów utworzona z przedstawicieli państw NATO opracowała szczegółowe wymagania Systemu Dowodzenia i Kontroli Sił Powietrznych[2], z zamiarem wdrożenia go do roku 2008 w System Dowodzenia Siłami Zbrojnymi NATO w Europie (ACE). Wymagania militarno-operacyjne zostały zatwierdzone w roku 1985. W dalszej kolejności grupa ekspertów przystąpiła do przygotowania koncepcji funkcjonalnej systemu dowodzenia ACCS[3]. Fazę koncepcyjną zakończono w 1989 roku opublikowaniem tak zwanego IV Tomu ACCS MASTER PLAN (AMP). Dokument ten podkreślał w szczególności konieczność likwidacji oddzielnych SD OP i SD Lotnictwa Taktycznego, zapewnienie wspólnego planowania i dowodzenia oraz prowadzenia taktycznych działań powietrznych. Powyższa koncepcja została zaakceptowana przez Głównodowodzącego Siłami Zbrojnymi NATO (SHAPE) już w kwietniu 1988 r. W związku z tym w 1989 roku utworzono kolejną grupę ekspertów, którzy zajęli się opracowaniem programu przejściowego ACCS na lata 1991-1996. Po zatwierdzeniu koncepcji przez Komisję Obrony NATO i Radę NATO w 1990 roku utworzono przy Komisji Obrony Powietrznej NATO, komórkę planistyczno-organizacyjną zwaną NATO ACCS MANAGMENT ORGANISATION (NACMO), która szybko przekształciła się w Centralną Agenturę

---

[1] H. Riedel, Podstawy dowodzenia taktycznymi siłami powietrznymi, Akademia Dowodzenia Bundeswehry, Hamburg 1995.
[2] Chodzi o ACCS – Air Command and Control System.
[3] H. Hornung, Wymagania stawiane nowoczesnemu systemowi dowodzenia działaniami wojennymi, Fuhrugs – akademia der Bundeswehr, Hamburg 1995, s. 10.

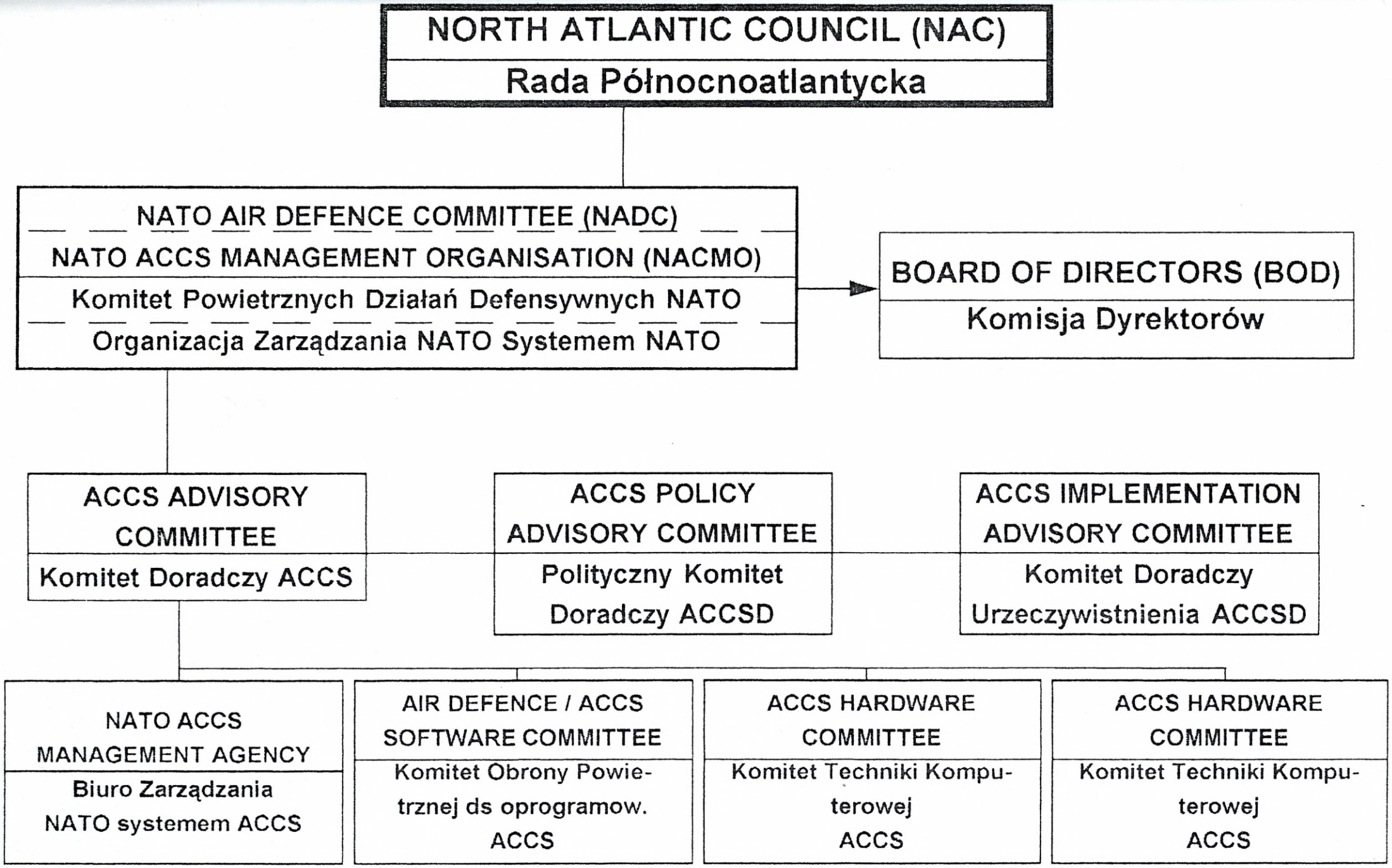

Rys. 1. Struktura organizacyjna Centralnej Agentury Planowania i Wprowadzania ACCS do Systemu Dowodzenia Siłami Zbrojnymi NATO w Europie.

Planowania i Wprowadzania ACCS do Systemu Dowodzenia Siłami Zbrojnymi NATO w Europie (rys. 1). Koniec zimnej wojny i konfrontacji Wschód-Zachód oraz związane z tym zmiany w strategii i strukturach sił zbrojnych NATO miały znaczny wpływ na weryfikację programu ACCS.

Z analizy zadań głównych systemu dowodzenia siłami powietrznymi ACCS i wytycznych dotyczących wymogów względem systemów dowodzenia, zawartych w dokumentach MC 400 i MC 312 wynika, że nowoczesny system dowodzenia Siłami Powietrznymi powinien obejmować (spełniać) następujące grupy zadań:

- Zarządzanie lotnictwem i obroną powietrzną;
- Dowodzenie i kontrolę zarządzania zasobami;
- Kontrolę działań bojowych;
- Kontrolę przestrzeni powietrznej;
- Zarządzanie przestrzenią powietrzną;
- Kontrolę funkcjonowania systemu.

Powyższe zadania zostały opracowane i włączone w formie modułowej w planowany system dowodzenia i kontroli sił powietrznych. Na podstawie analizy dostępnej literatury i publikacji z zakresu dowodzenia należy sądzić, że poszczególne elementy systemu dowodzenia i kontroli SP NATO wprowadzane będą kolejno. Jednocześnie oczekuje się, że poprawią one w znacznym stopniu dowodzenie w SP NATO w Europie Centralnej, a później zostaną włacone w system dowodzenia SP NATO w Europie Północno-Zachodniej i Południowej[4] lub będą zorganizowane w nowym systemie dowodzenia SP Europy Północnej i Południowej.

Biorąc pod uwagę wymogi stawiane dowodzeniu Siłami Powietrznymi oraz zasady ich użycia, należy wyodrębnić trzy podstawowe zasady dowodzenia Siłami Powietrznymi NATO[5]:

- Scentralizowane dowodzenie;
- Sprawowanie dowodzenia na możliwie najwyższym szczeblu;
- Zdecentralizowane wykonanie zadań bojowych.

  Charakter podejmowanych decyzji na poszczególnych szczeblach dowodzenia i brak szczegółowej koordynacji działań na szczeblach operacyjnych dowodzi, że jest to dowodzenie przez cele[6].

---

[4] H. Hernung, P. Perschke, Jak daleko zostaną objęte w ACCS przyszłościowe stawianie zadań niemieckim Siłom Powietrznym, Akademia Dowodzenia Bundeswehry, Hamburg 1995, s. 13.

[5] H. Riedel, Podstawy dowodzenia taktycznymi siłami powietrznymi, Akademia Dowodzenia Bundeswehry, Hamburg 1995, s. 4.

1.1. Szczeble dowodzenia Sił Powietrznych NATO

Dokonując analizy szczebli dowodzenia Sił Powietrznych NATO należy wrócić do podstawowych dokumentów normujących ich użycie w działaniach wojennych. Siły Powietrzne NATO, podobnie jak pozostałe rodzaje sił zbrojnych, posiadają własną doktrynę. Najważniejszym dokumentem normatywnym taktycznych sił powietrznych jest Taktyczna Doktryna Powietrzna (ATP-33B NATO Tactical Air Doctrine)[7] . Stanowi ona zbiór podstawowych zasad określających użycie sił powietrznych.

Działania prowadzone przez siły zbrojne NATO dzielą się, ze względu na ilość rodzajów sił zbrojnych i ich przynależność państwową, na:

- działania połączone (joint operations);
- sojusznicze działania połączone (combined operations).

Według dokumentu ATP-33B **działania połączone** to takie działania, w których biorą udział pododdziały, oddziały, ZT, stanowiska dowodzenia więcej niż jednego rodzaju sił zbrojnych należących do jednego państwa.

Typowym przykładem działań połączonych we współczesnych konfliktach zbrojnych były działania Królewskich Sił Powietrznych i Królewskiej Marynarki Wojennej Wielkiej Brytanii w konflikcie falklandzkim.

Natomiast sojusznicze działania połączone to takie działania, w których biorą udział elementy więcej niż jednego rodzaju sił zbrojnych i więcej niż jednego państwa.

Działania sprzymierzonych w wojnie w Zatoce Perskiej są przykładem sojuszniczych działań połączonych. Działania wojenne przeciwko Irakowi prowadziły wszystkie rodzaje sił zbrojnych i wojsk z 33 państw[8].

Według tej samej zasady, klasyfikowane są połączone sztaby, dowództwa, instytucje i stanowiska dowodzenia. Działania wojenne według poglądów NATO mogą być prowadzone na trzech szczeblach:

- strategicznym;
- operacyjnym;
- taktycznym.

---

[6] APT-33(B) pkt. 306.

[7] Określenie NATO Tactical Air Doctrine – należy rozumieć jako „regulamin walki" lub „regulamin działań".

[8] J. Meyer, Wojna w Zatoce Perskiej, omówienie różnych taktyk użycia lotnictwa ofensywnego z punktu widzenia operacyjnego, Akademia Dowodzenia Bundeswehry, Hamburg 1994.

Szczebel strategiczny to taki, na którym grupy państw określają swoje cele narodowego lub międzynarodowego bezpieczeństwa i wykorzystują wszystkie dostępne środki (również militarne) w celu ich osiągnięcia. W przypadku NATO szczebel strategiczny stanowią między innymi: Rada Północnoatlantycka, Komitet Wojskowy Paktu Północnoatlantyckiego, Komitet Planowania Obronnego NATO i dalsze 17 Komitetów i Komisji bezpośrednio podległych Radzie Północnoatlantyckiej (rys. 2). Stąd jasno wynika, że szczebel strategiczny nie jest szczeblem działań wojennych, ale zapadają na nim decyzje polityczne, w tym również dotyczące użycia sił zbrojnych.

Na podstawie dostępnej literatury oraz wniosków z seminarium na temat: „Struktury NATO na szczeblu strategicznym", przeprowadzonego w marcu 1997 roku w AON przez przedstawicieli Akademii Dowodzenia Bundeswehry, należy rozumieć szczebel strategiczny również jako gremium, na którym ciągle analizowana jest sytuacja polityczna i jej wpływ na zagrożenie interesów sojuszu oraz jako szczebel, na którym zapadają najistotniejsze decyzje dotyczące bezpieczeństwa wszystkich partnerów. Na szczeblu strategicznym przede wszystkim ustala się kto jest przeciwnikiem w konflikcie, kto opowiada się lub staje po stronie sojuszu albo będzie w koalicji, a kto będzie neutralny. Ważne jest także określenie tych stron, które będą utrudniać działania sojuszu. Jednym z podstawowych zadań gremiów tego szczebla jest przekonanie społeczeństwa o konieczności użycia sił zbrojnych. Jest to niezbędne – jak wykazało przygotowanie działań w konflikcie kuwejckim – aby poprzez właściwą i prawdziwą informację wpłynąć na morale społeczeństwa, które ma ponieść koszty działań wojennych. Poprzez nowoczesne metody informacji, jak „efekt CNN", Stany Zjednoczone szybko uzyskały akceptację społeczeństwa i bez trudu zorganizowały dosyć liczną koalicję.

Szczebel operacyjny jest szczeblem działań wojennych na którym są planowane, organizowane i prowadzone kompanie i operacje w celu osiągnięcia celów strategicznych na teatrze działań wojennych lub obszarze operacji. W NATO kampanię planują (rys. 3): Głównodowodzący Połączonymi Siłami w Europie (SACEUR)[9], głównodowodzący głównych dowództw (CINCENT, CINNORTHWST i CINSOUTH) oraz podporządkowani im dowódcy głównych dowództw. W Regionie Centralnym LANDCENT, AIR CENT, BALTAP (rys. 4). Szczeblem operacyjnym dla Sił Powietrznych NATO w Europie Centralnej jest więc Dowództwo Sił Powietrznych Europy Centralnej (AIR CENT). Jest

[9] W nowej strukturze dowodzenia zakłada się, że SACEUR będzie szczeblem strategicznym.

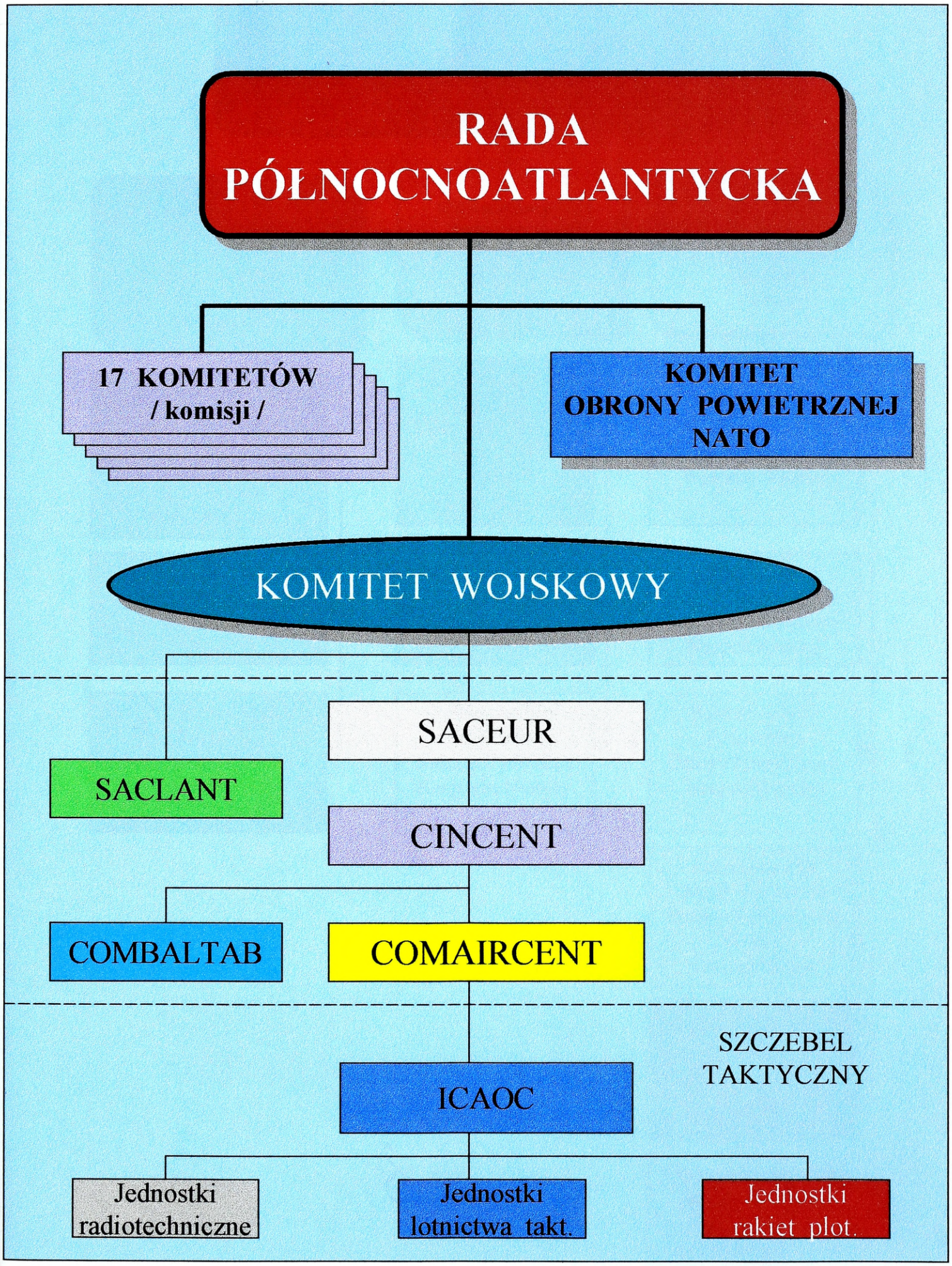

Rys.2. Szczeble dowodzenia Siłami Powietrznymi NATO

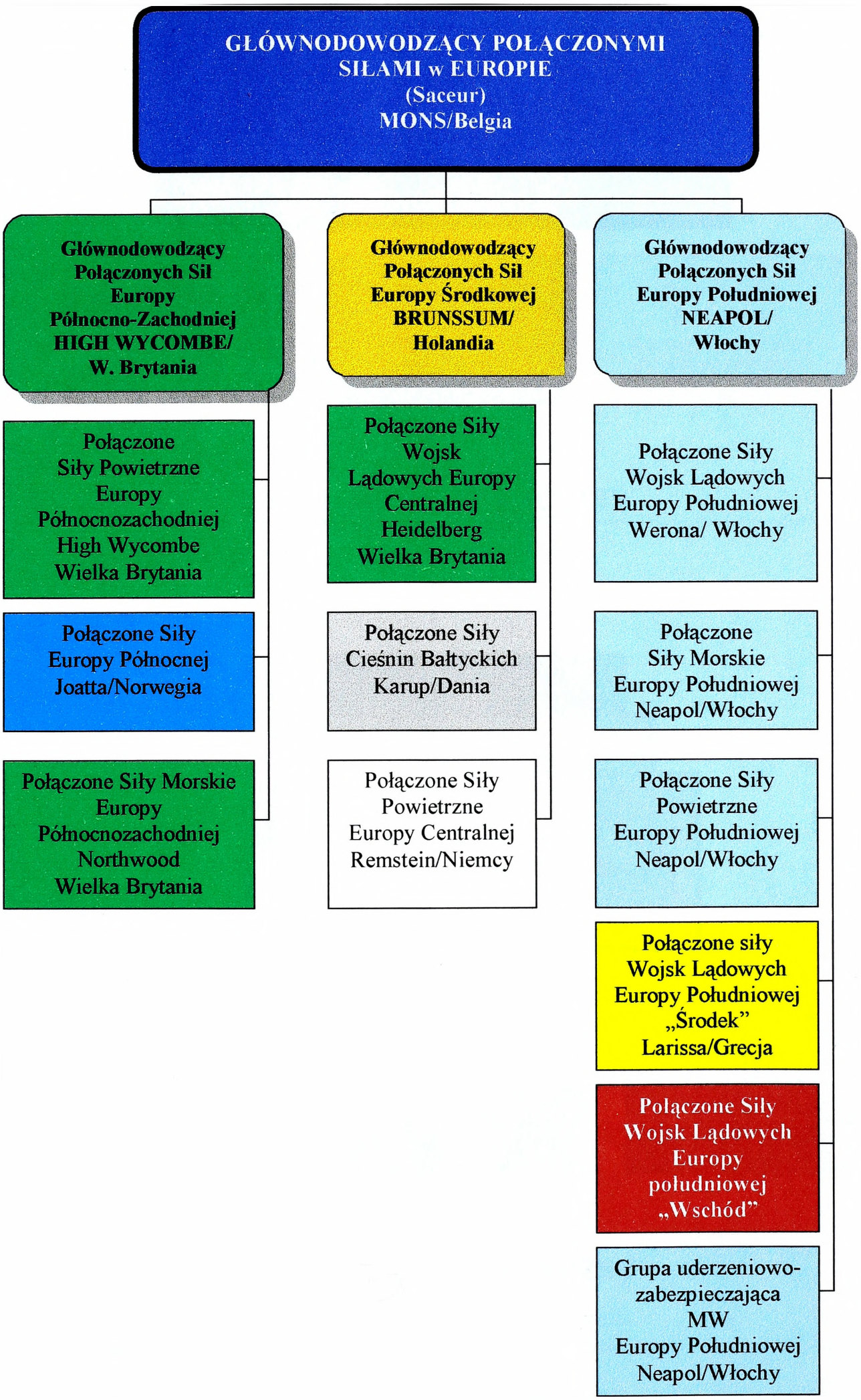

Rys. 3. Struktura dowodzenia połączonymi siłami w Europie.

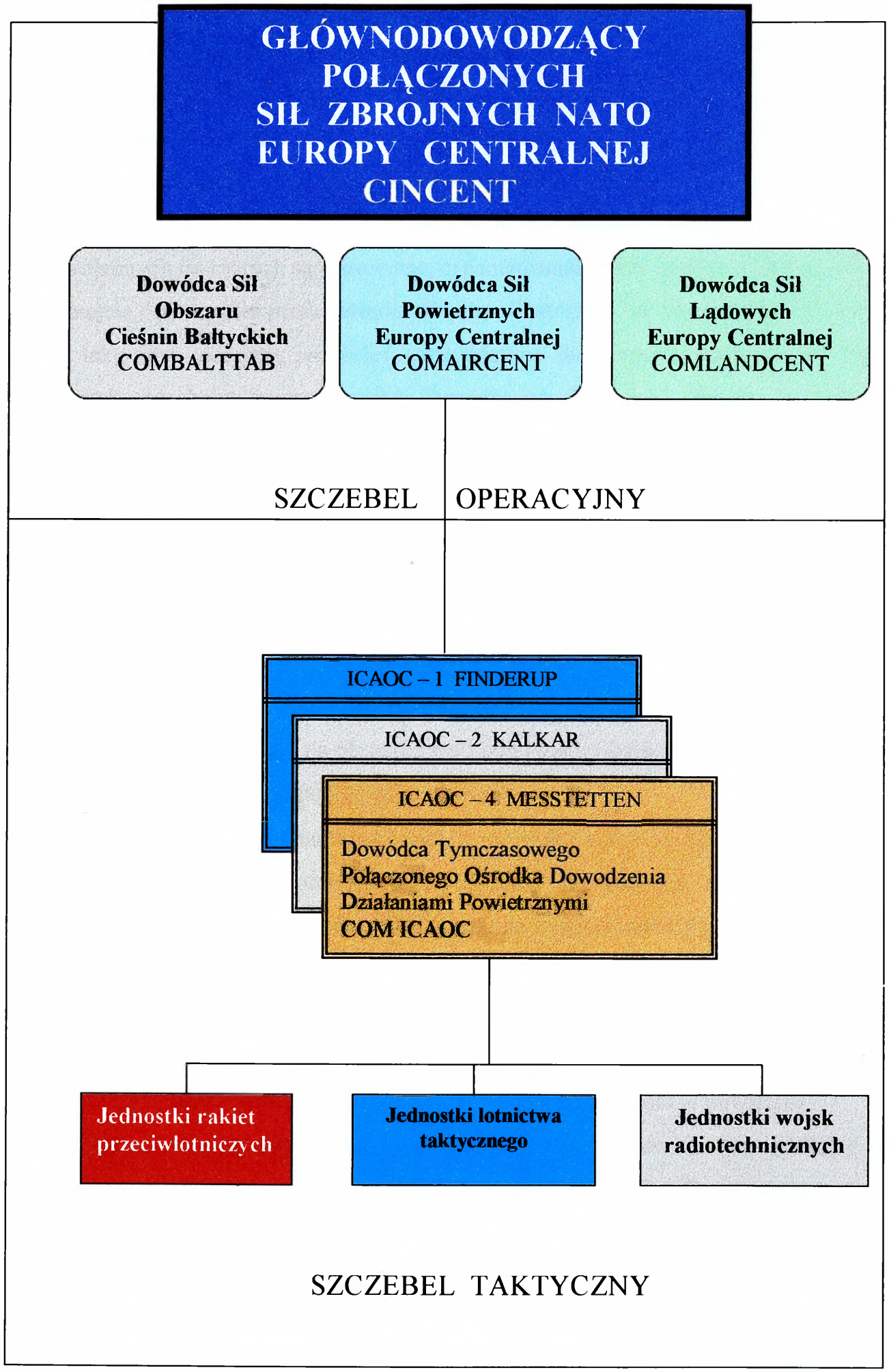

Rys. 4. Struktura dowodzenia Siłami Powietrznymi NATO w Europie Centralnej.

ono w pełni odpowiedzialne za użycie sił powietrznych i dowodzenie nimi w Regionie Centralnym[10]. Do zadań szczebla operacyjnego należy również opracowywanie i przygotowywanie planów operacji. Szczebel ten odpowiada również, poza użyciem sił będących w jego podporządkowaniu, za ich przemieszczenie i rozmieszczenie. Ponadto zobowiązany jest do meldowania o użyciu sił powietrznych do Kwatery Głównej NATO.

Szczebel taktyczny, według dokumentów normatywnych NATO, to taki szczebel działań wojennych na których są planowane, organizowane i prowadzone działania bojowe dla osiągnięcia celów walki przez związki taktyczne i oddziały. W siłach lądowych NATO szczebel taktyczny stanowią jednostki organizacyjne do korpusu włącznie. W Siłach Powietrznych szczebel taktyczny tworzą Tymczasowe Połączone Ośrodki Dowodzenia Działaniami Powietrznymi (ICAOC) i podporządkowane im siły (rys. 5).

Z analizy poszczególnych szczebli dowodzenia wynika, że najwyższym przełożonym wojskowym Sił Powietrznych w Europie jest Głównodowodzący połączonymi Siłami Zbrojnymi NATO w Europie (SACEUR), którego głównym zadaniem jest zachowanie pokoju, bezpieczeństwa i integralności terytorialnej państw członkowskich sojuszu. Jednocześnie odpowiada on za określenie poziomu sił potrzebnych do utrzymania stabilności i wsparcia działań podejmowanych w sytuacjach kryzysowych oraz zapewnienia skutecznej obrony na obszarze jego odpowiedzialności, a także za szkolenie i utrzymanie gotowości bojowej podległych mu wojsk.

W przypadku Europy Centralnej, dopiero dowódcy szczebla AIRCENT, podlegają organa dowodzenia siłami powietrznymi szczebla taktycznego (ICAOC), którym bezpośrednio (lub pośrednio – poprzez CRC) są podporządkowane oddziały i pododdziały lotnictwa taktycznego, wojsk rakietowych i radiotechnicznych. W zależności od charakteru i ważności operacji ICAOC mogą być również podporządkowane do okresowego wykorzystania określone siły wsparcia, takie jak: walki radioelektronicznej, obezwładniania środków OPL, wczesnego wykrywania i tankowania w powietrzu[11].

Zakres uprawnień dowódców do dowodzenia lub kierowania (zarządzania) jest zróżnicowany w zależności od szczebla dowodzenia. ATP-33B wyróżnia cztery podstawowe zakresy uprawnień decyzyjnych[12] (rys. 6):

- dowodzenie operacyjne;

---

[10] Praca zbiorowa, Wybrane aspekty doktryny Sił Powietrznych NATO, Akademia Obrony Narodowej, Warszawa 1997.
[11] R. Fielge, Nowa struktura dowództw dla prowadzenia taktycznej wojny powietrznej, Bezpieczeństwo Europejskie 3/95, s. 30-32
[12] NATO Tactical Air Doctrine, ATP-33B, pkt. 301.

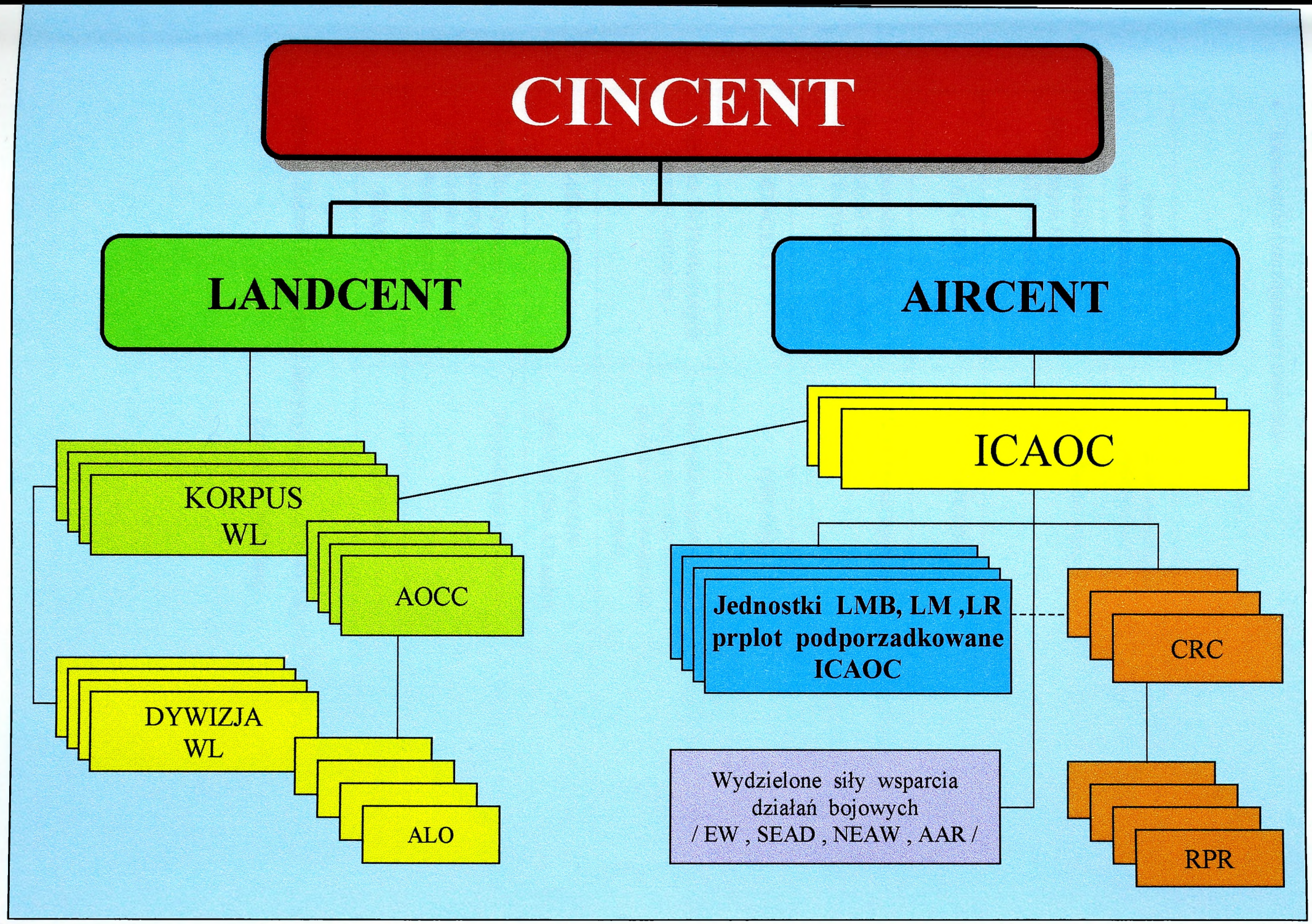

Rys. 5 . Struktura systemu dowodzenia siłami powietrznymi i wojskami lądowymi NATO w Europie Centralnej

- kierowanie (zarządzanie) operacyjne;
- dowodzenie taktyczne;
- kierowanie (zarządzanie) taktyczne.

Szczebel dowodzenia	**Zakres uprawnień decyzyjnych**	**Zakres przekazywania Uprawnień decyzyjnych**
Głównodowodzący Połączonych Sił Zbrojnych NATO w Europie	Dowodzenie operacyjne	Kierowanie (zarządzanie) operacyjne Kierowanie (zarządzanie) Taktyczne
SACEUR	**OPCOM**	**OPCON** **TACON**
Głównodowodzący Połączonych Sił Zbrojnych NATO Europy Centralnej	Dowodzenie operacyjne	Kierowanie (zarządzanie) Operacyjne Kierowanie (zarządzanie) Taktyczne
CINCENT	**OPCOM**	**OPCON** **TACON**
Dowódca Sił Powietrznych Europy Centralnej	Kierowanie (zarządzanie) operacyjne (dla obrony powietrznej dowodzenie operacyjne)	Kierowanie (zarządzanie) taktyczne
AIR CENT	**OPCON** **OPCOM (for AD only)**	**TACON**
Dowódca Tymczasowego Połączonego Ośrodka Dowodzenia Działaniami Powietrznymi	Dowodzenie taktyczne	Kierowanie (zarządzanie) taktyczne
ICAOC	**TACOM**	**TACON**

Rys. 6. Zakres kompetencji decyzyjnych w zakresie użycia Sił Powietrznych NATO w Europie Centralnej.

Dowodzenie operacyjne określane jest jako uprawnienia przyznane dowódcy w zakresie wydawania rozkazów podporządkowanym mu dowódcom, stawiania im zadań, zmiany rozmieszczenia podległych mu sił oraz zmiany podporządkowania organizacyjnego podległych mu sił lub zachowania wyłącznie dla siebie uprawnień w zakresie kierowania (zarządzania) operacyjnego i taktycznego w sytuacjach, które uzna za konieczne. Jednak zakres uprawnień związanych z dowodzeniem operacyjnym nie obejmuje uprawnień związanych z zabezpieczeniem logistycznym.

Kierowanie (zarządzanie) operacyjne definiowane jest jako uprawnienia dowódcy w zakresie kierowania przydzielonymi siłami w celu wykonania określonych, zwykle ograniczonych co do rozmachu, czasu i obszaru zadań oraz zmiany dyslokacji sił przydzielonych do wykonania określonego zadania, a ponadto do przekazywania lub zachowywania uprawnień w zakresie taktycznego kierowania (zarządzania) przydzielonymi siłami. Kompetencje decyzyjne związane z kierowaniem (zarządzaniem) operacyjnym nie obejmują uprawnień do oddzielnego wykorzystania podporządkowanych sił i środków, wykraczających poza przydzielone przez przełożonego zadania. Powyższe kompetencje nie obejmują również uprawnień administracyjnych i logistycznych.

Dowodzenie taktyczne to uprawnienia przydzielone dowódcy w zakresie stawiania zadań siłom podległym w celu wykonania zadań postawionych mu przez wyższych przełożonych. W przypadku Sił Powietrznych NATO dowodzenie taktyczne sprowadza się do uprawnień dowódcy ICAOC, który jako jedyny w pełni i bezpośrednio dowodzi wszystkimi rodzajami wojsk Sił Powietrznych w rejonie odpowiedzialności, realizując tym samym założenia planów operacyjnych szczebla AIRCENT.

Kierowanie (zarządzanie) taktyczne to szczegółowe i bezpośrednie kierowanie manewrem lub przemieszczeniem sił, koniecznych do wykonania postawionych zadań przez wyższych przełożonych.

W zależności od szczebla dowodzenia i posiadanych uprawnień decyzyjnych zróżnicowany jest zakres i stopień szczegółowości stawiania zadań Siłom Powietrznym przez dowódców poszczególnych szczebli dowodzenia (rys. 6).

Odpowiednio do szczebla dowodzenia i posiadanych uprawnień decyzyjnych zróżnicowany jest zakres i stopień szczegółowości stawiania zadań siłom powietrznym przez dowódców poszczególnych szczebli[13].

---

[13] R. Fiegle, Nowa struktura dowództw dla prowadzenia taktycznej wojny powietrznej Bezpieczeństwo Europejskie 3/95, s. 30-32.

Głównodowodzący Połączonych Sił Zbrojnych w Europie jest odpowiedzialny również za opracowanie i realizację planów szkolenia sił powietrznych oraz przygotowanie ich do prowadzenia działań bojowych. Jego zadaniem jest ponadto wypracowanie ogólnych wskazówek dotyczących użycia sił powietrznych w operacjach i działaniach taktycznych. W praktyce oznacza to, że jest on uprawniony do stałego (w czasie „P") i względnie trwałego (w czasie „W" lub na czas trwania operacji) przydzielania i podporządkowywania sił powietrznych podległym dowódcom. Szczebel dowodzenia SACEUR nie zajmuje się planowaniem użycia sił powietrznych w operacjach i działaniach taktycznych. Głównodowodzący Połączonymi Siłami Zbrojnymi NATO Europy Centralnej (CINCENT) odpowiada za planowanie działań operacyjnych oraz określa główne cele kampanii. Ponadto udziela wytycznych i wskazówek dowódcom komponentu powietrznego i lądowego (AIRCENT i LANDCENT) w zakresie koordynacji działań w ramach prowadzonej kampanii i osiągania jej celów.

Głównodowodzący Połączonymi Siłami Zbrojnymi NATO Europy Centralnej posiada uprawnienia do zmiany lub względnie trwałego podporządkowania podległym mu sił powietrznych. Decyduje on również o priorytetach w użyciu lotnictwa, określając je w procentowym lub hierarchicznym podziale wysiłku na poszczególne rodzaje działań na czas trwania operacji.

Dowódca Sił Powietrznych Europy Centralnej (AIRCENT) planuje ogólnie działania na okres faz (operacji) i kampanii powietrznej oraz prowadzi szczegółowe planowanie działań sił powietrznych na następny dzień. AIRCENT odpowiada za kontrolę przestrzeni powietrznej w swoim rejonie odpowiedzialności. Z racji zajmowanego stanowiska AIRCENT posiada uprawnienia w zakresie:

- zmiany stałego lub względnie trwałego podporządkowania podległych mu sił;
- czasowej zmiany podporządkowania podległych mu sił;
- wykorzystania szczególnie ważnych dla powodzenia działań sił i środków, np.: samolotów rozpoznawczych, samolotów obezwładniania środków przeciwlotniczych (SEAD) lub walki radioelektronicznej;
- zmiany bazowania sił lotnictwa taktycznego;
- priorytetów użycia podległych mu sił;
- szczegółowego określania ilości samolotów do wykonania poszczególnych rodzajów działań;

Dowódca Sił Powietrznych Europy Centralnej, w ramach planowania działań na następny dzień, opracowuje i przesyła co 24 godziny podległym dowódcom ICAOC

Dyrektywę Operacyjną Sił Powietrznych (AOD). Dyrektywa Operacyjna Sił Powietrznych zawiera podstawowe informacje w części ogólnej i aneksach do poszczególnych rodzajów działań.

Oprócz AOD Dowódca Sił Powietrznych Europy Centralnej opracowuje i przesyła do wszystkich zainteresowanych użytkowników przestrzeni powietrznej rozkaz o kontroli przestrzeni powietrznej ACO (Airspace Control Order).

Zadania i odpowiedzialność dowódców NATO na poszczególnych szczeblach dowodzenia przedstawia rys. 7.

W grudniu 1997 roku podjęto decyzję o zmianie struktury systemu dowodzenia sił zbrojnych Sojuszu Północonoatlantyckiego, w tym również systemu dowodzenia sił powietrznych.

W najbliższych latach (prawdopodobnie 2002 – 2003) **ilość wyższych dowództw NATO w Europie ulegnie zmniejszeniu z trzech do dwóch. Będą to:**

- Regionalne Dowództwo Północ (Regional Command North), obejmujące obszar sojuszu na północ od Alp, z siedzibą w Brunsum w holandii;
- Regionalne dowództwo Południe (Regional Command Sount), obejmujące obszar na południe od Alp, z siedzibą w Neapolu we Włoszech.

Każdemu z dowództw regionów z kolei podlegać będą dowództwa połączone.

W regionie północnym będą to:

- Dowództwo Sił Powietrznych Północ (Component Command Air North) w Ramstein w Niemczech;
- Dowództwo Sił Morskich (Component Command Novy) w Northwest w Wielkiej Brytanii;
- Połączone Subregionalne Dowództwo Północ (Joint Subregional Command North) w Stavanger w Norwegii;
- Połączone Subregionalne Dowództwo Północny-Wschód (Joint Subregional Command North East) w Karup w Danii;
- Połączone Subregionalne Dowództwo Centrum w Heidelbergu w Niemczech.

Należy podkreślić, iż scentralizowane dowodzenia, planowanie i koordynowanie działań połączone ze zdecentralizowanym wykonywaniem zadań są podstawowymi warunkami i zasadami użycia sił powietrznych w Połączonych Działaniach Powietrznych.

Przewidywane zmiany w strukturze dowodzenia siłami zbrojnymi, w tym siłami powietrznymi przedstawione są na rys. 8 i 9.

Dowódca	Zakres kompetencji	Zadanie	Dokumenty rozkazodawcze
SACEUR	OPCOM	ASSIGNMENT	Plany operacyjne (plans); Wytyczne strategiczne (Guidance)
CINCENT	OPCOM	ASSIGNMENT APPORTIONMENT	Wskazówki i wytyczne (Directin & Guidance)
COMAIRCENT	OPCON/ OPCOM	ASSIGNMENT ALLOTMENT ALLOCATION	Powietrzna Dyrektywa Operacyjna (Air Operations Direktive); Rozkaz kontroli przestrzeni powietrznej (Airspace Control Order)
COMCAOC	TACON/ TACOM	TASKING (Force Coordination)	Zadania dla lotnictwa (Air Task Order); Zadania dla OP i sił wspierających (OP Task AAW/Link)
UNITS	Full Command	Execution	Rozkaz do lotów (Flying order); Rozkaz do manewrów (Movement order)

Rys. 7. Kompetencje i dokumenty rozkazodawcze w zakresie użycia sił powietrznych.

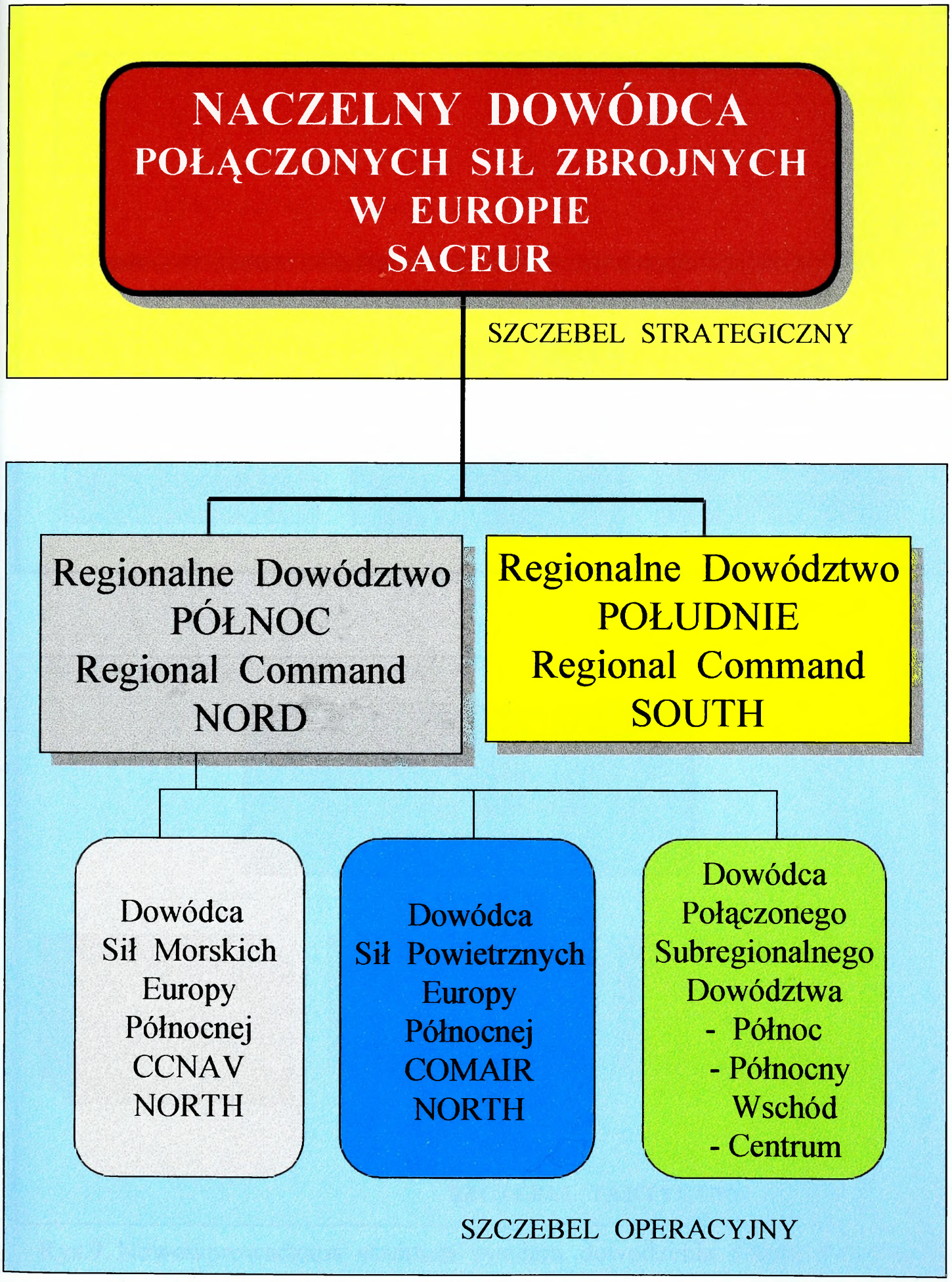

Rys. 8 . Nowowprowadzana struktura systemu dowodzenia NATO w Europie

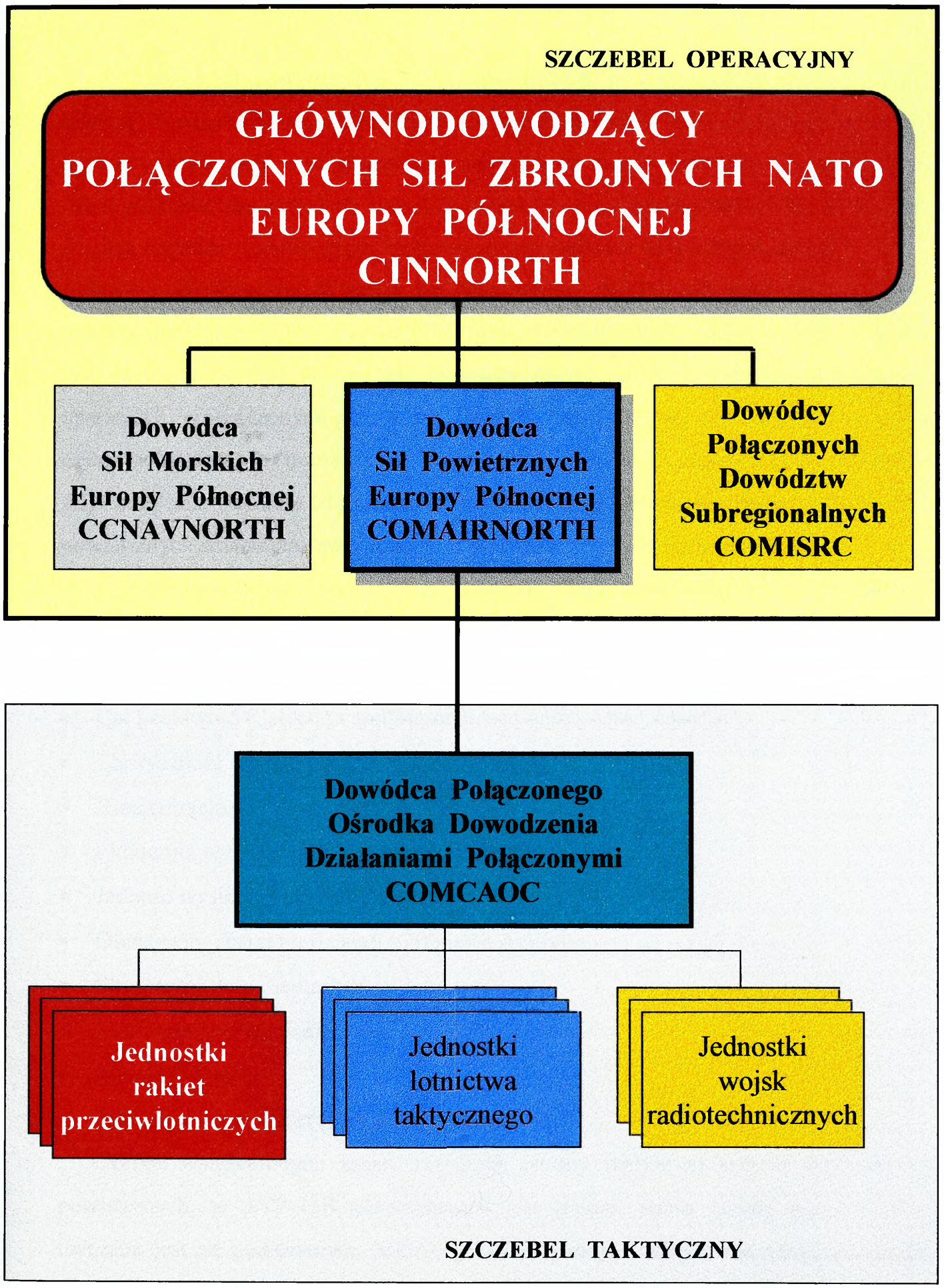

Rys.9. Nowowprowadzana struktura systemu dowodzenia Siłami Powietrznymi NATO w regionie Europy Północnej

1.2. Procedury wypracowania decyzji o użyciu Sił Powietrznych NATO w Europie

Użycie sił powietrznych w każdym konflikcie zbrojnym zapewnia wykonanie uderzeń na najistotniejsze obiekty ugrupowania przeciwnika oraz niszczenie jego środków napadu powietrznego w powietrzu i na ziemi już od samego początku starcia militarnego. Ma to zatem istotny wpływ na obniżenie potencjału militarnego przeciwnika, a tym samym stwarza dogodne warunki siłom zbrojnym do prowadzenia połączonych operacji.
Jednym z najistotniejszych zadań Sił Powietrznych NATO jest pokonanie przeciwnika powietrznego przez skuteczną realizację działań ofensywnych i defensywnych. Uzyskanie przewagi w powietrzu determinuje osiąganie celów we wszystkich innych regularnych operacjach prowadzonych na lądzie bądź na morzu. Stąd też działania bojowe w operacjach lądowych (tj. ofensywne wsparcie lotnicze – OAS, izolowanie rejonu działań – AI) i taktyczne wsparcie sił morskich – TASMO oraz działania specjalne – SAO są dla sił powietrznych działaniami wspierającymi inne (lądowe, morskie) operacje.

Użycie sił powietrznych w każdych działaniach określone jest pewnymi zasadami, których istota bazuje na zasadach sztuki wojennej. Według taktycznej doktryny sił powietrznych NATO (ATP-33B) są to:

- Cel i celowość (Selection and Maintenance of the Aim/Objective);
- Elastyczność (Flexibility);
- Koncentracja sił (Concentration of Force);
- Ekonomia wysiłku /sił/ (Economy of Effort);
- Jedność wysiłku (Unity of Effort);
- Ofensywny charakter działań (Offensive Action);
- Bezpieczeństwo (Security);
- Zaskoczenie (Surprise);
- Morale (Morale);
- Zarządzanie zasobami (Resources Mangament).

Oprócz wymienionych zasad, mających istotny wpływ na użycie taktycznych sił powietrznych, w ATP-33B sformułowana jest jeszcze jedna zasada, która w NATO uważana jest za podstawową. Mówi ona o uzyskaniu i utrzymaniu swobody działania (Graining and Maintaining the Freedom of Action). Najważniejszym sposobem jej osiągnięcia będzie wywalczenie przewagi w powietrzu, co powinno zapewnić efektywne wykorzystanie przestrzeni powietrznej przez własne lotnictwo. Odpowiedni stopień uzyskania przewagi w powietrzu każdorazowo określany jest przez dowódcę właściwego

szczebla (w Europie np. COMAIRCENT lub CINNORTH) przy uwzględnieniu takich czynników, jak sytuacja operacyjno-taktyczna, zagrożenie, cele działań.

Siłom powietrznym NATO, oprócz szczegółowo określonych zasad ich użycia, sformułowano także pewne wymagania, które muszą spełniać. Taktyczna doktryna sił powietrznych NATO (ATP-33B) wymienia następujące wymagania w stosunku do taktycznych sił powietrznych:

- Interoperacyjność (Interoperability);
- Ciągłość działań w warunkach zakłóceń radioelektronicznych (Operations in Hostile Electronic Enviroment);
- Żywotność (Survival to Operate);
- Zdolność do działań we wszystkich warunkach atmosferycznych, w dzień i w nocy (Operations in All Conditions of Light and Weather);
- Gotowość bojowa (Readiness);
- Wyszkolenie (Trening);
- Łączność (Communications).

Przedstawione wymagania oraz zasady użycia sił powietrznych w NATO są podstawowymi czynnikami mającymi wpływ na ich wykorzystanie w działaniach bojowych. Nieuwzględnienie ich w okresie planowania działań może w istotny sposób przyczynić się do nieosiągnięcia zakładanych celów.

Rozwiązywanie zadań dowodzenia wymaga zwartego obiegu myślowego i działania dowódcy. Tym samym dowodzenie jest zawsze procesem powtarzającym się, który składa się z pojedynczych elementów tj.: ustalenia położenia, planowania, stawiania zadań (rozkazodawstwa) i kontroli[14].

Ogólny cykl organizacyjny procesu dowodzenia Siłami Powietrznymi NATO przedstawia rys. 10. Nie odbiega on w zasadzie od narodowych modeli państw członkowskich sojuszu, ale również jest zbliżony do cyklu organizacyjnego dowodzenia Siłami Powietrznymi RP.

Ustalenie położenia jest pierwszym krokiem w przebiegu procesu dowodzenia i jednocześnie podstawowym warunkiem do prawidłowego planowania i logicznego działania. Pełny obraz sytuacji użycia sił powietrznych wymaga całego szeregu danych i zrozumienia faktów dotyczących położenia wojsk państw obcych (położenie przeciwnika) i własnej sytuacji. Tak rozumiany obraz sytuacji musi umożliwić wpływ na

---

[14] Operationsformen des Luftkrieges, Kompendium, Akademia Dowodzenia Bundeswehry, Hamburg 1995, s. 1-3.

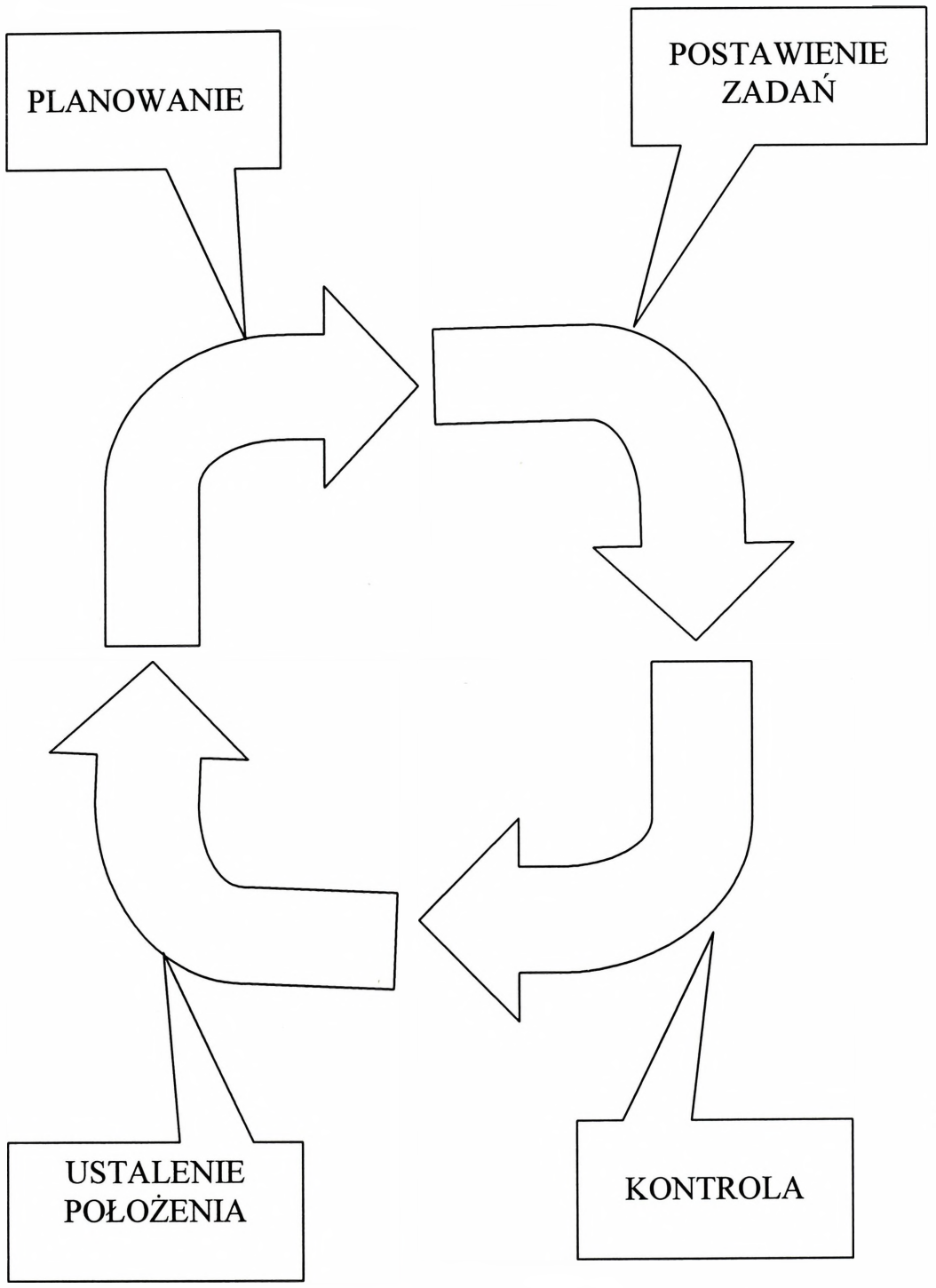

Rys. 10. Cykl procesu dowodzenia

wykonanie zadań.. Szczebel dowodzenia odpowiedzialny za dowodzenie siłami powietrznymi, w istniejącej sytuacji bądź prowadzonej operacji, każdorazowo określa rodzaj, zakres, ścisłość i aktualność potrzebnych oraz przetworzonych informacji. W odniesieniu do ICAOC ma on ograniczone możliwości samodzielnego pozyskiwania informacji. Zdecydowaną większość danych o sytuacji otrzymuje od wyższych przełożonych (na przykład od AIRCENT), którzy dysponują środkami pozyskiwania i przetwarzania informacji.

Proces **planowania** składa się z oceny sytuacji, decyzji i przedłożenia planu operacji (działań)[15]. Ocena sytuacji musi prowadzić, po rozważeniu możliwości przeciwnika i własnych, do jasnej i zrozumiałej decyzji. Dynamika działań w wojnie powietrznej zmusza do stałej oceny sytuacji. Rozpatrywane możliwości własne i przeciwnika zmniejszają ryzyko podjęcia nietrafnych decyzji. Proces ten ma na celu podjęcie racjonalnej i uzasadnionej decyzji o użyciu sił przez dowódcę. W Siłach Powietrznych NATO Europy Centralnej decyzje podejmują dowódcy ICAOC na podstawie otrzymanej Dyrektywy Operacyjnej ze szczebla AIRCENT. Decyzja dowódcy ICAOC musi odpowiadać głównym założeniom operacji i obejmować zadania nakazane do realizacji według priorytetów.
O sytuacyjnym, czasowym i ilościowym użyciu podległych sił musi zdecydować sam dowódca ICAOC po przeprowadzeniu konferencji decyzyjnej.

Stawianie zadań nazywane często „rozkazodawstwem" to etap procesu dowodzenia, który wdraża decyzję dowódcy w życie[16]. Jednocześnie musi ono odzwierciedlać chęci oraz zamiary dowództwa, a stawiane zadania muszą być przekazywane wykonawcom w sposób zrozumiały, nie powodujący nieporozumień. Należy nadmienić, że decyzja o użyciu określonych sił i środków musi spowodować pełne wykonanie zadań z zastosowaniem najbardziej skutecznej taktyki. Jednym z założeń procesu dowodzenia siłami powietrznymi było, aby zadania do realizacji przekazywane były od decydentów do wykonawców, z pominięciem zbędnych szczebli dowodzenia. W zasadzie założenia te sprowadzały się do zminimalizowania szczebli dowodzenia biorących udział w operacji. Tym samym podjęta decyzja nie ulegała zniekształceniom, nie traciła swojej rangi i co najważniejsze, w bardzo krótkim czasie docierała do wykonawców. Pozwalało to właśnie wykonawcom na przygotowanie odpowiedniej taktyki wykonania zadań, zmiany ugrupowania oraz pełnego przygotowania ludzi i sprzętu do działań bojowych.

---

[15] Tamże.
[16] Tamże.

Kontrola obejmuje tę część procesu dowodzenia, gdzie porównuje się wyniki własnych działań (stan faktyczny) z otrzymanym zadaniem do wykonania (to co powinno być wykonane)[17]. Rezultatem kontroli jest zawsze kolejne ustalenie położenia.

W ten sposób zamyka się jeden cykl dowodzenia i rozpoczyna następny.

1.2.1. Planowanie użycia Sił Powietrznych NATO na szczeblach operacyjnych

Zgodnie z obowiązującymi w państwach NATO procedurami Naczelny Dowódca Połączonych Sił Zbrojnych w Europie (SACEUR) jest odpowiedzialny za opracowanie i realizację planów szkolenia sił powietrznych i przygotowanie ich do prowadzenia działań bojowych, a także opracowanie ogólnych wskazówek dotyczących ich użycia w walce i operacji. Posiada on uprawnienia do stałego bądź czasowego (np. na czas trwania całej operacji, ważnego etapu operacji) przydzielania i podporządkowania sił powietrznych (lotnictwa taktycznego, wojsk rakietowych SP, wojsk radiotechnicznych) podległym mu dowódcom. SACEUR nie zajmuje się planowaniem użycia lotnictwa taktycznego i sił obrony powietrznej w operacjach bądź działaniach taktycznych. Zadanie to scedowane jest na szczebel operacyjny, a więc (na przykładzie Europy Centralnej) na Głównodowodzącego Połączonymi Siłami Zbrojnymi NATO w Europie Centralnej (CINCENT), który prowadzi ogólne planowanie połączonych operacji (połączonych kampanii) na okres 7-10 dni, a także określa ich główne cele (rys. 11). CINCENT, na podstawie realizacji procesu planistycznego, udziela wytycznych i wskazówek dowódcom komponentów powietrznego (COMAIRCENT), lądowego (COMLANDCENT) i morskiego (COMBALTAP) w zakresie koordynacji działań w ramach prowadzonych operacji (kompanii) i osiągnięcia ich celów. Operacyjna ocena sytuacji prowadzona przez szczebel operacyjny (CINCENT, AIRCENT, LANDCENT, BALTAP) polega na rozpatrzeniu czynników politycznych, militarnych, ekonomicznych i społecznych zarówno u przeciwnika, jak i u siebie, a także na określeniu (w miarę posiadanych informacji) całościowego obrazu sytuacji dla regionu działań. Efektem przeprowadzenia oceny sytuacji powinno być uzyskanie odpowiedzi na pytanie: **co musi być wykonane (uzyskane) w wyniku prowadzenia kampanii (operacji)?**

Opracowany na tym szczeblu dowodzenia plan kampanii (operacji) powinien dać odpowiedź na pytanie: **jak oraz kiedy ma być to osiągnięte (zrobione).**

---

[17] Tamże.

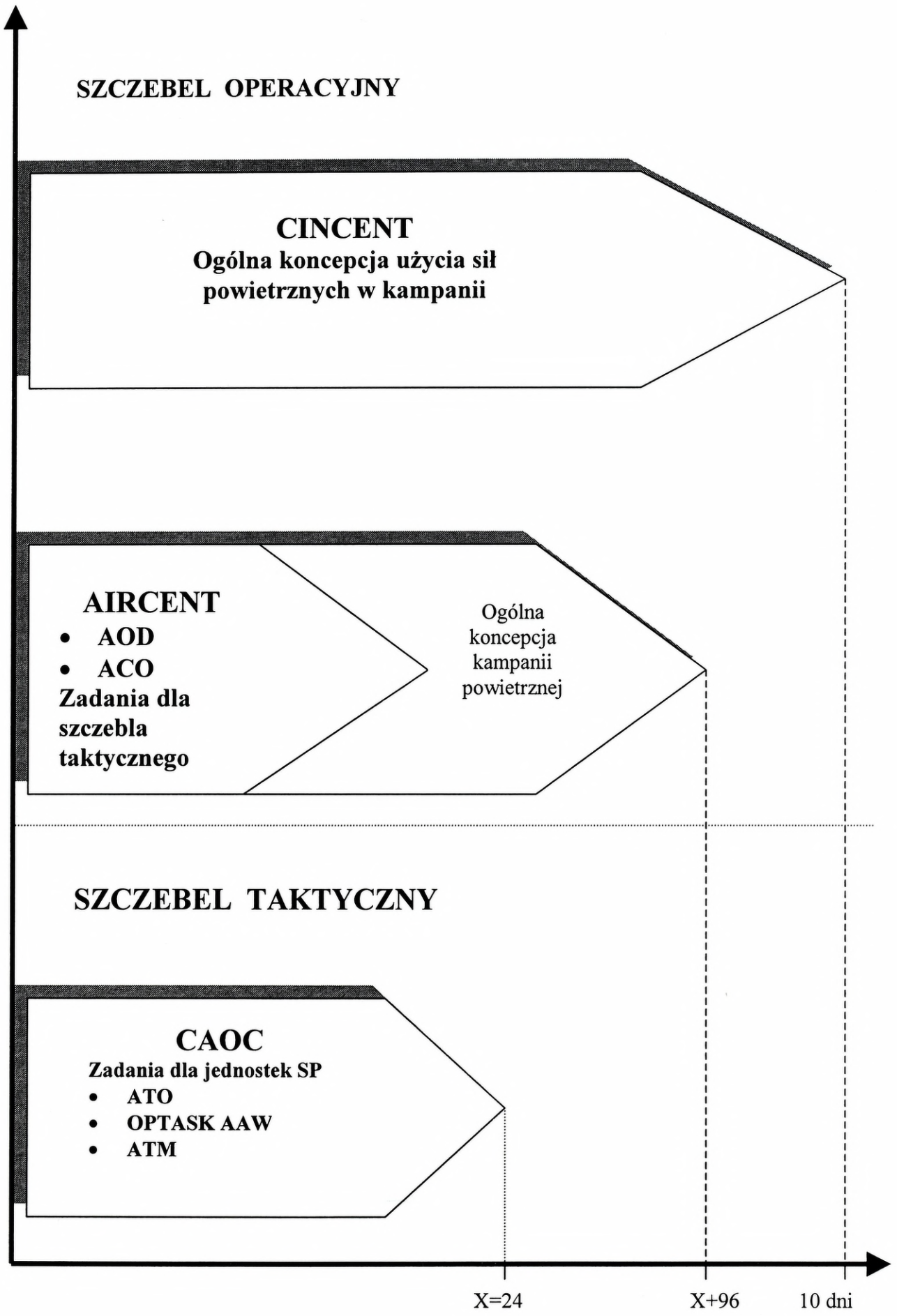

Rys. 11. Okresy planowania działań taktycznych sił powietrznych NATO na szczeblu operacyjnym i taktycznym

Dowódca Sił Powietrznych (COMAIRCENT) po otrzymaniu Wskazówek i Wytycznych (Direction and Guidance) od CINCENT, w uzgodnieniu z Dowódcą Sił Lądowych (COMLANDCENT) i obszaru Cieśnin Bałtyckich (COMBALTAP) przystępuje do planowania kampanii (operacji) powietrznej ustalając cele działań, priorytety w zakresie działań ofensywnych i defensywnych (ogólne na czas trwania operacji – 5-7 dni oraz szczegółowe na kolejne 24 godziny).

Proces planowania kampanii (operacji powietrznej w AIRCENT obejmuje następujące etapy (rys. 12).

Etap 1. Studiowanie sytuacji powietrznej. Podstawowym celem tego etapu jest uzyskanie wszystkich dostępnych informacji o przeciwniku, dokonanie oceny jego możliwości oraz prawdopodobnych działań. W etapie tym koniecznym jest przeprowadzenie dokładnej analizy możliwości własnych oraz dokonanie analizy warunków, w jakich będą prowadzone działania bojowe. Przeprowadzona analiza zadania pozwala na ustalenie priorytetów na główne (pokonać siły powietrzne przeciwnika – OCA, DCA) oraz wspomagające (wspierać siły lądowe i morskie – AI, OAS, TAR).

Etap 2. Określenie celów operacji (kampanii) powietrznej. Zadaniem tego etapu jest fizyczne ustalenie celów działań sił powietrznych, a ponadto ogólne określenie etapów (faz) prowadzenia działań i sposobów ich wykonania. Celami operacji (kampanii) powietrznej może być np.:

- Izolowanie i obezwładnianie systemu kierowania państwem i dowodzenia wojskami;
- Wywalczenie i utrzymanie przewagi w powietrzu;
- Niszczenie potencjału broni precyzyjnego rażenia;
- Eliminowanie możliwości prowadzenia działań ofensywnych przez przeciwnika;
- Niszczenie sprzętu i wojsk przeciwnika.

Etap 3. Określenie strategii działań – w jaki sposób wykorzystać posiadane siły i środki do osiągnięcia wyznaczonych celów precyzując:

a) CELE – co osiągnąć?
b) STRATEGIĘ – jak osiągnąć?
c) ŚRODKI – czym osiągnąć?

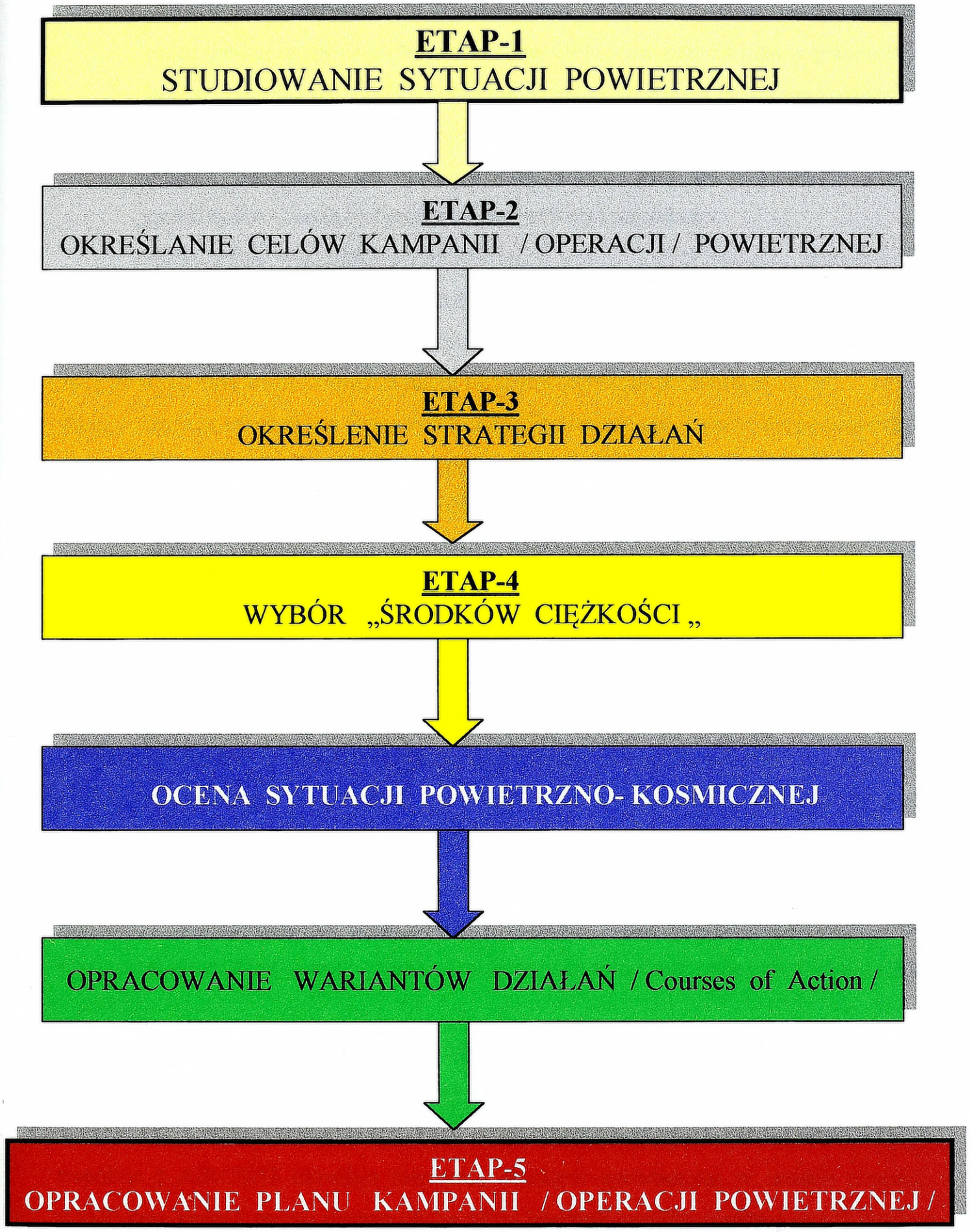

Rys.12. Proces planowania kampanii powietrznej

Etap 4. Wybór „środków ciężkości”[18]. W etapie tym następuje ocena i przedstawienie wrażliwych, istotnych do prowadzenia działań środków własnych lub przeciwnika, np. posiadanie bardzo silnej OPL przez przeciwnika w planowanym obszarze działań naszego lotnictwa taktycznego, co z kolei powoduje konieczność wydzielenia dodatkowych sił lotnictwa wsparcia w celu wykonania zadania. Należy podkreślić, że niekoniecznie muszą być to najsilniejsze punkty przeciwnika – mogą być przedstawione również najsłabsze.

Zrealizowanie wszystkich przedsięwzięć w wymienionych etapach, uzupełnione o dodatkową ocenę sytuacji powietrzno-kosmicznej daje podstawę do opracowania wariantów kampanii (operacji) powietrznej (Courses of Action), które będą stanowiły merytoryczną bazę do opracowania planu kampanii (operacji) powietrznej.

Etap 5. Opracowanie planu kampanii (operacji) powietrznej – który jest podstawowym dokumentem organizowania i prowadzenia działań. Zawiera w sobie koncepcję prowadzenia operacji, listę obiektów uderzeń i priorytety, określa poziom wysiłku, określa jak i kiedy siły powietrzne mogą i będą uczestniczyć w działaniach. Plan ten musi być zsynchronizowany z planami dowódców innych rodzajów sił zbrojnych.

Bardziej szczegółowe odzwierciedlenie planowania kampanii powietrznej na szczeblu regionu zobrazowano w załączniku. AIRCENT w wyniku szczegółowego planowania działań lotnictwa taktycznego opracowuje i przesyła w cyklu 24 godzinnym podległym dowódcom Połączonych Ośrodków Dowodzenia Działaniami Powietrznymi (CAOC) Dyrektywę Operacyjną Sił Powietrznych (Air Operation Directive – AOD), która zawiera podstawowe informacje dotyczące ich działań. Oprócz dyrektywy operacyjnej w AIRCENT opracowuje się i przesyła wszystkim zainteresowanym użytkownikom przestrzeni powietrznej rozkaz o kontroli przestrzeni powietrznej (Airspace Control Order – ACO).

Dowódca Sił Lądowych (COMLANDCENT) współpracuje z dowódcą Sił Powietrznych (COMAIRCENT) w zakresie ogólnego planowania użycia lotnictwa taktycznego w ramach wsparcia wojsk lądowych oraz izolacji rejonu działań. LANDCENT wspólnie z AIRCENT określają hierarchię obiektów zwalczanych w ramach wsparcia (OAS) oraz izolacji rejonu działań (AI) a także wielkość wysiłku (limit) – określonego w samolotolotach (SORTIES) wydzielonego do działań na sygnał i na korzyść

[18] „środek Ciężkości” wg Allid Joint Publication 1 – jakość, zdolność lub rejon z którego pochodzi siła wojska, narodu lub sojuszu, jego swoboda działania, siła fizyczna i wola walki. Istnieje na strategicznym, operacyjnym i taktycznym poziomie wojny.

poszczególnych korpusów wojsk lądowych. Ponadto LANDCENT wspólnie z AIRCENT, określa położenie linii koordynacji wsparcia ogniowego FSCL oraz linii planowanej izolacji i rozpoznania (RIPL).

Istotnym punktem planowania operacji (kampanii) powietrznej w AIRCENT jest proponowanie dla CINCENT podziału wysiłku sił powietrznych na rodzaje działań SP (zadania bojowe). Jest to o tyle bardzo istotne w okresie planowania, iż CINCENT decyduje o wielkości wysiłku wydzielanego na poszczególne działania, w odniesieniu do konkretnej sytuacji w regionie. Zakres tego podziału wysiłku warunkowany jest faktem, że pewne środki są odpowiednie do wykonania jednego zadania (np. A-10) lub kilku zadań (np. F-16) albo też istnieją ograniczenia ilości posiadanych środków mających istotne znaczenie (np. samolotów tankowania powietrznego, walki radioelektronicznej).

Dowódca AIRCENT wypracowuje szczegółową propozycję podziału wysiłku sił powietrznych, a następnie, po konsultacjach z zainteresowanymi dowódcami, CINCENT podejmuje decyzję. Decyzja CINCENT w zakresie podziału sił przedstawiona jest w ilości samolotolotów (sorties), natomiast AIRCENT zobowiązany jest do określenia podziału wysiłku na okres planwanej operacji (kampanii) oraz każdego dnia działań, tak aby posiadane siły i środki wykorzystać jako najefektywniej.

COMAIRCENT określa ponadto – dla każdego CAOC z osobna – wysiłki (limity) specjalnych środków szczególnego znaczenia, jak np. samoloty tankowania powietrznego, rozpoznawczych, WRE oraz SEAD.

Dowódca AIRCENT posiadając uprawnienia zarządzania operacyjnego (OPCON) – a czasami są mu przekazane również kompetencje dowodzenia operacyjnego (OPCOM) – ma możliwość podporządkowania poszczególnych jednostek jednego CAOC do innego na określony okres działań lub też może tylko wydzielić (przydzielić) wysiłek na krótszy okres (dzień, etap) w celu wykonania specjalnych zadań.

Proces ten musi być zgodny z zadaniami postawionymi CAOC-om, gdyż od tego będzie uzależnione m.in. wykonanie:

- Uderzeń na poszczególne obiekty (cele) wg określonych priorytetów;
- Wsparcia (zabezpieczenia i ubezpieczenia) sił uderzeniowych;
- Wykonania zadań w ramach obrony powietrznej.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że organizowanie operacji powietrznych wymaga często zaangażowania obu szczebli dowodzenia tj. operacyjnego (AIRCENT) i taktycznego (CAOC).

Reasumując cykl planowania (rys. 13) w AIRCENT obejmuje okres planowania ogólnego, tzn. na kolejnych 96 godzin, oraz szczegółowego na 24 godziny, które obowiązują od czasu określonego w dyrektywie operacyjnej (AOD). Cykl pracy AIRCENT można opisać następująco:

- **0000"Z"** – Otrzymanie od CINCENT DIRECTION and GUIDANCE (wskazówki i wytyczne), ich analiza w sztabach LINDCENT, AIRCENT, BALTAP, przygotowanie spotkania koordynacyjnego operacji (kompanii) – JOINT COMPAIGN COORDINATION MEETING (JCCM).
- **0100"Z"** – Początek JCCM (z udziałem dowódców rodzajów sił zbrojnych – załącznik 1) w czasie którego dokonuje się korekty aktualnego planowania (na podstawie otrzymania nowych danych); następuje wstępne przygotowanie spotkania koordynacyjnego dotyczącego oceny sytuacji i przeciwnika (JOINT ASSESSMENT COORDINATION MEETING – JACOM) oraz wspólnego spotkania dowódców poszczególnych rodzajów sił zbrojnych – konferencji decyzyjnej (AIR / LAND / NAVY COMMANDERS CONFERENCE – ALNCC). Efektem tego spotkania będzie wydanie wytycznych do planowania działań powietrznych w kolejnym dniu oraz ostatnie korekty dyrektywy operacyjnej obowiązującej od 0600 dnia bieżącego.
- **0630 „Z"** Spotkanie dotyczące aktualizacji planowania użycia sił powietrznych (PLANNING UPDATE), w czasie którego przeprowadza się dyskusje w zakresie planowania działań długofalowych w ramach operacji połączonych oraz wskazuje się przedsięwzięcia (zagrożenia) na które należy zwrócić uwagę w czasie kolejnych konferencji (spotkań).
- **0800 „Z"** Początek spotkania planistycznego (TARGET PLANING MEETING) na którym opracowywana jest lista celów do działań na kolejne X + 48 godzin, dokonuje się ostatniej korekty celów wprowadzanej dyrektywy.
- **1000 „Z"** Wydanie dyrektywy operacyjnej obowiązującej od godzin rannych dnia następnego.
- **1100 „Z"** Początek spotkania koordynacyjnego (z udziałem dowódców rodzajów sił zbrojnych) dotyczącego oceny sytuacji i przeciwnika (JOINT ASSESSMENT COORDINATION MEETING – JACM w czasie którego dokonuje się analizy wytycznych i wskazówek otrzymanych od przełożonego (CINCENT), a dotyczących działań w X + 48 godzinach;

udzielane są wskazówki dla sztabu w zakresie planowania i przygotowania kolejnej dyrektywy operacyjnej oraz następuje wstępne określenie przygotowania i przeprowadzenia konferencji decyzyjnej z udziałem dowódców poszczególnych rodzajów sił zbrojnych.

- **1400 „Z"** Przekazanie meldunku do CINCENT o sytuacji operacyjno-taktycznej i rezultatach prowadzonych działań (ASSESSMENT REPORT).
- **1600 „Z"** Początek konferencji decyzyjnej z udziałem dowódców rodzajów sił zbrojnych (JOINT DECISION MEETING – JDM; lub AIR / LAND / NOVY COMMANDERS CONFERENCE (ALNCC) w czasie której następuje podjęcie decyzji dotyczącej długofalowego planowania połączonych operacji (kampanii).
- **1800 „Z"** Spotkanie dotyczące oceny działań własnych oraz oceny działań przeciwnika (ASSESSMENT MEETING), w czasie którego opracowywany jest meldunek o wynikach prowadzonych działań dla przełożonego (CINCENT).
- **2200 „Z"** Spotkanie DIR OPS / AIR PLANS / OPS OCA/ AI/ INTEL (TARGETING PLANNING) dotyczące ostatecznego określenia kategorii celów, priorytetów użycia sił powietrznych w kolejnych etapach działań.
- **Dodatkowo, w doraźnie ustalonym czasie** między godziną 1800 a 2200 przeprowadzane jest spotkanie koordynacyjne (COORDINATION MEETING) dotyczące opracowania wyników IDM w zakresie planowania połączonej operacji (kampanii) powietrznej (Ceinter Air Campaign), analizy Allotment and Allocation, a także dokonuje się pierwszego określenia kategorii celi, priorytetów i użycia sił w CA Campaign.

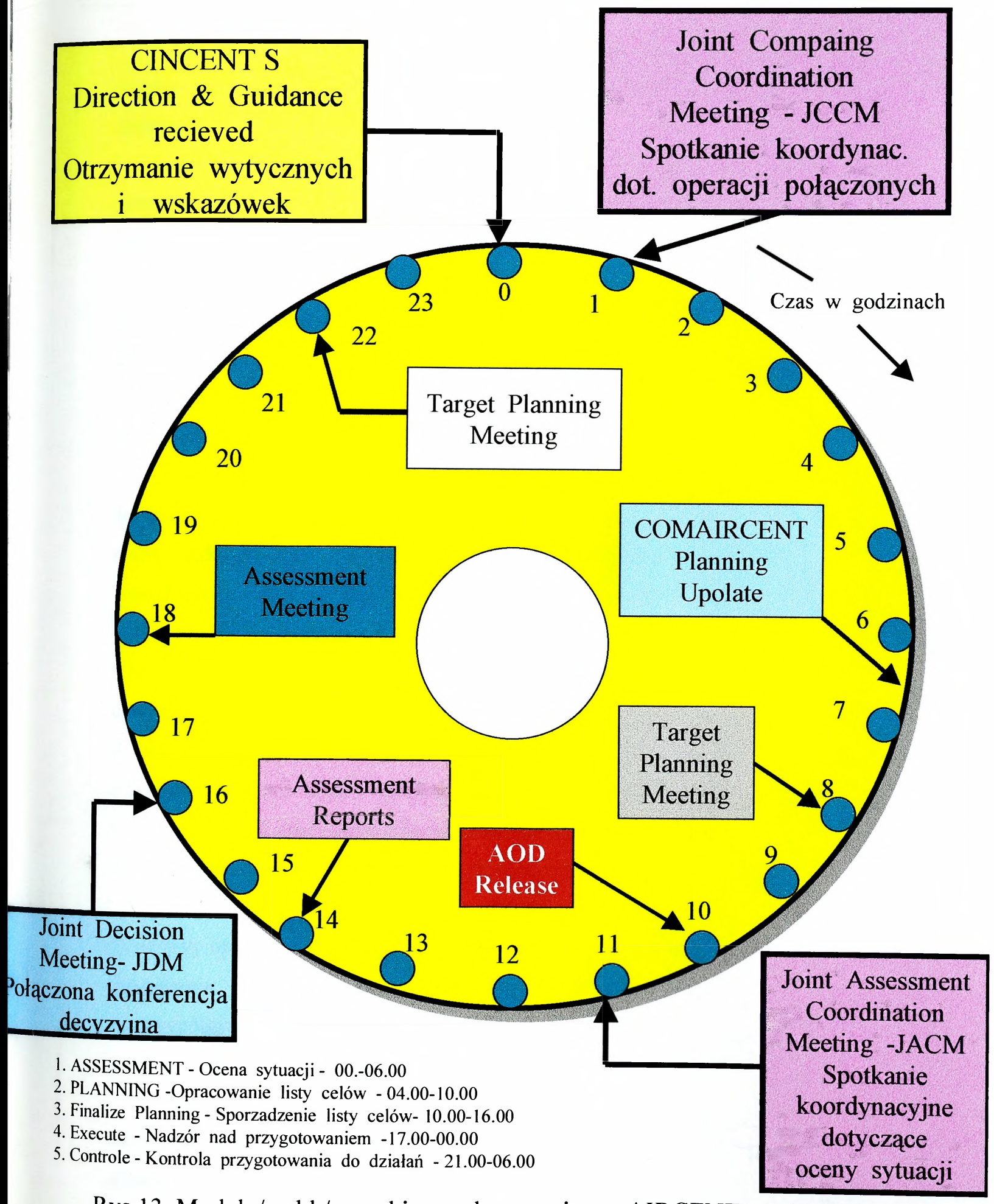

1. ASSESSMENT - Ocena sytuacji - 00.-06.00
2. PLANNING -Opracowanie listy celów - 04.00-10.00
3. Finalize Planning - Sporzadzenie listy celów- 10.00-16.00
4. Execute - Nadzór nad przygotowaniem -17.00-00.00
5. Controle - Kontrola przygotowania do działań - 21.00-06.00

Rys.13. Model / cykl / przebiegu planowania w AIRCENT w funkcji czasu

1.2.2. Przebieg procesów decyzyjnych na szczeblu ICAOC

W ramach NATO-wskich procesów dowodzenia siłami powietrznymi w rejonie Europy Centralnej, wszelkie polecenia i rozkazy są ujęte w ściśle sformalizowane dokumenty.

CINCENT przedkłada codziennie swój plan kampanii dla wszystkich swoich rodzajów sił w tzw.: „Direction and Guidance" (D&G). AIRCENT natomiast w swoim zakresie wydaje dyrektywę operacyjną (AOD), skierowaną do podległych ICAOC. Niniejszy szczebel dowodzenia sił powietrznych (ICAOC) wydaje rozkaz bojowy (ATO) i rozkaz o kontroli przestrzeni powietrznej (ACO) oraz przesyła je podległym jednostkom. CINCENT swoje polecenia (wytyczne) przesyła na trzy dni przed planowanymi działaniami, AIRCENT z dwudniowym wyprzedzeniem, a ICAOC swoim rozkazem ATO stawia zadania jednostkom do bezpośredniej realizacji w dniu następnym.

Zaczepne i obronne operacje powietrzne są tym samym starannie przygotowane, a działania kolejno jedne po drugich uzgodnione. Podział wysiłku lotnictwa na poszczególne rodzaje działań planowany jest w AIRCENT na kolejne cztery dni operacji (rys. 14). Umożliwia to skuteczne skupienie wysiłku i efektywne użycie „krytycznych środków sił powietrznych"[19], będących w dyspozycji AIRCENT, na zadania i cele dla poszczególnych ICAOC (rys. 15). Jeżeli tylko jest to możliwe, efektem pracy ICAOC po otrzymaniu dyrektywy operacyjnej powinno być zaplanowanie połączonej operacji powietrznej (COMAO). Ugrupowanie z reguły winno składać się z 40-60 samolotów, w dużej mierze z samolotów uderzeniowych i różnorakich samolotów zabezpieczających. Skoncentrowanie stosunkowo dużej ilości samolotów w jedno ugrupowanie umożliwia efektywne pokonanie obrony przeciwlotniczej przeciwnika w czasie przelotu RSBW.

Proces decyzyjny na szczeblu ICAOC rozpoczyna się z chwilą otrzymania dyrektywy operacyjnej (AOD). Jego przebieg określony jest przez ogólne zasady procesu dowodzenia wojskami. Do samego już procesu decyzyjnego należy, oprócz poszczególnych cykli działania dowódcy i sztabu, rozpatrywanie czynnika czasu oraz szeroko pojęta współpraca wszystkich komórek organizacyjnych ICAOC.

Wraz z wpłynięciem dyrektywy operacyjnej AOD do ICAOC, codziennie do godz. 10.00 (czas środkowoeuropejski), rozpoczyna się kolejny cykl procesu decyzyjnego do działań na dzień następny (rys. 16). Jako pierwsza podejmuje pracę grupa planowania działań. Na pierwszym spotkaniu tej grupy, zwanym w NATO jako pierwsza „Battle Plan

---

[19] Opracowanie „Zadania, organizacja i proces dowodzenia w ICAOC-4", Messtetten, 1995.

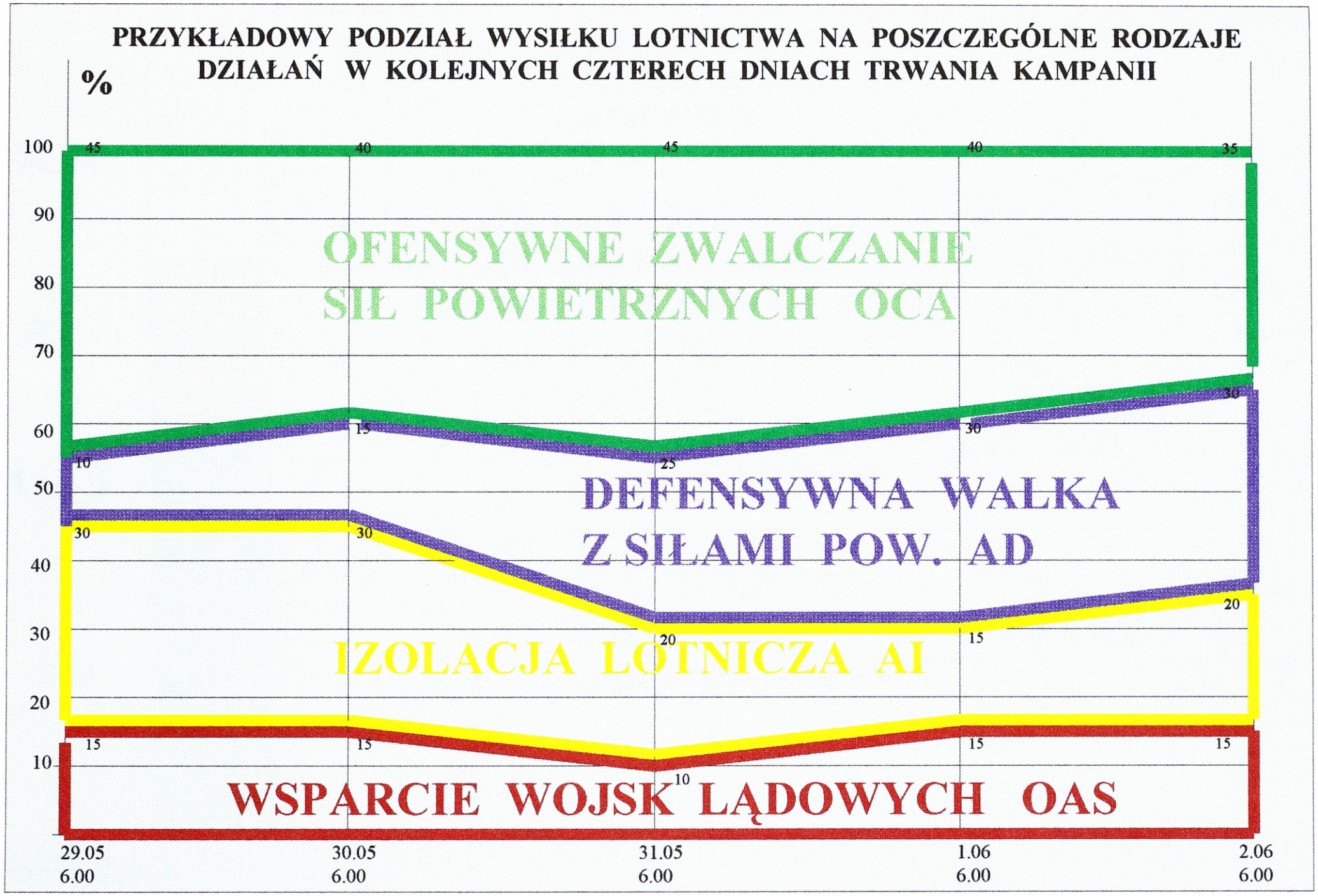

Rys. 14. Przykładowy podział wysiłku lotnictwa na poszczególne rodzaje działań w kolejnych czterech dniach trwania kampanii

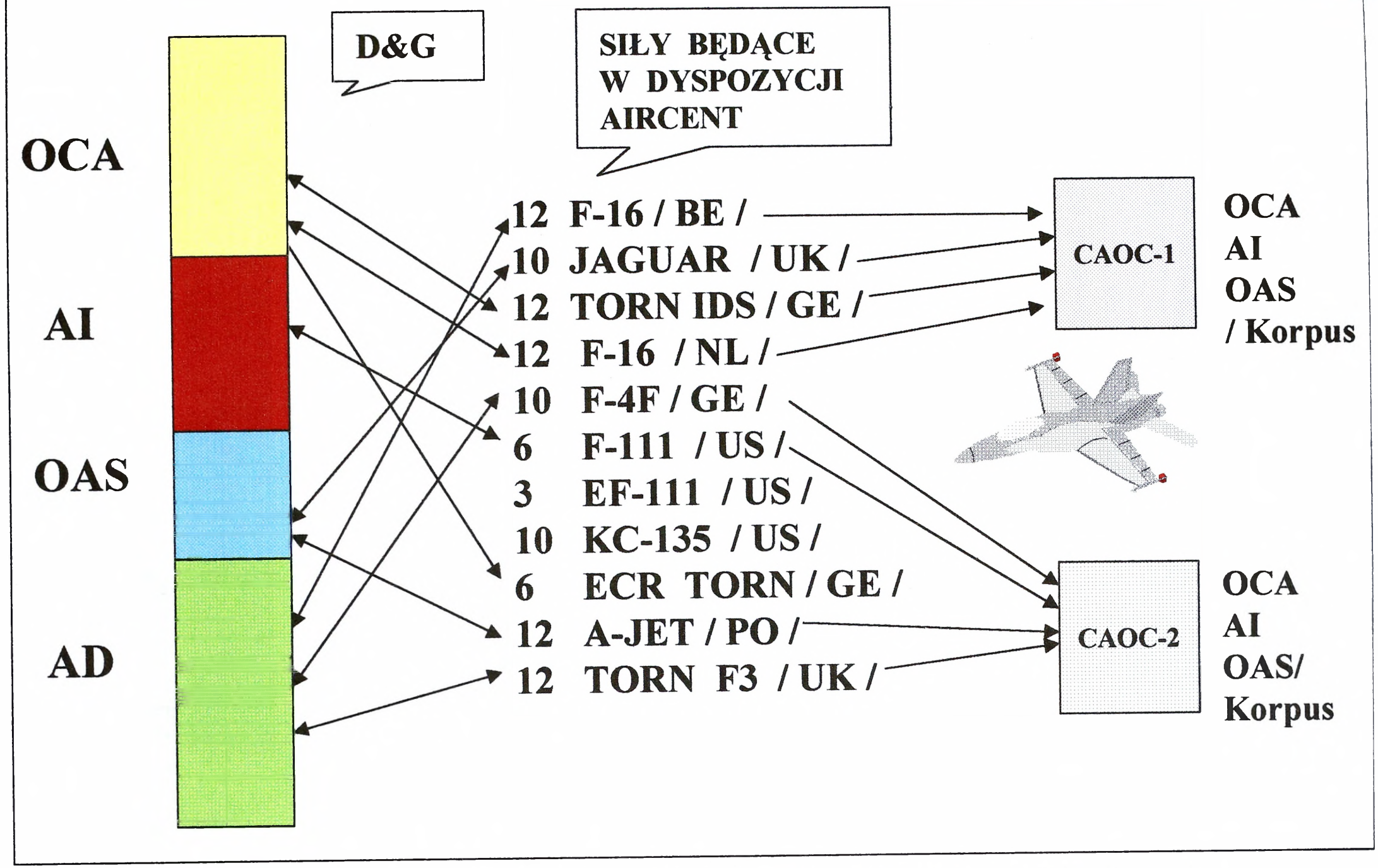

Rys.15 Przykładowy podział sił na zadania i cele przez dyrektywęoperacyjną / AOD /

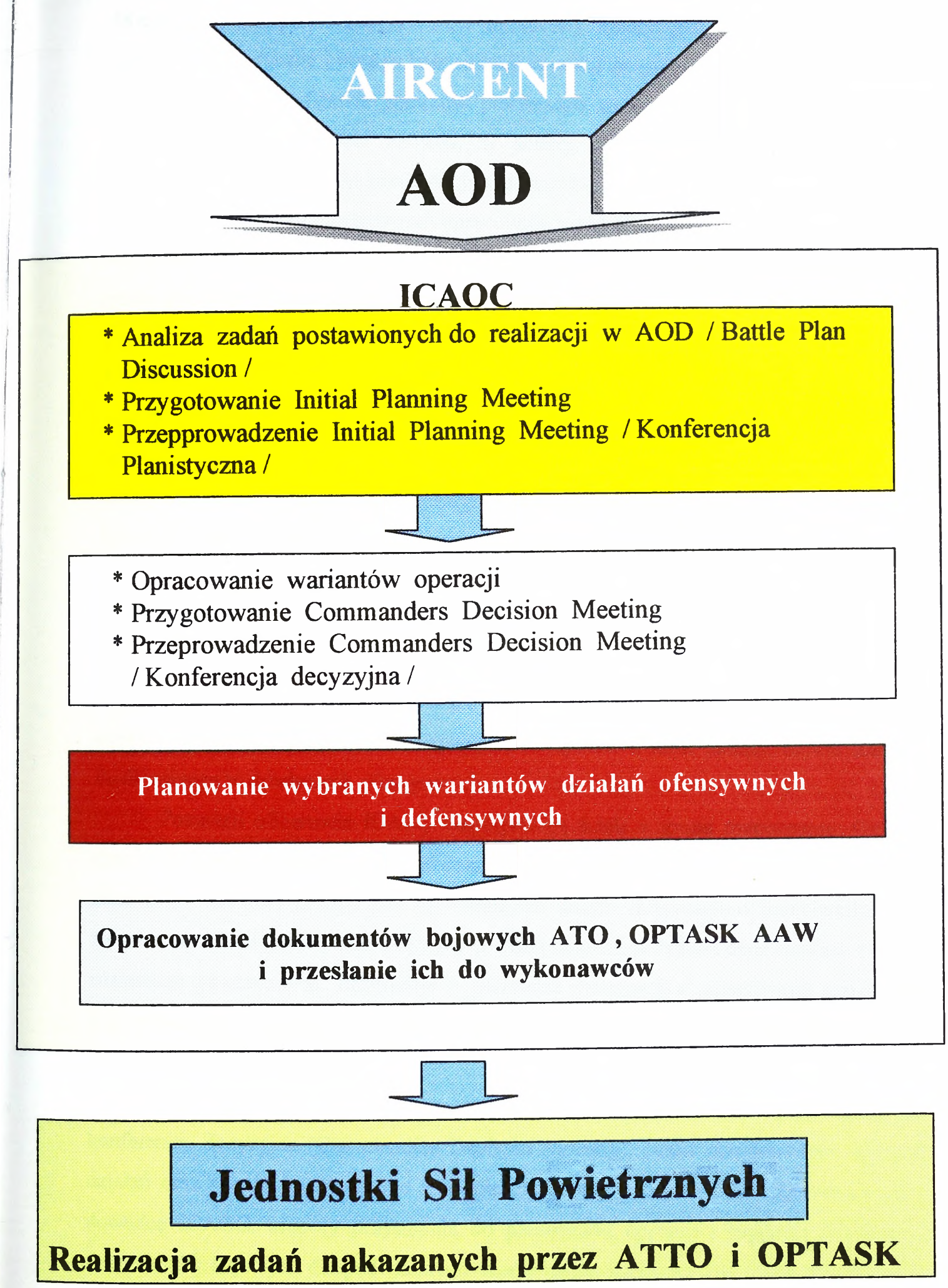

Rys.16. Przebieg procesu decyzyjnego na szczeblu ICAOC -4 / Messtetten /

Discussion", interpretowana jest treść dyrektywy operacyjnej (AOD). Wynikiem tego spotkania są wytyczne i punkty koncentracji wysiłku do planowanej operacji powietrznej. Każdy oficer na podstawie wyników pierwszego spotkania grupy planowania działań przygotowuje swoją część zadania, w ścisłej współpracy z pozostałymi osobami funkcyjnymi i prezentuje na konferencji planistycznej (Initial Planning Mceting).

Zespół działań ofensywnych opracowuje część ofensywną ogólnego planu operacji. Siły będące w dyspozycji ICAOC są przydzielone do wykonania poszczególnych zadań. Jeżeli pozwala na to stan sił i środków, planuje się ugrupowanie połączonych działań powietrznych (COMAO) wraz z siłami zabezpieczającymi (Sweep, Escort, SEAD, tankowanie w powietrzu i WRE). Planowanie działań ofensywnych, zwłaszcza w zakresie uczestniczenia w COMAO lotnictwa myśliwskiego, odbywa się w ścisłym kontakcie z zespołem działań defensywnych. Ścisłe uzgodnienia pomiędzy zespołem działań ofensywnych, a Ośrodkiem Koordynacji Działań Powietrznych (AOCC) przy korpusie sił lądowych powinny możliwie jak najefektywniej ukształtować użycie lotnictwa.

Zespół działań defensywnych organizuje zakres działania własnych różnorodnych systemów obrony powietrznej na bazie wytycznych nakazanych przez AIRCENT. Zespół ten opracowuje plan kontroli emisji promieniowania elektromagnetycznego w celu zabezpieczenia stale aktualnego obrazu sytuacji w powietrzu. Ponadto pozostaje w stałym kontakcie z oficerami działań ofensywnych i wspólnie z nimi planuje użycie lotnictwa myśliwskiego w działaniach ofensywnych.

Pozostali oficerowie ICAOC współpracują ściśle z grupą rozpoznania. Grupa ta dysponuje zawsze aktualnymi informacjami o sytuacji, ponieważ jest dowodzona centralnie i stanowi praktycznie najważniejsze źródło informacji o przeciwniku. Tam również są aktualizowane oraz włączane w cykl planowania działań dane o celach i wyniki rozpoznań powietrznych. Informacje o położeniu przeciwnika umożliwiają rozpoznanie jego potencjału, który może zagrażać wojskom w rejonie odpowiedzialności ICAOC oraz uściślenie własnych planów działań.

Po zakończeniu planowania w zespołach, około godziny 16.30 prowadzona jest konferencja decyzyjna (Commanders Decision Meeting). Jeżeli przedstawione warianty działań oraz sposób logistycznego zabezpieczenia operacji zostały zaakceptowane przez dowódcę ICAOC, zespoły przystępują do planowania operacji i wydania stosownych dokumentów bojowych dla podwładnych. Konferencja decyzyjna jest również tym forum, na którym dowódca może uzyskać nie tylko uzasadnienie prawdopodobnych działań przeciwnika i najefektywniejszych działań własnych, ale również wskazówki co do

rozwoju sytuacji na kolejne doby operacji (działań). Występujące problemy do tego czasu mogą jeszcze być uściślone i wdrożone w życie po akceptacji dowódcy.

Najpóźniej do godziny 18.00 opracowuje się rozkaz bojowy (ATO) i przesyła go poprzez sieć systemu EIFEL i telegraficznie do podległych oddziałów i stanowisk dowodzenia sąsiadów. Rozkaz wchodzi w życie o godzinie 6.00 następnego dnia. Konferencja planistyczna ma na celu przeprowadzenie oceny sytuacji na podstawie dyrektywy operacyjnej i zapoznanie z nowymi informacjami. Obejmuje swoim zasięgiem rutynowe meldunki oficerów, które wskazują możliwości własnych sił i środków oraz niedostatki przeciwnika. W czasie konferencji planistycznej nie są przedkładane żadne propozycje wariantów (opcji) działań na konferencję decyzyjną, ale wskazywane kierunki możliwych rozwiązań. Przejście od wskazanych kierunków możliwych rozwiązań do wariantów działań ma miejsce w czasie prawidłowej pracy sztabowej wszystkich odpowiedzialnych oficerów ICAOC. Podstawą prawidłowego opracowania wariantów działań jest zrozumienie, które z możliwości są do zrealizowania i czy odpowiadają wymogom AOD. Decyzja o przedstawionych wariantach działań na konferencji decyzyjnej jest dyskutowana w sztabie ICAOC i podjęta wtedy, gdy wszystkie możliwości zostaną sprawdzone, obliczone i dają wystarczającą gwarancję ich realizacji. Konferencja planistyczna z reguły trwa 50 minut. Jednak zgrane już zespoły w ICAOC potrzebują nie więcej niż 40 minut. Analiza ćwiczeń prowadzonych w ICAOC 2 i 4 oraz bezpośrednie kontakty z oficerami tam pracującymi pozwalają sądzić, że w zależności od stopnia zgrania zespołów i stopnia trudności zadań otrzymanych do realizacji konferencja planistyczna nie powinna trwać więcej niż 50 minut. W związku z tym, rutynowe meldunki oficerów powinny być ukierunkowane na informacje całkiem nowe, mogące mieć wpływ na prowadzenie działań i jakość realizowanych zadań. Strukturę i wewnętrzny kształt konferencji planistycznej ustala szef sztabu.

Prowadzone ćwiczenia dowódczo-sztabowe w AON (maj 97 i wcześniejsze) ze słuchaczami II i I roku studiów oparte na procedurach NATO wykazały, że pomimo dużego wysiłku przygotowawczego problem czasu trwania takiej konferencji zależy przede wszystkim od przygotowania poszczególnych osób funkcyjnych w ICAOC i ich umiejętności krótkiego, lecz konkretnego przedstawienia faktów i informacji oraz wskazywania możliwych rozwiązań.

Zazwyczaj każdy z referujących ma do dyspozycji nie więcej niż 2-3 minuty. Stąd wniosek, że stanowiska w ICAOC winni zajmować oficerowie z dużym doświadczeniem.

Należy również wskazać na fakt, że konferencja planistyczna i decyzyjna prowadzona jest całkowicie w języku angielskim.

W czasie pięćdziesięciominutowej konferencji decyzyjnej dowódca ICAOC jest informowany o sytuacji, zadaniach (AOD), problemach i możliwych rozwiązaniach. W czasie konferencji referowane są warianty możliwych działań. Z reguły tylko jeden możliwy wariant może być przedstawiony w wyjątkowej sytuacji. W czasie prowadzenia badań dokumentacji ćwiczeń nie natrafiono na takie rozwiązanie, gdzie wchodziłby w rachubę tylko jeden wariant. Dowódca ICAOC decyduje o priorytetach i wyborze wariantów działań (defensywnych i ofensywnych). Propozycje optymalnie najlepszych wariantów przedstawia szef sztabu wraz z uzasadnieniem.

W konferencji decyzyjnej aktywnie biorą udział:

- dowódca (COM(I)CAOC);
- szef sztabu;
- doradca sił lądowych;
- szef działań bojowych;
- szef logistyki;
- szef działań ofensywnych;
- szef działań defensywnych;
- oficer rozpoznania;
- referujący pogodę;
- inni oficerowie według decyzji szefa sztabu.

Pozostały personel ICAOC bierze udział w konferencji jako obserwatorzy.

W czasie prezentacji opracowanych wariantów działań, tak ofensywnych jak i defensywnych, koniecznym staje się ustalenie pewnych kryteriów, które dla wszystkich propozycji będą takie same. Jest to o tyle potrzebne, że po zaprezentowaniu wariantów określa się te spośród nich, które są racjonalne w zakresie uzyskania nakazanych rezultatów działań. Takimi kryteriami, mogącymi pomóc w uzyskaniu odpowiedzi, który z przedstawionych wariantów jest lepszy, mogą być: możliwości uzyskania zaskoczenia przeciwnika, elastyczność działania (możliwość reagowania na nieprzewidziane zmiany w sytuacji operacyjno-taktycznej), stopień realizacji priorytetów z AOD, ekonomia sił (koszt – efekt), ryzyko wykonania zadania; wykorzystanie słabych stron przeciwnika; sytuacja w powietrzu; oczekiwane rezultaty działań; zakładane (orientacyjne) straty w siłach własnych.

Są to tylko przykładowe kryteria, które mogą ale nie muszą być jednakowo rozpatrywane. Które z podanych, albo i innych kryteriów będą uwzględniane, uwarunkowane jest przede wszystkim sytuacją operacyjno-taktyczną oraz doświadczeniem sztabu CAOC zajmującego się przygotowaniem i organizowaniem działań bojowych. Prezentacja i rekomendacja wariantów działań bojowych powinna, poprzez wykazanie ich wad i zalet, udowodnić, że właśnie ten a nie inny jest optymalnym i celowym do realizacji. I tak np. rozpatrując dwa warianty działań ofensywnych POTOK i BURZA, uwzględniając przeprowadzenie oceny wg tych samych kryteriów ustalamy, że POTOK jest wariantem bardziej efektywnym, gdyż ma więcej pozytywów niż BURZA (przeprowadzenie dokładnej analizy swoich możliwości, oceny prawdopodobnych działań przeciwnika oraz sytuacji operacyjno-taktycznej, a także zakładanych celów działań).

KRYTERIA	POTOK	BURZA
Zaskoczenie	++	+
Ryzyko wykonania zadania	+	++
Wykorzystanie słabych stron	++	+
Oczekiwane rezultaty działań	++	+
Stopień realizacji priorytetów	++	+

Po zakończeniu konferencji wybrane do realizacji warianty działań ofensywnych i defensywnych (po jednym) są szczegółowo planowane, czyli ustalane są szczegółowe trasy lotu, obliczenia nawigatorskie wykonania zadania z uwzględnieniem działań zabezpieczających oraz rozmieszczenie, sposób i terminy użycia sił defensywnych (OP). Te szczegółowe plany działań ofensywnych lotnictwa oraz defensywnych obrony powietrznej są podstawą do opracowania rozkazu bojowego lotnictwa (Air Tasking Order - ATO) i rozkazu bojowego dla obrony powietrznej (Operational Tasking for Anti Air Warfare – OPTASK AAW).

Rozkazy te do godziny 18.00 – 20.00, a najpóźniej 6 godzin przed rozpoczęciem działań, muszą zostać przesłane do wykonawców, czyli oddziałów lotnictwa i obrony powietrznej (oddziałów wojsk rakietowych i radiotechnicznych) oraz na stanowiska dowodzenia SP, a obowiązują najczęściej od godziny 0600Z dnia następnego.

Rozkaz bojowy lotnictwa (ATO), wraz z załącznikami, zawiera wszystkie niezbędne dane dotyczące przygotowania się i udziału w prowadzonych działaniach. Na podkreślenie zasługuje fakt, że ATO musi zostać opracowane na każdy cykl planowania tzn. jeżeli działania są planowane na 8 godzin, to jeden raz na ten okres czasu, a jeżeli w

cyklu 24 godzinnym, to również rozkaz jest opracowywany na okres 24 godzin. W NATO każdy dokument bojowy jest określany czasem w którym on obowiązuje.

W części ogólnej ATO zawarte są podstawowe informacje na temat oceny sytuacji, a w tym oceny Sił Powietrznych przeciwnika oraz własnych celów działań i priorytetów w poszczególnych rodzajach działań. W tej części zawarta jest też ogólna koncepcja działań.

W poszczególnych aneksach ATO znajdują się z reguły informacje dotyczące sytuacji (ze szczególnym uwzględnieniem danych najistotniejszych z punktu widzenia prowadzonego rodzaju działań), cele działań oraz zadania dla wykonawców (TASKING). W aneksach dotyczących działań związanych ze zwalczaniem obiektów naziemnych znajdują się informacje o tych obiektach (numer identyfikacyjny obiektu uderzenia, jego opis, współrzędne).

Jednym z bardziej skomplikowanych do napisania załączników jest ANNEX COMAO dotyczący połączonych działań powietrznych. Wynika to przede wszystkim z tego, iż w działaniach tych bierze udział stosunkowo duża liczba samolotów różnych rodzajów lotnictwa, które realizują swoje zadania w tym samym czasie i rejonie.

ATP-33(B) określa COMAO jako „połączone ze sobą działania lotnictwa co do czasu, rozmachu działań oraz przestrzeni, w której jednostki o różnym przeznaczeniu oddane są pod dowództwo jednego przełożonego dla osiągnięcia określonego, wspólnego - specyficznego celu""

Toteż zaplanowanie takich działań jest procesem bardzo trudnym, wymagającym dużego wysiłku w celu zorganizowania wspólnego ugrupowania i przeprowadzenia wspólnych działań samolotów różnego przeznaczenia i bazowania. Wszystkie dane dotyczące zorganizowania COMAO muszą być odzwierciedlone w dokumencie bojowym, który po opracowaniu w CAOC przesyłany jest zainteresowanym jednostkom biorącym udział w tych działaniach.

Rozkaz bojowy dla obrony powietrznej OPTASK AAW zawiera zadania dla sił prowadzących działania w systemie OP.

W ostatnim okresie w ćwiczeniach szczebla CAOC stosowana jest także odmienna procedura opracowania dokumentów rozkazodawczych. Zamiast dwóch rozkazów (ATO i OPTASK AAW) przygotowywany może być jedynie rozkaz ATO, który zawiera dodatkowo aneks dotyczący obrony powietrznej (ANNEX AD) podobny w formie i treści do OPTASK AAW.

*

* *

Reasumując, w siłach powietrznych NATO szczegółowe decyzje o użyciu sił podejmuje się na szczeblu taktycznym tj. w połączonych Ośrodkach Dowodzenia Działaniami Powietrznymi (CAOC). Zadania stawiane wykonawcom, czyli oddziałom (pododdziałom) SP odpowiednimi rozkazami są ostateczne. Powoduje to, że ci ostatni mają dostatecznie dużo czasu, aby przygotować się do wykonania zadań. Chociaż sposób wypracowania decyzji w CAOC jest w swojej istocie podobny do stosowanej w polskich SZ metody kolejnej, to w realizacji zawiera jednak pewne różnice. Najbardziej istotnymi są: pełna odpowiedzialność dowódcy CAOC i jego sztabu za podejmowane decyzje, a w konsekwencji brak jej zatwierdzania przez przełożonych oraz wariantowanie działań do momentu podjęcia ostatecznej decyzji przez dowódcę CAOC. Zmusza to sztab CAOC do poszukiwania kilku alternatywnych rozwiązań, które ocenia się według określonych kryteriów i wybiera do realizacji najlepsze (optymalne) w danej sytuacji. Zaprezentowany model obiegu informacji decyzyjnej wskazuje, że w Siłach Powietrznych NATO dąży się do maksymalnego zmniejszania szczebli decyzyjnych, co w konsekwencji daje więcej czasu na przygotowanie się do działań bezpośrednim wykonawcom.

Problematyka dotycząca: koordynowania użycia sił powietrznych w interesie wojsk lądowych (funkcjonowania AOCC, ALO); treści i formy dokumentów bojowych; szczegółowego przeznaczenia, struktury i zadań ICAOC oraz planowania użycia sił powietrznych na szczeblu taktycznym zawarta została w opracowaniu „Dowodzenie Siłami Powietrznymi według procedur NATO" oraz w innych pozycjach wykazanych w bibliografii. Stąd też nie jest ona treścią niniejszego opracowania, chociaż odniesienia do wymienionych zagadnień znajdują swoje odzwierciedlenie w ostatnim rozdziale tego materiału.

Trzeba jednak zwrócić uwagę, że w procesie planowania równolegle do wspólnego planu kampanii, dowódcy poszczególnych RSZ opracowują swoje plany, które są stale harmonizowane przez ciągłe współdziałanie. CINCENT udziela wytycznych i wskazówek dowódcom komponentów – powietrznego (COMAIRCENT), lądowego (COMLANDCENT) i COMBALTAP. Dotyczą one koordynacji działań w ramach prowadzonej kampanii oraz osiągania jej celów.

W tym procesie brany jest pod uwagę fakt, że wojska lądowe oraz MW walczyć będą na obszarach naturalnie rozdzielonych linią brzegową, podczas gdy przestrzeń

powietrzna pozostaje niepodzielna. Zagadnienia związane z użyciem sił powietrznych do zadań ofensywnych i defensywnych obejmują całą przestrzeń. W celu uniknięcia rozdrobnienia sił powietrznych i OP, wszystkie siły i środki oraz systemy o podobnych charakterystykach zasięgu rażenia podporządkowuje się jednemu dowódcy, który w porozumieniu z dowódcami innych RSZ będzie je wykorzystywał zarówno do walki z SP przeciwnika, jak i do wsparcia lądowych i morskich operacji wojsk własnych. Według poglądów zawartych w ATP – 33(B) najlepsze efekty zjednoczenia sił osiąga się, kiedy władza dowodzenia i kierowania siłami powietrznymi na najwyższym praktykowanym poziomie powierzona jest wyznaczonemu dowódcy, a kierowanie taktyczne jest przekazywane do niższych szczebli dowodzenia w celu zapewnienia elastycznego i terminowego reagowania na wydarzenia na polu walki. Jednocześnie zwraca się uwagę na poziom centralnego kierowania tak, żeby nie zmniejszyć jego operatywności i elastyczności.

COMAIRCENT z reguły planuje działania na następne cztery – sześć dni kampanii oraz szczegółowo planuje działania podporządkowanych jednostek sił powietrznych na następny dzień. Jest też odpowiedzialny za zarządzanie przestrzenią powietrzną. Z codziennego cyklu dowodzenia i kierowania PSP wynikają następujące główne rozkazy: Powietrzna Dyrektywa Operacyjna (Air Operations Directive –AOD) i Rozkaz Kontroli Przestrzeni Powietrznej (Airspace Control Order – ACO)[20].

Zgodnie z przyjętą w NATO zasadą zawartą w ATP – 33(B) najwłaściwszy poziom kierowania operacyjnego działaniami powietrznymi osiąga się tam, gdzie oszacowanie całości sytuacji powietrznej, lądowej i morskiej zezwoli na najbardziej efektywne wykorzystanie sił. Jako wspólny (połączony – joint commander) dowódca CINCENT koordynuje działania sił lądowych, morskich i powietrznych. W stosunku do sił powietrznych CINCENT dokonuje podziału wysiłku: jaka część sił (mocy) musi być użyta do zwalczania strategicznych lub innych ważnych celów, jaką część dowódca lotniczy użyje do walki z SP przeciwnika oraz jaka część wysiłku będzie przydzielona do wsparcia sił lądowych i morskich. Ten proces nosi w NATO nazwę APPORTIONMENT, co oznacza podział wysiłku. Może być on dokonany albo przez określenie priorytetów albo przez procentowy podział sił do wykonania poszczególnych zadań. Ze względu na różnice skuteczności bojowej poszczególnych typów statków powietrznych, za pomocą procentowej liczby wylotów bojowych nie można bezpośrednio określić oczekiwanych

[20] Patrz rys. 17.

skutków rażenia wyznaczonych celów. Dlatego też w centralnym regionie, jako wskaźnika do kalkulacji procentowego podziału wysiłku, używa się „wylot (samolotolot) F-16".

Propozycję podziału wysiłku SP wypracowuje COMAIRCENT uwzględniając cele określone przez CINCENT oraz wyniki konsultacji z COMLANDCENT, COMBALTAP i dowódcami podległych mu CAOC-ów (Combined Air Operation Center).

Tak wypracowaną propozycję podziału wysiłku SP COMAIRCENT przedstawia CINCENT, który po konsultacjach z zainteresowanymi dowódcami zatwierdza ją. Jest to podstawą do dalszego planowania działań SP.

COMAIRCENT koordynuje działania powietrzne (głównie kontrolę przestrzeni powietrznej) z COMLANDCENT i COMBALTAP poprzez podporządkowanych mu dowódców. W CAOC odbywa się przede wszystkim:

- wypracowanie i stawianie zadań podległym siłom lotnictwa uderzeniowego w zakresie działań ofensywnych;
- wypracowanie i stawianie zadań podległym siłom obrony powietrznej;
- koordynacja wsparcia i zabezpieczenia działań sił powietrznych;
- planowanie i organizowanie wykorzystania sił i środków systemu dowodzenia sił powietrznych w obszarze odpowiedzialności;
- planowanie i organizowanie zarządzania przestrzenią powietrzną;
- dowodzenie siłami wykonującymi zadania bojowe.

Szczegóły użycia sił i środków lotnictwa planowane są w CAOC i obejmują:

- liczbę i typ samolotów;
- warianty uzbrojenia;
- czas przybycia nad obiekty uderzeń i sposób ich realizacji (oczekiwany rezultat działań);
- siły zabezpieczające działania ofensywne.

Dane te (rys. 17) przekazywane są poszczególnym skrzydłom i eskadrom lotniczym w ATO (Air Task Order). Działania obrony powietrznej są planowane również w CAOC i przekazywane (rys. 17) wykonawcom w rozkazie OPTASK AAW (OPTASK Anti Air Warfare), który zawiera np. dane dotyczące sektorów działania systemów rakiet przeciwlotniczych (surface-to air Missile zones), rejonów odpowiedzialności lotnictwa myśliwskiego (Fighter Areas Of Responsibility – FAOR) lub stref dyżyrowania powietrznych systemów wczesnego ostrzegania (Airborne Early Warning Orbits – AEW Orbits).

Dokumenty te otrzymują (rys. 17) również ośrodki kontroli i powiadamiania CRC (Control and Reporting Centre). W procesie kierowania realizacją zadań dowódca CAOC deleguje do CRC uprawnienia do kierowania taktycznego – TACON wydzielonymi siłami. Zakres samodzielności w tym procesie reguluje poprzez przekazywanie określonych taktycznych funkcji zarządzania walką (TACTICAL BATTLE MANAGEMENT FUNKTIONS – TBMF).

Funkcje te zawiera poniższa tabela

TBMF#1	Idetification Authority – uprawnienia identyfikacji
TBMF#2	Interrogation Authority – uprawnienia do sprawdzenia
TBMF#3	Intervention Authority – uprawnienia do interwencji
TBMF#4	Engagement Authority – uprawnienia do zwalczania
TBMF#5	Choise of Weapon Systems – uprawnienia do wyboru systemu broni
TBMF#6	Mixed Employment – mieszane zastosowania
TBMF#7	Weapon Control Status (GBAD) – status kierowania uzbrojeniem
TBMF#8	FAOR Manning – obsada FAOR
TBMF#9	EMCON – kontrola emisji
TBMF#10	Dyployment Authority – uprawnienia do zmiany rozmieszczenia
TBMF#11	Position of AAR and AEW – określanie pozycji AAR i AEW

Analizując mechanizmy planowania i zarządzania walką w przestrzeni powietrznej funkcjonujące w NATO można wyciągnąć następujące wnioski:

Podstawową zasadą jest **scentralizowane planowanie i zdecentralizowane wykonawstwo**, która realizowana jest poprzez:

- przydzielenie wszystkich sił lotnictwa i OP jednemu dowódcy – COMAIRCENT;
- delegowanie uprawnień w zakresie dowodzenia czy kontroli na niższy szczebel dowodzenia.

W procesie planowania uwzględniane są możliwości wszystkich sił i środków niezależnie od ich przynależności.

Zachowanie uprawnień „pełnego" dowodzenia (full command) w gestii narodowych organów dowodzenia – tj. na szczeblu dowódców jednostek wydzielonych do NATO. W procesie planowania uwzględniane są możliwości wszystkich sił i środków lotnictwa i OP niezależnie od ich przynależności.

Kierowanie działaniami ofensywnymi i defensywnymi oraz zarządzanie przestrzenią powietrzną w regionie sprawuje jeden dowódca – zwykle dowódca SP.

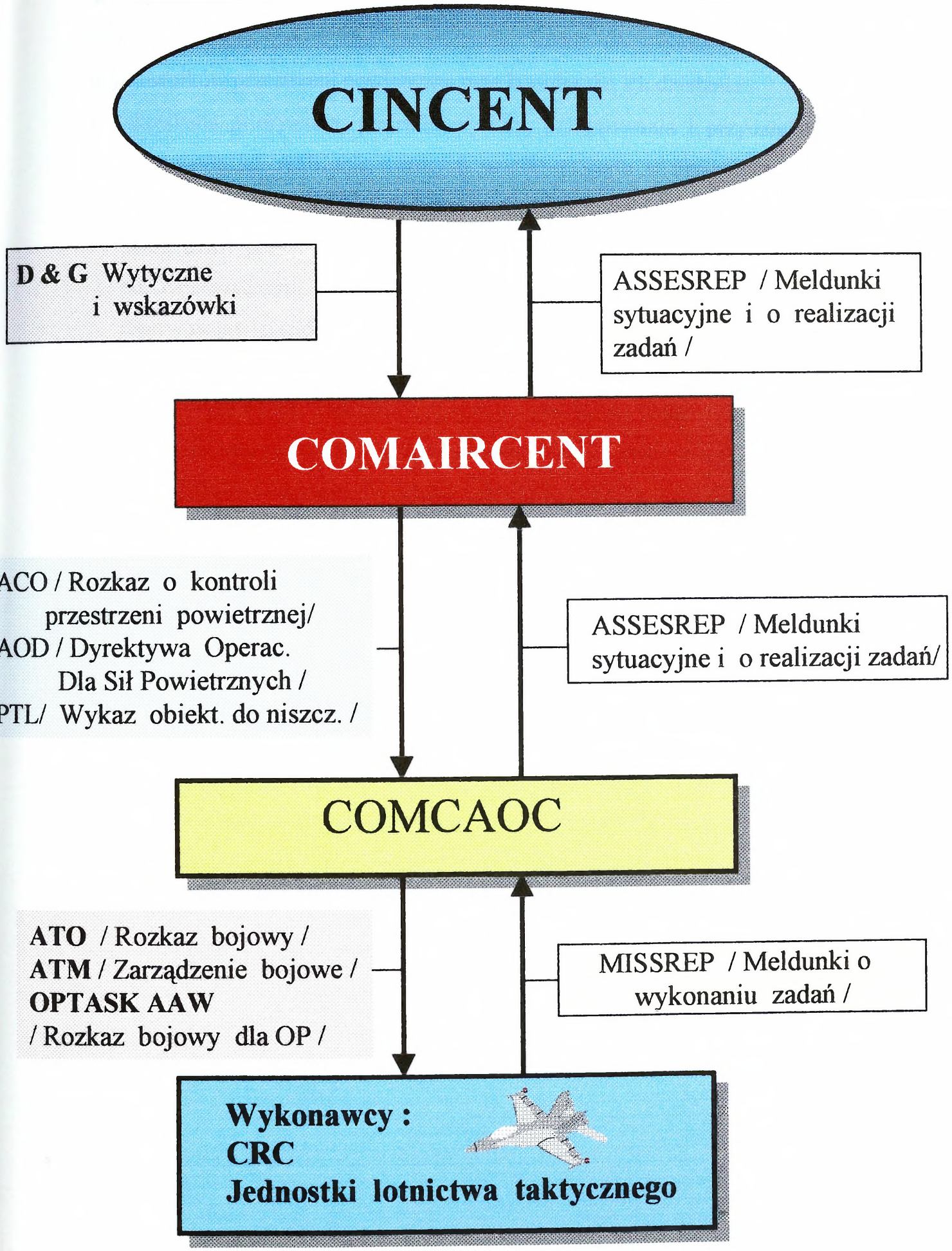

Rys.17. Schemat obiegu dokumentów

W procesie planowania i zarządzania walką w przestrzeni powietrznej można wyróżnić dwie wzajemnie powiązane płaszczyzny, które uwzględniają potrzeby wszystkich użytkowników przestrzeni powietrznej oraz koordynują ich działania:

- określenia priorytetów, podziału wysiłku, precyzowania i przydzielania zadań oraz kierowanie ich realizacją, których wyniki zawarto w następujących dokumentach: ADO, ATO, OPTASK, ATM;
- zarządzania przestrzenią[21] - określenie elementów koordynacji (rubieże i rejony odpowiedzialności, trasy i korytarze, strefy i rejony systemów uzbrojenia, rezerwowane poziomy) – wyniki w następujących dokumentach: Plan Kontroli Przestrzeni Powietrznej i Rozkaz Kontroli Przestrzeni Powietrznej (ACO).

[21] Zasady zarządzania zawarte są w ATP-40 (A).

2. DOWODZENIE WOJSKAMI LOTNICZYMI I OBRONY POWIETRZNEJ RP

Jednym z ważkich problemów przed jakimi stoją Wojska Lotnicze i OP jest tworzenie racjonalnej struktury systemu dowodzenia siłami powietrznymi, który będzie zdolny zarówno do dowodzenia narodowego, jak i koalicyjnego. Tam, gdzie w grę wchodzą kompetencje i priorytety jest dużo kontrowersji. Tym niemniej konieczność skupiania kompetencji i odpowiedzialności za użycie sił powietrznych, w tym za obronę powietrzną, w jednym ręku nie jest na ogół kwestionowana. W zdecydowanej większości nowoczesnych armii właśnie za obronę powietrzną w skali strategiczno-operacyjnej odpowiedzialni są dowódcy sił powietrznych. Na szczeblu operacyjnym w RP istnieje więc jedno ogniwo dowodzenia całością sił lotnictwa i obrony powietrznej. Ze względu na rangę sił powietrznych zakłada się, że ogniwo to powinno być ściśle powiązane ze stanowiskiem dowodzenia naczelnego dowódcy lub wchodzić w jego skład.

Skupianie kompetencji i odpowiedzialności w zakresie użycia sił powietrznych w ręku jednego dowódcy zapewnia jego efektywne wykorzystanie oraz ułatwia rozwiązywanie problemów operacyjnych i logistycznych. Chodzi głównie o możliwość masowania sił, w celu wykonania zadań priorytetowych, to znaczy osłony i wsparcia wojsk lądowych (MW) prowadzących operację obronną oraz łączenie tych działań z osłoną innych obiektów, ważnych dla funkcjonowania państwa i sił zbrojnych. Problem ten nabiera szczególnego znaczenia w warunkach generalnego niedoboru samolotów i rakiet przeciwlotniczych. W takiej sytuacji decentralizacja dowodzenia, a zatem i wykorzystania sił jest absolutnie nieracjonalna. Ważne jest również rozwiązywanie problemów współdziałania między lotnictwem i naziemnymi środkami OP. Jednoznaczność kompetencji i odpowiedzialności poszczególnych organów dowodzenia sił powietrznych oraz jednolity podsystem śledzenia obiektów w przestrzeni powietrznej umożliwia niemal bezpośrednie przejście sił powietrznych ze stanu pokojowego do stanu wojny. Ma to szczególne znaczenie dla natychmiastowego podjęcia walki o przewagę w powietrzu, wobec ewentualnej agresji przeciwnika.

System dowodzenia WLOP ma zapewniać efektywne działania nawet całości sił na dowolnym kierunku obrony. Czas reakcji sił dyżurnych SP nie może przekraczać kilku minut (rakiet i samolotów). Wobec tego nie może być zwłoki w wykrywaniu, powiadamianiu oraz kierowaniu aktywnymi środkami walki przez system dowodzenia. System ten, w uszczuplonym składzie, musi funkcjonować nieustannie w okresie pokoju. Mówiąc o czasie reakcji (zwłoce czasowej) nie utożsamiamy tej cechy z opóźnieniami

obiegu informacji. Cel powietrzny musi być bowiem wykrywany natychmiast po wtargnięciu w strefę śledzenia radiolokacyjnego.

Istniejące w WLiOP zarówno Centralne Stanowisko Dowodzenia (CSD), jak i SD korpusów są zintegrowanymi punktami dowodzenia siłami powietrznymi. Istnieją również podsystemy dowodzenia obrony powietrznej i lotnictwa na szczeblach taktycznych.

2.1. Struktura organizacyjno – funkcjonalna systemu dowodzenia WLOP

Wojska Lotnicze i Obrony Powietrznej posiadają w swym składzie dwa korpusy OP i jednostki bezpośrednio podległe (JBP) dowódcy WLOP. Ze składu bojowego WLOP wynika struktura systemu dowodzenia, która musi zapewniać użycie sił powietrznych na każdym kierunku operacyjno-powietrznym w obronie RP.

Struktura systemu dowodzenia WLOP cechuje się wieloma szczeblami organizacyjnymi. I tak:

- o użyciu WLOP w znacznej mierze decyduje się na szczeblu strategicznym (na SD Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych RP);
- szczeblem operacyjnym jest Centralne Stanowisko Dowodzenia WLOP;
- szczeblem operacyjno-taktycznym są SD korpusów OP;
- szczeblem taktycznym są Połączone Stanowiska Dowodzenia (PłSD), a także SD brygad, pułków, batalionów, dywizjonów, eskadr i innych wykonawców zadań bojowych. Ponadto na tym szczeblu znajdują się również odpowiednie punkty dowodzenia lotnictwem taktycznym prowadzącym działania w interesie wojsk lądowych

W okresie pokoju wydzielone siły i środki WLOP wraz z elementami systemu dowodzenia pełnią dyżur bojowy.

Rozwinięty już w czasie „P" system dowodzenia WLOP[22] oparty jest na stacjonarnych stanowiskach dowodzenia od szczebla operacyjnego do taktycznego (CSD, SD KOP, PłSD, plmb, prrel, pzrel) – rys. 18.

W celu zapewnienia wysokiej żywotności oraz ciągłości dowodzenia na każdym szczeblu rozwija się zapasowe stanowiska dowodzenia, których zadaniem jest śledzenie za rozwojem sytuacji z gotowością do natychmiastowego przejęcia dowodzenia – rys. 19.

---

[22] Plan organizacji i funkcjonowania wojennego systemu dowodzenia WLOP. Wyd. WLOP.

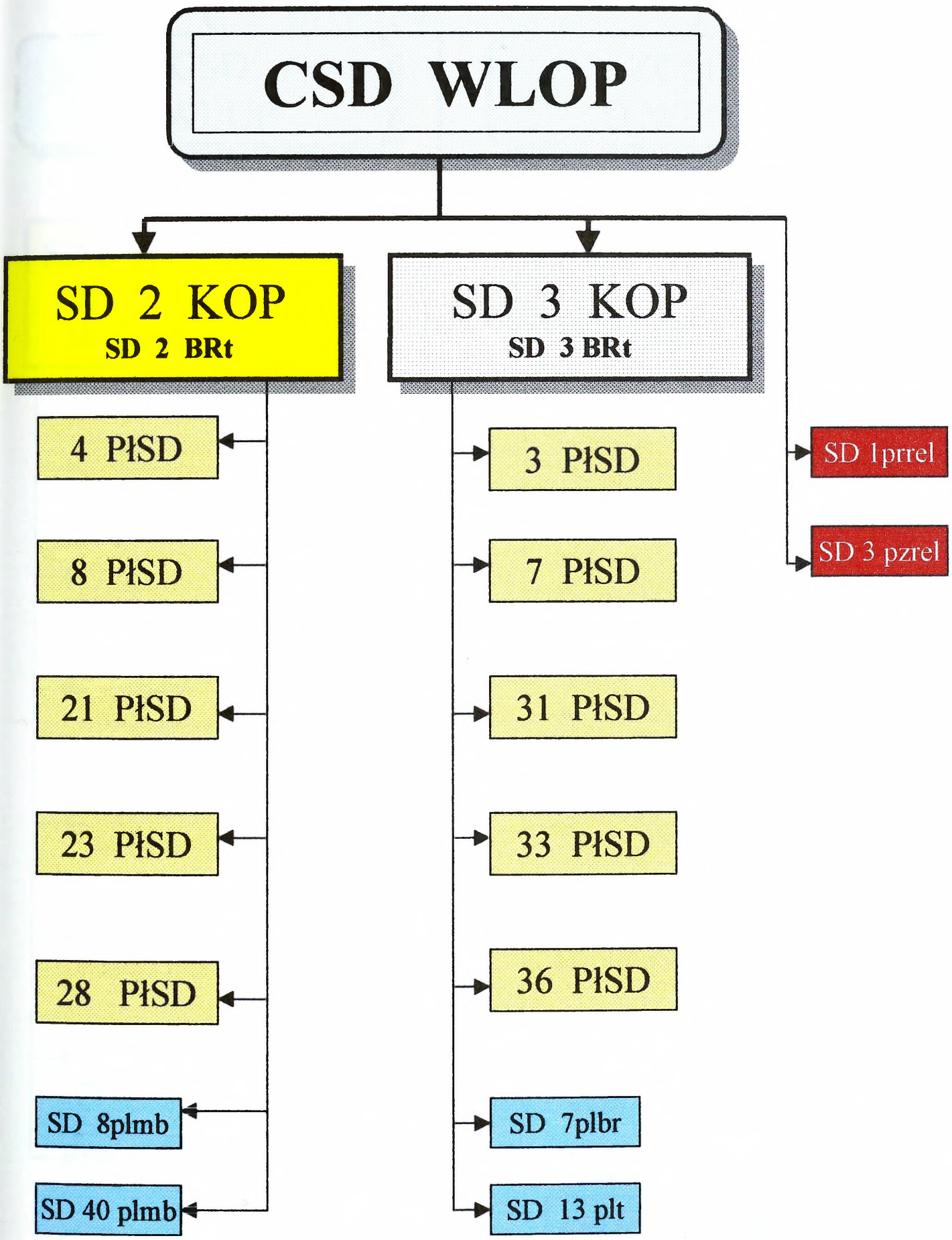

Rys.18. Schemat systemu dowodzenia WLOP czasu „P."

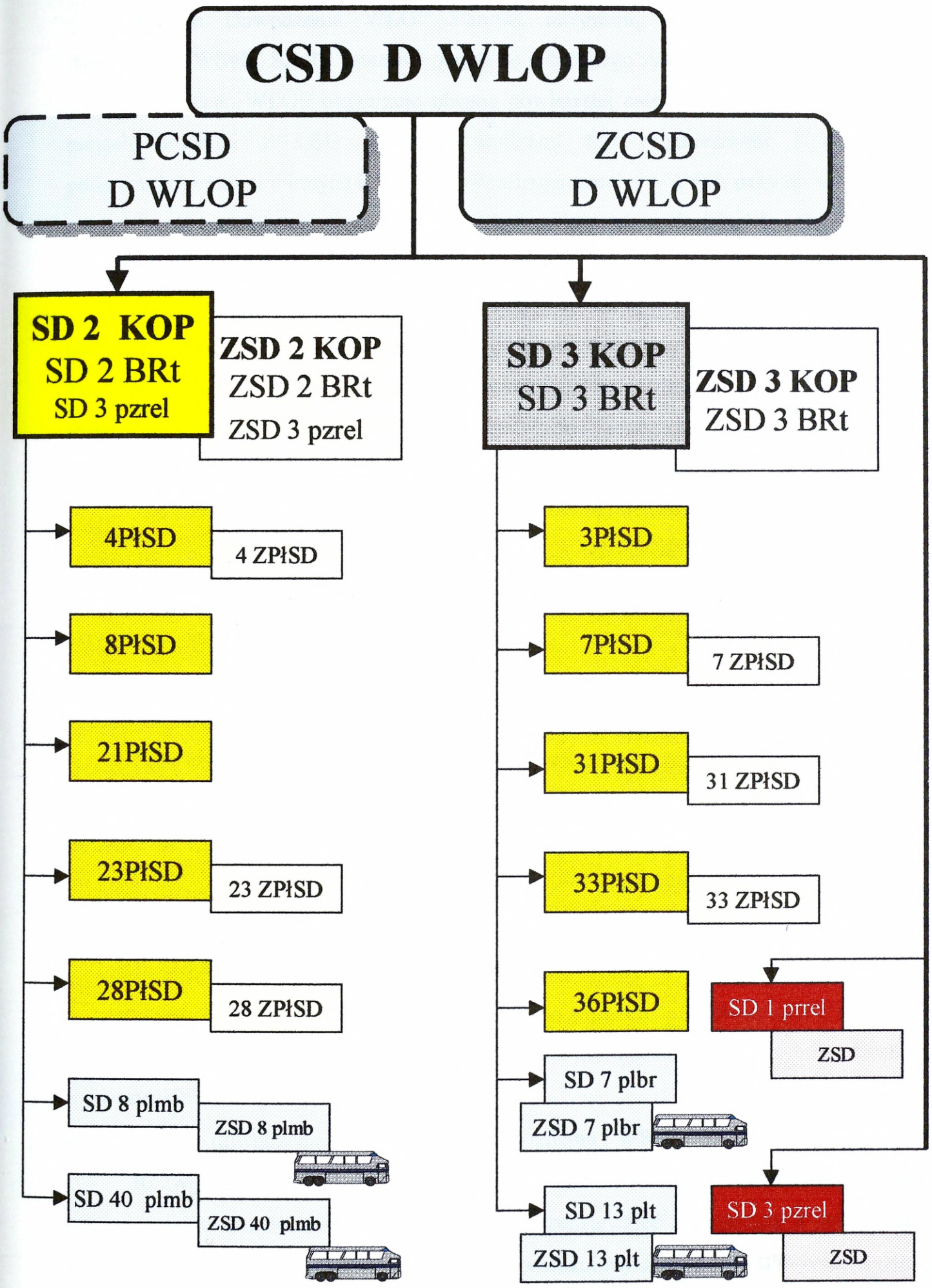

Rys. 19. Schemat systemu dowodzenia WLOP czasu „W"

System Dowodzenia WLOP stanowi integralną część wojennego systemu dowodzenia (WSyD) SZ RP i stanowi podstawę jednolitego systemu dowodzenia OP RP.

Dowódca WLOP organizuje obronę powietrzną całego terytorium kraju i w jej ramach dowodzi z CSD siłami i środkami OP organicznymi i operacyjnie podporządkowanymi z innych RSZ i RW. Realizując zamiar NW SZ, dąży do zapewnienia warunków do mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia wojsk oraz ich osłony w czasie strategicznej operacji obronnej.

Dowódca korpusu OP organizuje obronę powietrzną w swoim rejonie obrony oraz planuje i organizuje działania bojowe podległego mu lotnictwa uderzeniowego zgodnie z zamiarem dowódcy WLOP. W tym zakresie realizuje współdziałanie z OW (KZ) oraz z marynarką wojenną (w 2 KOP). W ramach obrony powietrznej dowodzi z SD KOP organicznymi i operacyjnie podporządkowanymi siłami i środkami OP.

Podstawowym ogniwem wykonawczym systemu dowodzenia obroną powietrzną są połączone stanowiska dowodzenia. PłSD koordynują działalność ogniową wszystkich ZT i oddziałów rakiet i artylerii przeciwlotniczej – głównie poprzez przekazywanie zezwolenia czy zakazu na prowadzenie ognia. PłSD realizuje również dowodzenie i naprowadzanie lotnictwa myśliwskiego oraz koordynuje, nadzoruje i zabezpiecza działania bojowe lotnictwa uderzeniowego, rozpoznawczego i śmigłowcowego.

Bazę połączonego stanowiska dowodzenia stanowi SD batalionu radiotechnicznego oraz jego umocniony obiekt techniczny. W zależności od zadań i aktualnej dyslokacji sił i środków OP w ramach PłSD mogą być rozwinięte – rys. 20.:

- stanowisko dowodzenia BR (pr) oraz miejsca pracy GO OPL – koordynujące działalność ogniową wszystkich przeciwlotniczych środków rakietowych i artyleryjskich rozwiniętych w strefie odpowiedzialności;
- stanowisko dowodzania plm (wraz z głównym punktem naprowadzania i miejscami pracy dla Zespołu Dowodzenia z ODL) – kierujące i koordynujące działania wszystkich rodzajów lotnictwa;
- stanowisko dowodzenia pododdziałami rozpoznania i WRe.

Rozwijaniem WSyD WLOP kieruje Dowódca WLOP (szef Sztabu), decyzję (zarządzenie) o uruchomieniu poszczególnych przedsięwzięć związanych z rozwijaniem WSyD WLOP przekazuje osobiście lub przez upoważnionych oficerów albo przez dyżurną służbę operacyjną CSD DWLOP.

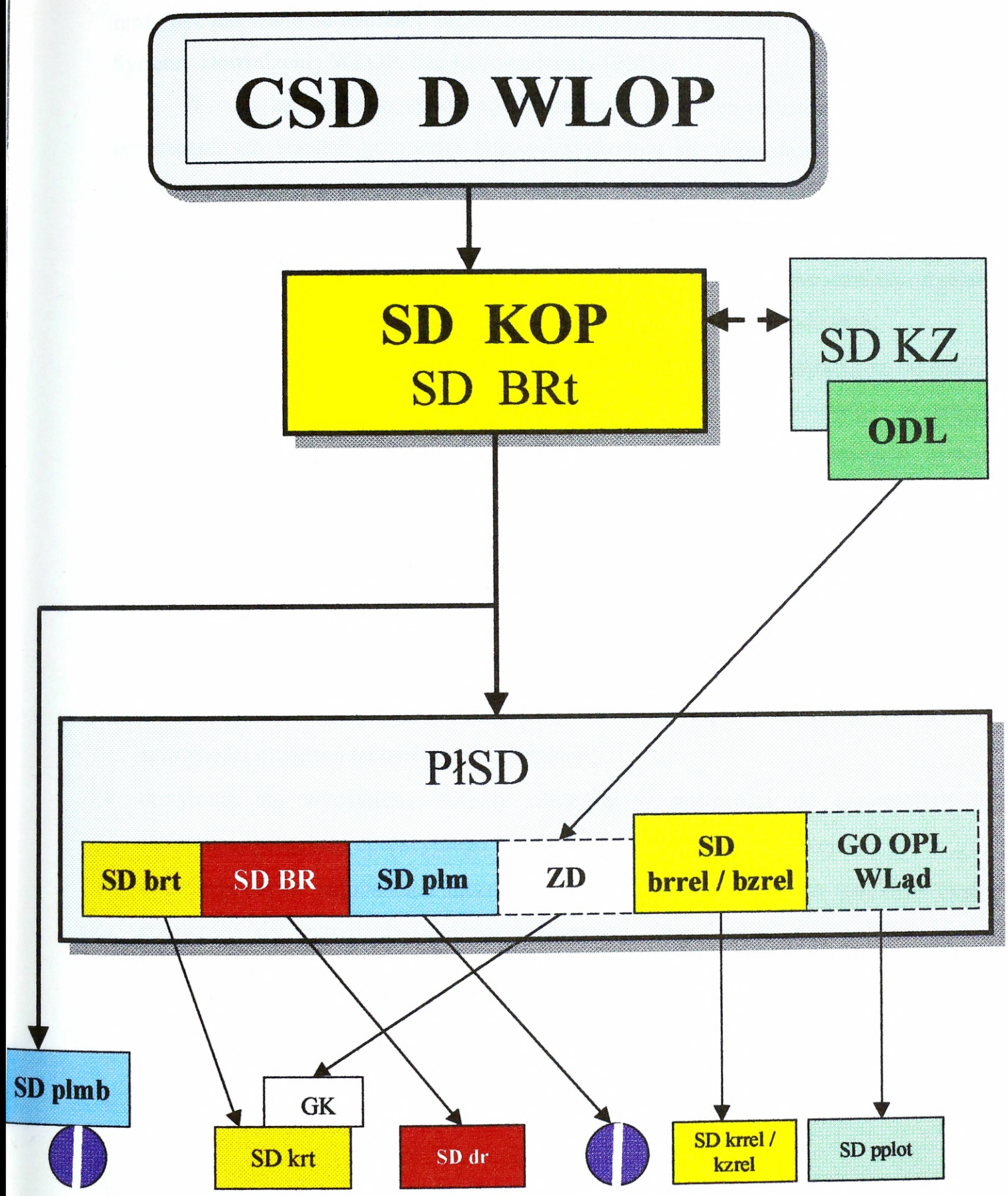

Rys.20. Struktura systemu dowodzenia WLOP

W sytuacjach określonych oddzielnymi zarządzeniami wyższych przełożonych, mogą być nakazane do realizacji niektóre przedsięwzięcia z zakresu rozwijania Wojennego Systemu Dowodzenia WLOP, bez wprowadzania WSGB.

W celu zapewnienia sprawnego rozwijania wojennego systemu dowodzenia w poszczególnych stanach gotowości bojowej wykonuje się przedsięwzięcia określone w rozkazie dowódcy z wyprzedzeniem w stosunku do rozwijania podległych wojsk:

W stałej gotowości bojowej (StGB):

- na stanowiskach dowodzenia WLOP – pełnią dyżury bojowe zmiany dyżurne, stosownie do ustaleń zawartych w odnośnych regulaminach i instrukcjach;
- utrzymuje się łączność w gotowości do przyjęcia i przekazania zarządzeń (sygnałów, rozkazów bojowych) oraz informacji operacyjnych, w tym radiową – w reżimie codziennej pracy. Prowadzi się także ćwiczenia i treningi zgrywające systemu łączności lub jego elementów;
- w plmb utrzymuje się w gotowości do wydzielenia grupy rekonesansowo – przygotowawcze oraz środki (rzuty awangardowe)[23] jednostek dowodzenia i zabezpieczenia przeznaczone do uruchomienia polowego systemu dowodzenia;
- utrzymuje się na umocnionych SD, będących w konserwacji, dyżury grup konserwacyjno-eksploatacyjnych oraz dokonuje się systematycznej kontroli sprawności urządzeń technicznych i instalacji;
- utrzymuje się wydzielone zespoły oficerów w gotowości do zapoczątkowania kierowania procesem operacyjnego i mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk;
- utrzymuje się w jednostkach łączności i zabezpieczenia określone środki w ciągłej gotowości do rozwijania wojennego systemu dowodzenia. Wydzielone zespoły oficerów, siły i środki (rzuty awangardowe) utrzymuje się w gotowości przewidzianej dla jednostek rozwiniętych, w dyspozycyjności do wykonania zadań bezpośrednio po wprowadzeniu określonego stanu gotowości bojowej;
- na PłSD przygotowuje i utrzymuje się miejsca pracy dla zespołów dowodzenia LMB i LWL.

W podwyższonej gotowości bojowej (PdGB):

- w dowództwach WLOP, KOP, ZT oraz oddziałach i brt rozmieszczonych w strefie przygranicznej wprowadza się całodobowe dyżury grup operacyjnych (GO) na SD, a w pozostałych jednostkach zespołów kierowniczej kadry (ZKK) w miejscach pracy;

---

[23] Definicja i przeznaczenie rzutów awangardowych w „Instrukcji o gotowości bojowej wojsk". Szt.Gen. 1444/95.

- zapoczątkowuje się rozwijanie WSyD zgodnie z dokumentami normatywnymi (harmonogramami). Wzmacnia się zmiany dyżurne na węzłach łączności;
- przygotowuje i utrzymuje się zespoły oficerów WLOP w gotowości do rozwinięcia na SD ND SZ RP oraz wyznaczonych oficerów współdziałania DWLOP, KOP do skierowania na SD innych RSZ/RW;
- przygotowuje i utrzymuje się w gotowości do rozwinięcia polowy system dowodzenia plmb, w tym grupy rekonesansowo – przygotowawcze oraz środki (rzuty awangardowe) zabezpieczenia w gotowości do wymarszu – na dodatkowe zarządzenie;
- wzmacnia się zmiany dyżurne na SD, pełniące dyżury w systemie OP;
- przygotowuje i utrzymuje się zmiany dowodzenia w gotowości do rozwinięcia na SD i ZSD;
- doprowadza się umocnione obiekty SD do pełnej sprawności eksploatacyjnej;
- przyjmuje się zaplanowane i uzgodnione z resortem łączności trakty i łącza z systemu telekomunikacyjnego kraju;
- przygotowuje i utrzymuje się w gotowości do przebazowania PPD do właściwych dowództw wg. „Planu przesunięć PPD".

We wzmożonej gotowości bojowej (WzGB):

- zapoczątkowuje się rozwijanie WSyD;
- kieruje się zespoły oficerów WLOP na SD ND SZ RP, a wyznaczonych oficerów współdziałania DWLOP, KOP na SD innych RW;
- na SD i ZSD wszystkich szczebli dowodzenia WLOP rozwija się zmiany bojowe i wprowadza się całodobowy zmianowy system pracy, a drugie zmiany bojowe utrzymuje się w gotowości do przegrupowania do rejonów alarmowych (wyznaczonych obiektów);
- utrzymuje się PPD w dwugodzinnej gotowości do przegrupowania do właściwych dowództw;
- rozwija się pełny system łączności dowodzenia WLOP, utrzymując tryb pracy środków radiowych właściwy dla stałej gotowości bojowej;
- kieruje się do rejonów rozwinięcia GR-P oraz rzuty awangardowe jednostek zabezpieczenia do uruchomienia polowego systemu dowodzenia plmb.

W pełnej gotowości bojowej (PłGB):

- rozwija się w pełni WSyD;

- na SD aktualizuje się, stosownie do rozwoju sytuacji polityczno – militarnej, zadania bojowe wojsk, sprawdza się gotowość i rozwinięcie sił OP do wykonania określonych zadań;
- przebazowuje się PPD do właściwych dowództw;
- rozwija się w pełni system łączności WLOP i utrzymuje się sposób pracy środków radiowych obowiązujących w StGB;
- wszystkie przedsięwzięcia rozwijania WSyD w stanie WzGB i PłGB wykonuje się w trybie alarmowym;
- na dodatkowe zarządzenie dokonuje się zmiany częstotliwości środków radioelektronicznych;
- WSyD rozwija się skrycie stosując maskowanie operacyjne.

Ogólne zasady rozwijania stanowisk dowodzenia przedstawia rys. 21, harmonogram rozwijania WSyD zawarty jest w dokumentach osiągania WSGB Dowództwa i Sztabu WLOP.

W celu zapewnienia ciągłości dowodzenia na wszystkich szczeblach dowodzenia WLOP rozwija się zapasowe stanowiska dowodzenia. Na szczeblu operacyjnym, w korpusach OP oraz na szczeblu taktycznym (PłSD), na zapasowych stanowiskach dowodzenia rozwinięte są zmiany bojowe o strukturze jak na zasadniczych stanowiskach dowodzenia, w plmb i samodzielnych eskadr – dwa jednakowe zespoły (dowódcy i szefa sztabu).

Rozwinięty system łączności zapewnia równoległy, do zasadniczego SD, zbiór informacji o sytuacji powietrznej, stanie wojsk własnych, otrzymywanych zadaniach, rezultatach tych działań i stratach. Dowódca zmiany bojowej na zapasowym SD włączony jest w system głośnomówiącej łączności dowodzenia dowódcy, dowodzącego z zasadniczego SD. Zmiana bojowa zapasowego stanowiska dowodzenia wykonuje (aktualizuje) wszystkie dokumenty bojowe, zgodnie z zamiarem dowódcy, równolegle do zmiany bojowej zasadniczego SD. ZSD nie ujawnia swojej działalności do chwili utraty możliwości dowodzenia przez zmianę bojową zasadniczego SD (np.: w wyniku zniszczenia, obezwładnienia SD). W tej sytuacji dowodzenie podległymi wojskami (siłami) przyjmuje natychmiast dowódca zmiany bojowej na ZSD. Następnie podejmowane są działania ukierunkowane na odtworzenie zdolności do dalszego dowodzenia przez zasadnicze SD. Do tego czasu wyznaczane jest zapasowe SD spośród podległych stanowisk dowodzenia, np.: w przypadku obezwładnienia CSD, ZCSD

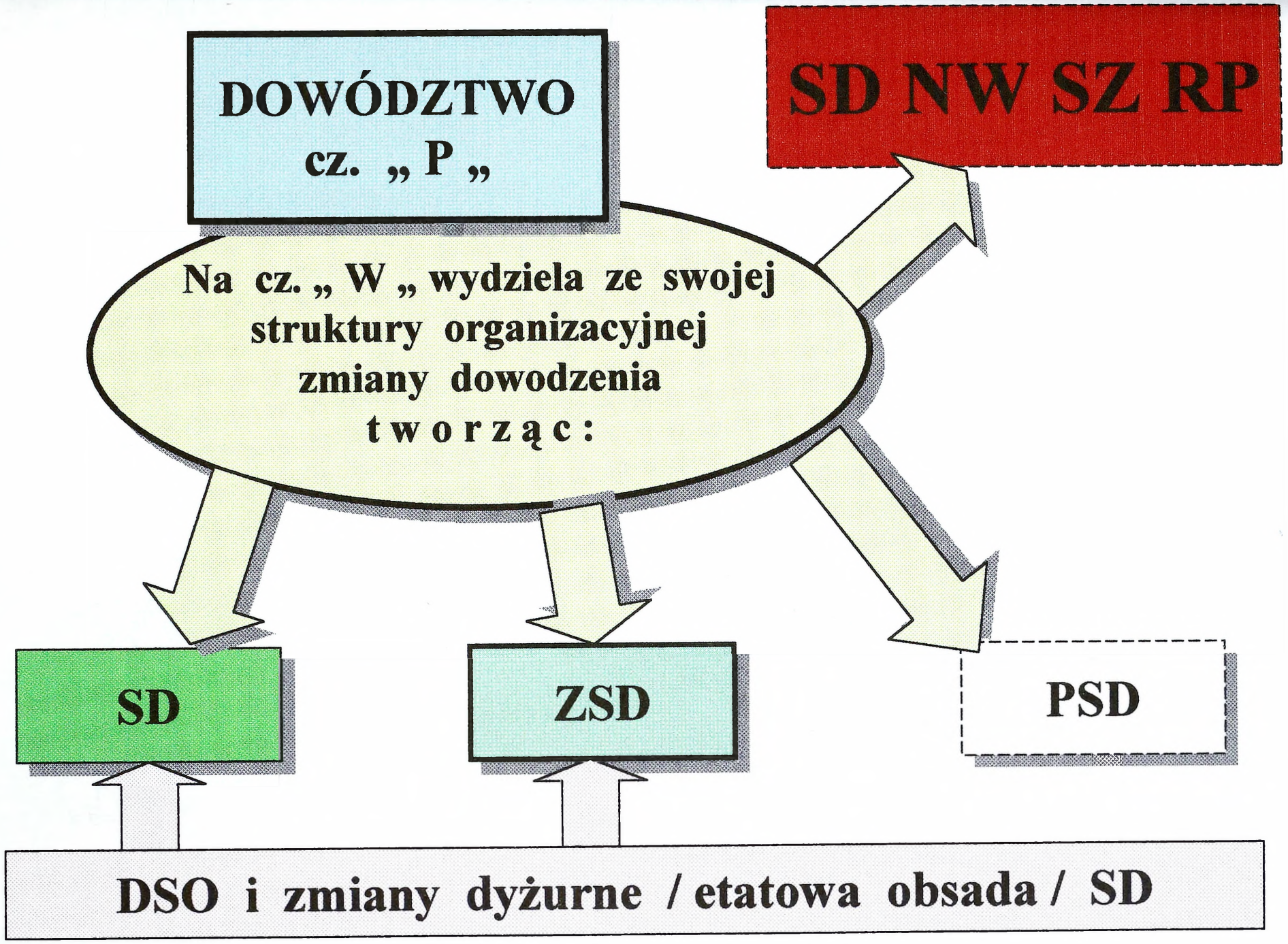

Rys. 21. Ogólna zasada przejścia z etatu „ P.” na etat „ W „

przyjmuje dowodzenie i do czasu odtworzenia zdolności do dowodzenia przez zasadnicze stanowisko dowodzenia, SD 3 KOP pełni jednocześnie rolę ZCSD – w gotowości do przejęcia dowodzenia wojskami lotniczymi i obrony powietrznej.

Struktura organizacyjno – funkcjonalna CSD DWLOP.

W aktualnej strukturze organizacyjno – funkcjonalnej, CSD DWLOP spełnia dwie zasadnicze funkcje:

- Jako organ zabezpieczenia dowodzenia DWLOP czasu „P";
- Jako organ dowodzenia DWLOP czasu „W".

W pierwszym przypadku CSD realizuje zadania zwiazane kierowaniem siłami wyznaczonymi do pełnienia dyżurów w systemie OP, zadania typowe dla Dyżurnej Służby Operacyjnej oraz zadania związane z utrzymaniem stanowiska dowodzenia w gotowości eksploatacyjnej (funkcjonowanie obiektu oraz aparatury technicznej).

W drugim przypadku po rozwinięciu zgodnie z dokumentacją WSyD, CSD jest zasadniczym miejscem pracy dowództwa i sztabu WLOP w procesie planowania oraz kierowania przygotowaniem i prowadzeniem działaniami bojowymi.

CSD DWLOP, jako jednostka zabezpieczenia dowodzenia, przeznaczone jest do wykonywania następujących zadań:

1. Kierowania siłami i środkami wyznaczonymi do pełnienia dyżurów bojowych w systemie OP RP.
2. Nadzorowania procesu pokojowego szkolenia i utrzymywania StGB w jednostkach WLOP.
3. Zapoczątkowania i nadzorowania procesu osiągania WSGB oraz rozwijania WSyD WLOP.
4. Zapewnienia Dowódcy i sztabowi WLOP warunków realizacji planowania i dowodzenia operacyjnego wojskami w ramach powietrznej operacji obronnej.

W stałej gotowości bojowej na CSD Dowódcy WLOP pełnione są całodobowe dyżury bojowe przez etatowe zmiany dyżurne w składzie (rys. 22):

- Grupa Bojowa;
- Centrum Informacyjno – Rozpoznawcze (CIR);
- Centralny Ośrodek Kierowania Ruchem Lotniczym (COKRL);
- Centralne Biuro Hydrometeorologiczne;
- Węzeł Łączności (WŁ);
- Grupa zabezpieczenia CSD.

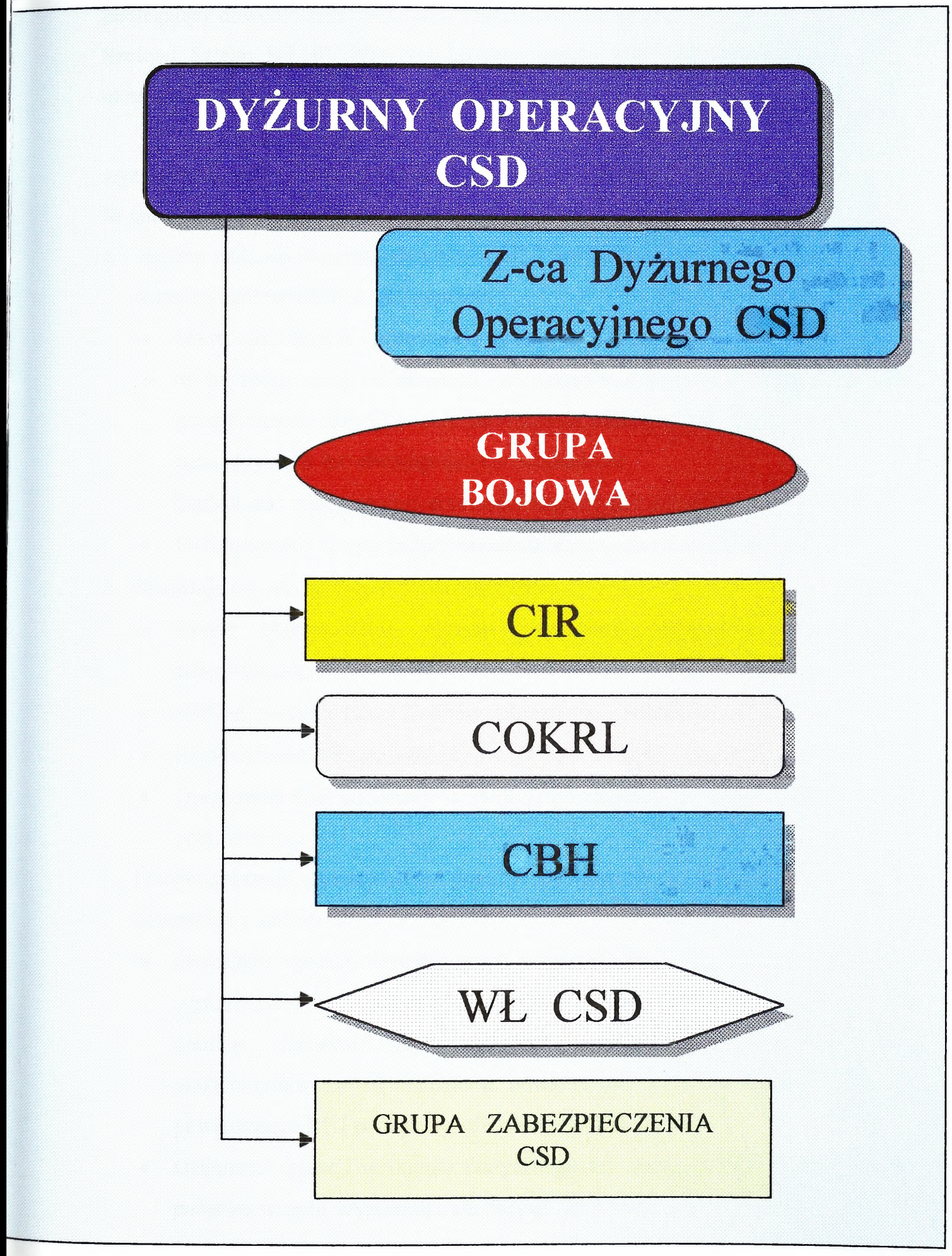

Rys.22. Struktura organizacyjna zmiany dyżurnej CSD D WLOP

Działaniem zmian dyżurnych kierują Dyżurni Operacyjni CSD (DO CSD) etatowo podlegający dowódcy CSD. Jednak w czasie pełnienia dyżuru podlegają oni bezpośrednio Szefowi Sztabu WLOP. Przyjęcie takiego modelu funkcjonalnego powoduje potrzebę określenia zależności między DO CSD pełniącym dyżur bojowy a Dowódcą CSD.

CSD DWLOP w czasie pokoju utrzymywane jest w stanie stałej oraz w wyższych stanach gotowości bojowej. Realizuje w tym zakresie następujące zadania.

W stanie stałej gotowości bojowej:

1. Nadzór nad utrzymaniem dyżurnych sił i środków systemu OP RP w nakazanych stopniach gotowości bojowej poprzez:
   - Nadzór nad stanem i gotowością dyżurnych sił i środków systemu OP RP;
   - Wykrywanie nieprawidłowości w zakresie odtwarzania gotowości bojowej, podejmowanie decyzji w celu odtwarzania stanu przewidzianego w dokumentach normatywnych lub obowiązujących ustaleniach;
   - Nadzór nad odtwarzaniem gotowości bojowej sił i środków;
   - Podejmowanie decyzji na wzmacnianie dyżurnych sił i środków.
2. Śledzenie i ocena sytuacji powietrznej poprzez:
   - Ciągłe obserwowanie sytuacji powietrznej odwzorowanej na środkach zobrazowania;
   - Ustalanie rodzaju pracy środków zobrazowania wielkoformatowego;
   - Przydzielanie i zdejmowanie cechy „WAŻNY" obiektom powietrznym;
   - Opracowywanie informacji o sytuacji powietrznej na indywidualnych środkach zobrazowania.
3. Przeciwdziałanie naruszeniom granicy powietrznej państwa przez obce statki powietrzne poprzez:
   - Określanie sytuacji wymagających wzmocnienia dyżurnych sił i środków WRt systemu OP RP w celu śledzenia statków powietrznych naruszających powietrzną granicę państwa lub będących potencjalnymi naruszycielami – niezidentyfikowanymi obiektami powietrznym – na podejściach do obszaru powietrznego RP i podejmowanie stosownych decyzji;
   - Ocenianie sytuacji w rejonie faktycznego lub potencjalnego naruszenia granicy państwa w celu wypracowania decyzji na użycie dyżurnych sił i środków LM (sytuacja ruchu lotniczego i nawigacyjna, szkoleniowa dzialalność lotnictwa własnego, typ, gotowość i dyslokacja dyżurnych sił i środków lotnictwa, sytuacja meteorologiczna, stan lotnisk zapasowych);

- Meldowanie przełożonym o zaistniałej sytuacji i działanie stosownie do otrzymanych poleceń lub zgodnie z własną decyzją, jeśli kontakt z przełożonym nie jest możliwy, a sytuacja tego wymaga;
- Podejmowanie i przekazywanie decyzji na użycie dyżurnych sił i środków LM oraz udzielanie wytycznych dotyczących sposobu ich działania;
- Podejmowanie decyzji na użycie samolotów wykonujących zadania szkoleniowe w rejonie naruszenia;
- Podejmowanie i przekazywanie decyzji o ograniczeniach w ruchu lotniczym w przestrzeni powietrznej;
- Nadzorowanie działań dyżurnych sił i środków lotnictwa;
- Określenie lotniska, na którym naruszyciel będzie zmuszony do lądowania oraz określenie środków niezbędnych do jego zabezpieczenia lub akceptowanie propozycji DSO KOP (KL) w tym zakresie;
- W sytuacji wymagającej użycia środków bojowych złożenie meldunku Dowódcy lub Szefowi Sztabu WLOP, uzależniając dalsze działanie od ich decyzji. W przypadku braku możliwości uzyskania połączenia z Dowódcą lub Szefem Sztabu WLOP, w sytuacji nie cierpiącej zwłoki, podejmowanie własnych decyzji i przekazywanie ich wykonawcom wraz z określeniem sposobu działania. Po nawiązaniu kontaktu z dowódcą lub Szefem Sztabu WLOP natychmiastowe złożenie meldunku o podjętych decyzjach i rezultatach działań;
- Podejmowanie decyzji na odtworzenie gotowości bojowej użytych dyżurnych sił i środków.

4. Dowodzenie akcją udzielania pomocy załogom statków powietrznych znajdujących się w niebezpieczeństwie, uruchamianie akcji poszukiwawczo – ratowniczych i nadzorowanie ich przebiegu poprzez:
   - Ocenę sytuacji w rejonie zdarzenia (sytuacja ruchu lotniczego i sytuacja nawigacyjna, działalność lotnictwa własnego, typ, gotowość bojowa i dyslokacja dyżurnych sił i środków lotnictwa, a szczególnie ratownictwa lotniczego, sytuacja meteorologiczna, stan lotnisk zapasowych);
   - Udzielanie wytycznych w zakresie sposobu udzielania pomocy załogom statków powietrznych znajdujących się w niebezpieczeństwie;
   - Podejmowanie i przekazywanie decyzji na użycie dyżurnych sił i środków LM oraz udzielanie wytycznych dotyczących sposobu ich działania;

- Podejmowanie decyzji na użycie do akcji ratowniczej samolotów wykonujących zadania szkoleniowe w rejonie znajdowania się samolotu będącego w niebezpieczeństwie;
- Podejmowanie decyzji o zakończeniu akcji, analizowanie jej przebiegu i rezultatów oraz meldowanie przełożonym;
- Podejmowanie i przekazywanie decyzji o ograniczeniach ruchu lotniczego w rejonie działań;
- Analizowanie informacji o zaginięciu lub katastrofie statku powietrznego w celu uzyskania możliwie najbardziej wiarygodnych danych o miejscu zdarzenia, okolicznościach i skutkach;
- Podjęcie decyzji na rozpoczęcie akcji poszukiwawczej lub ratowniczej określając rejon zdarzenia, siły i środki niezbędne do działań oraz udzielanie wytycznych określających sposób działania;
- Meldowanie przełożonym o zdarzeniu, okolicznościach, skutkach i podjętych działaniach;
- Nadzorowanie przebiegu akcji i podejmowanie decyzji na wzmocnienie dyżurnych sił i środków;
- Współpraca z DSO właściwego Okręgu Wojskowego, policją, strażą pożarną, służbą zdrowia i innymi instytucjami w celu zapewnienia odpowiedniego do sytuacji rozmachu akcji, jej szybkości i skuteczności;
- Opracowywanie pisemnego meldunku z przeprowadzonej akcji i przesłanie go do Szefa Wydziału Ratownictwa Lotniczego WLOP.

5. Nadzór nad przestrzeganiem zasad wykonywania lotów i przelotów w przestrzeni powietrznej państwa poprzez:
   - Śledzenie i ocenianie sytuacji powietrznej w celu niedopuszczenia do naruszeń przepisów i zasad wykonywania lotów i przelotów obowiązujących w polskiej przestrzeni powietrznej;
   - Przeciwdziałanie zaistniałym naruszeniom zasad wykonywania lotów przez wojskowe i cywilne statki powietrzne;
   - Nadzorowanie realizacji lotów wg zgłoszonych zamówień;
   - Podejmowanie decyzji na wzmocnienie dyżurnych sił i środków WRt systemu OP RP w celu dostosowania parametrów dyżurnego pola radiolokacyjnego do zadań w zakresie nadzoru nad realizacją lotów i przelotów planowych;

- Podejmowanie i przekazywanie decyzji na działania zmierzające do niedopuszczenia do naruszeń zasad wykonywania lotów i przelotów w przestrzeni powietrznej państwa, łącznie z decyzją na użycie dyżurnych sił i środków lotnictwa;
- Nadzorowanie zabezpieczenia przelotów (w tym „WAŻNY").

6. Niedopuszczanie do rozpoznania obszaru państwa za pomocą lotniczych i morskich środków rozpoznania radioelektronicznego państw obcych poprzez:
   - Ocenianie sytuacji powietrznej na podejściach do obszaru państwa w celu wykrycia przelotów lotnictwa państw obcych;
   - Analizowanie meldunków z rozpoznania radioelektronicznego, uprzedzających rozpoczęcie działalności rozpoznawczej przez lotnictwo i marynarkę państw obcych;
   - Ocenianie sytuacji w ruchu lotniczym w celu wykrycia przelotów lotnictwa wojskowego w drogach lotniczych nad obszarem kraju;
   - Ocenianie możliwości rozpoznawania przez lotnicze i morskie środki rozpoznania radioelektronicznego państw obcych oraz odpowiednio do sytuacji podejmowanie i przekazywanie decyzji w zakresie ograniczania pracy źródeł promieniowania elektromagnetycznego;
   - Ocenianie i korygowanie propozycji oficera rozpoznania w zakresie przedsięwzięć maskowania radioelektronicznego.
7. Kierowanie pracą systemu rozpoznania radioelektronicznego i nadzorowanie realizacji działań własnego lotnictwa rozpoznawczego poprzez:
   - Stawianie zadań na radioelektroniczne rozpoznanie działalności lotnictwa państw obcych na podejściach do granic powietrznych państwa;
   - Nadzorowanie przestrzegania ustalonych zasad prowadzenia rutynowych działań własnego lotnictwa rozpoznawczego (czas rozpoczęcia lotu, utrzymywanie nakazanej trasy i parametrów lotu);
   - Śledzenie działalności szkoleniowo – bojowej i rozpoznawczej oraz zmian w stanach gotowości bojowej sił powietrznych państw sąsiednich w obszarach operacyjnego zainteresowania (OOZ).
8. Nadzorowanie gotowości systemu alarmowania do uruchamiania procesu osiągania wyższych stanów gotowości bojowej i mobilizacyjnego rozwijania wojsk poprzez:

- Uczestniczenie w treningach przesyłania sygnałów alarmowych, organizowanych przez nadrzędną dyżurną służbę operacyjną (odbieranie, rozkodowywanie, analizowanie treści i przekazywanie do wojsk sygnałów alarmowania);
- Organizowanie i realizowanie własnych treningów systemu alarmowania, a w tym przygotowanie treści sygnałów, kodowanie, przesyłanie do jednostek podległych;
- Analizowanie rezultatów treningu poprzez ustalanie, czy sygnały dotarły do właściwych adresatów i czy zachowane były normy czasowe oraz wierność treści otrzymanych sygnałów.

9. Nadzorowanie stanu stałej gotowości bojowej wojsk, realizacji głównych przedsięwzięć szkoleniowych i działalności bieżącej oraz kontrolno – nadzorczej organów dowodzenia szczebla operacyjnego i operacyjno – taktycznego poprzez:
   - Analizowanie treści meldunków otrzymywanych z jednostek podległych w zakresie stanów gotowości bojowej oddziałów, związków taktycznych i związków operacyjno-taktycznych oraz przygotowanie na ich podstawie dokumentów sprawozdawczych;
   - Analizowanie napływających danych w zakresie realizacji planowych przedsięwzięć szkoleniowych, sprawdzenie ich zgodności z planami i obowiązującymi zasadami szkolenia;
   - Analizowanie danych o realizacji planowej działalności wojsk, zmianach dyslokacji itp. oraz udzielenie wytycznych odnośnie ich uogólniania dla potrzeb sprawozdawczości;
   - Analizowanie informacji o wypadkach, zdarzeniach nadzwyczajnych, katastrofach i wypadkach lotniczych (w tym o zaistniałych przesłankach do wypadków) oraz przygotowanie meldunku do Dowódcy i Szefa Sztabu WLOP.
10. Uogólnianie danych i przygotowanie sformalizowanych meldunków i sprawozdań poprzez:
    - Kierowanie uogólnianiem i weryfikowaniem danych do dobowego sprawozdania operacyjnego, ostateczne ustalenie jego treści i podjęcie decyzji na wprowadzenie go do systemu SI „MIKOŁAJEK";
    - Kierowanie sporządzaniem tygodniowego sprawozdania operacyjnego, weryfikowanie zasadniczych danych i podejmowanie decyzji na przekazanie go do SI „MIKOŁAJEK" oraz przesłanie do DSO SZ RP;

- Kierowanie weryfikowaniem danych do meldunków uzupełniających, uzgadnianie ich treści i podejmowanie decyzji na przekazanie lub i osobiste meldowanie przełożonym.

Zadania CSD DWLOP w zakresie osiągania WSGB:

1. Przyjmowanie, rozkodowanie i przekazanie treści zadań (sygnałów alarmowych, poleceń) na wprowadzanie w wojskach wyższych stanów gotowości bojowej oraz przekazywanie ich do wojsk, a w tym:
   - Sprawdzanie tożsamości osób doręczających dokument zawierający sygnał alarmowania lub polecenie wykonania określonych przedsięwzięć oraz aktualności i zgodności ich upoważnień z obowiązującymi wzorami;
   - Sprawne rozkodowanie otrzymanego sygnału;
   - Analizowanie treści rozkodowanego sygnału lub otrzymanego polecenia w formie pisemnej;
   - Uruchomienie systemu alarmowania wojsk lub selektywne przekazanie sygnału właściwym podległym dyżurnym służbom operacyjnym (służbom dyżurnym), stosownie do treści otrzymanego sygnału i sytuacji;
   - Analizowanie rezultatów alarmowania wojsk na podstawie informacji zwrotnych o właściwym zrozumieniu sygnałów przez podległe DSO (służby dyżurne) oraz podejmowanie odpowiednich działań w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w obiegu informacji;
   - Składanie odpowiedniego meldunku Dowódcy i Szefowi Sztabu WLOP w przypadku zarządzenia WSGB przez ich przełożonych lub do DSO SZ RP, jeśli WSGB zarządzono na szczeblu WLOP.
2. Nadzorowanie procesu osiągania przez wojska wyższych stanów i stopni gotowości bojowej oraz ich mobilizacyjnego i operacyjnego rozwijania poprzez:
   - Kierowanie działalnością zmiany dyżurnej i służby dyżurnej CSD DWLOP w zakresie realizacji przedsięwzięć przewidzianych w czasie osiągania WSGB, do czasu przybycia dowództwa jednostki, a szczególnie uruchamianie systemu alarmowania, wzmacnianie zmiany pełniącej dyżur i systemu ochrony;
   - Nadzorowanie wyjazdu zmiany dyżurnej na ZCSD DWLOP, zarejestrowanie jej składu, czasu wyjazdu, rozwinięcia i nawiązania łączności oraz osiągnięcia gotowości do pracy bojowej;

- Zarejestrowanie czasu wyjazdu i rozwinięcia zespołu dowodzenia na ZCSD DWLOP;
- Kierowanie sprawnym odbieraniem meldunków o stopniowym narastaniu gotowości bojowej wojsk i przebiegu mobilizacji, uogólnianie ich treści i odwzorowanie ich na środkach zobrazowania oraz przekazywanie do zainteresowanych osób funkcyjnych.

3. Kierowanie przygotowaniami do rozwinięcia na stanowisku dowodzenia Grupy Operacyjnej DWLOP oraz zabezpieczenie rozwinięcia zmiany dowodzenia poprzez:
   - Dokonanie oceny sytuacji i ustalenie składu grupy operacyjnej oraz czasu jej przybycia na CSD WLOP;
   - Sprawdzenie i przygotowanie do pracy pomieszczeń i urządzeń wydzielonych do zabezpieczenia pracy Grupy Operacyjnej DWLOP oraz zmiany dowodzenia.
4. Utrzymanie ciągłej łączności z wojskami poprzez:
   - Systematyczne kontrolowanie funkcjonowania systemu łączności podstawowej i zapasowej CSD DWLOP;
   - Znajomość miejsc czasowego postoju i rejonów alarmowych jednostek przegrupowujących się (wykonujących manewr) oraz sposobów komunikowania się z nimi;
   - Realizowanie przedsięwzięć maskowania radioelektronicznego.

W ramach osiągania WSGB na CSD DWLOP rozwijana jest zmiana bojowa, którą tworzą oficerowie dowództwa i sztabu WLOP oraz etatowe służby dyżurne poszczególnych elementów stanowiska dowodzenia. Składa się ona z następujących elementów funkcjonalnych (rys. nr 23):

1. Centrum Dowodzenia (CD):
   - Zespół Dowodzenia - Dowódca WLOP i jego zastępcy;
   - Etatowa zmiana dyżurna Grupy Bojowej CSD.
2. Centrum Planowania Działań Bojowych (CPDB):
   - Grupa Szefa Oddziału Operacyjnego;
   - Wyznaczeni oficerowie RW i służb DWLOP.
3. Centrum Informacyjno – Rozpoznawcze (CIR):
   - Grupa Szefa Szefostwa WRt;
   - Etatowa zmiana dyżurna CRI CSD.

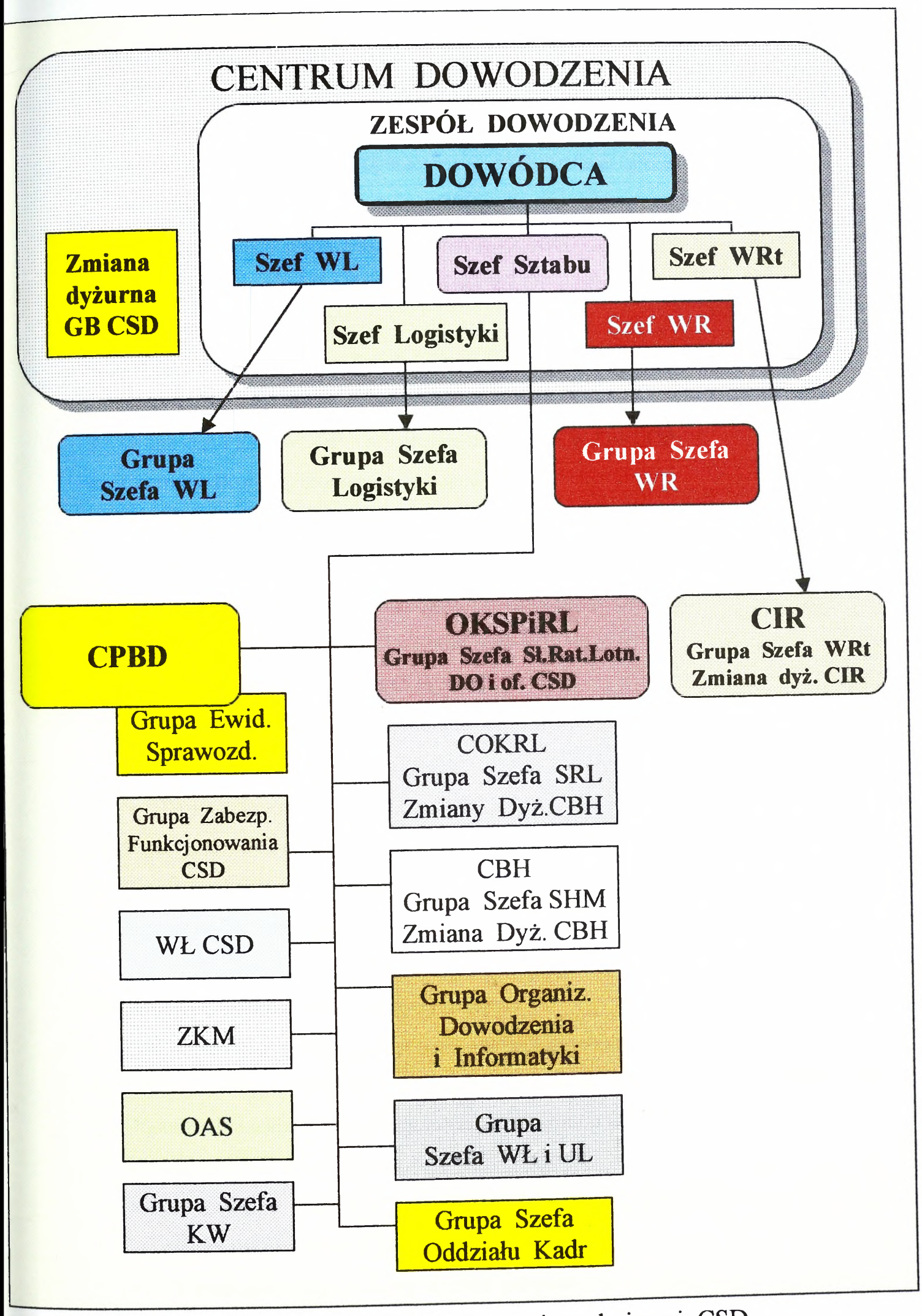

Rys.23 . Struktura organizacyjna zmiany bojowej CSD

4. Ośrodek Koordynacji SPiRL (OK. SPiRL):
   - Grupa Szefa Wydziału Ratownictwa Lotniczego;
   - Wyznaczony dyżurny operacyjny (z-ca dyżurnego operacyjnego);
   - Oficer Wydziału Dowodzenia CSD;
   - Wyznaczony oficer zmiany dyżurnej COKRL CSD.
5. Zespół Kierowania Mobilizacją (ZKM) WLOP – oficerowie pionu org.-mob. DWLOP i Oddziału Kadr WLOP.
6. Grupy szefów rodzajów wojsk i służb – oficerowie komórek organizacyjnych RW i służb WLOP.
7. Grupa szefa KW WLOP – oficerowie oddziału KW DWLOP;
8. Centralne Biuro Hydrometeorologiczne (CBH):
   - Grupa Szefa Służby Hydrometeorologicznej WLOP;
   - Etatowa zmiana dyżurna CBH CSD.
9. Centralny Ośrodek Koordynacji Ruchu Lotniczego (COKRL):
   - Grupa Szefa Służby Ruchu Lotniczego WLOP;
   - Etatowa zmiana dyżurna COKRL CSD.
10. Grupa Szefa Wojsk Obrony Przeciwchemicznej:
    - Ośrodek Analizy Skażeń (OAS);
    - Etatowa i mobilizowana obsada OAS CSD.
11. Węzeł Łączności (WŁ) – etatowa obsada węzła łączności CSD;
12. Grupa zabezpieczenia funkcjonowania SD – kierownicza kadra, komórki organizacyjne i pododdziały CSD.

Do głównych zadań zmiany bojowej należy:

1. Planowanie strategicznej powietrznej operacji obronnej;
2. Nadzorowanie i kierowanie rozwijaniem systemu OP RP, a w tym WSyD WLOP;
3. Organizacja i nadzór nad funkcjonowaniem systemu OP RP;
4. Dowodzenie OP RP, a w tym:
   - Dowodzenie systemem rozpoznawania r/lok i r/elektr. OP oraz prowadzenia ciągłej analizy sytuacji powietrznej;
   - Prowadzenie ciągłej oceny działań przeciwnika (w powietrzu i na lądzie) oraz możliwości sił i środków OP RP;
   - Dowodzenie aktywnymi środkami zwalczania ŚNP.

5. Planowanie wykonywania manewru sił i środków OP oraz użycia odwodów w toku walki.
6. Prowadzenie analizy skażeń na obszarze kraju oraz powiadamianie o niej wojsk własnych i współdziałających.
7. Kierowanie wsparciem logistycznym działań bojowych.
8. Gromadzenie, aktualizowanie, przetwarzanie i przekazywanie informacji dotyczących sytuacji hydrometeorologicznej wszystkim współdziałającym SD.

Z przyjętej struktury organizacyjno – funkcjonalnej CSD DWLOP czasu „P", wynika, że personel zmian dyżurnych jest w stanie wykonać wymienione powyżej zadania. Jednak nie jest w stanie samodzielnie wykonywać zadań związanych z organizacją i kierowaniem działaniami bojowymi w czasie „W" lub kryzysu.

Dopiero po rozwinięciu zmiany bojowej WLOP w wymienionym powyżej składzie, w ramach osiągania WSGB, w czasie kryzysu lub wojny, CSD DWLOP staje się organem zdolnym do prowadzenia procesu planowania, kierowania przygotowaniem i działaniami bojowymi.

Wymusza to prowadzenie skomplikowanego i kosztownego procesu szkolenia i zgrywania dowodzenia w czasie pokoju.

Obsadzenie wszystkich stanowisk zmiany dowodzenia na zasadniczym i zapasowym SD w czasie „W" wymusza także konieczność utrzymywania odpowiednich stanów osobowych dowództw i sztabów w czasie „P".

Jest to jedna z różnic między polskim a przyjętym w NATO systemem dowodzenia OP, gdzie w sposób organizacyjny rozdzielono proces planowania i kierowania działaniami w dynamice.

Przeznaczenie, zadania i struktura SD KOP

Stanowisko dowodzenia korpusu OP jest zasadniczym elementem systemu dowodzenia wojskami korpusu, miejscem działalności jego organów wykonawczych. Z SD KOP odbywa się operacyjno-taktyczne dowodzenie podległymi i podporządkowanymi operacyjnie siłami i środkami obrony podległymi i podporządkowanymi operacyjnie siłami i środkami obrony powietrznej innych rodzajów wojsk.

Do podstawowych zadań realizowanych z SD KOP w czasie działań bojowych należą:

- Kierowanie procesem osiągania wyższych stanów i stopni gotowości bojowej podległych jednostek;

- Kierowanie działalnością bojową dyżurnych sił;
- Ciągłe prowadzenie obserwacji radiolokacyjnej i analizy sytuacji powietrznej na podejściach oraz w rejonie działań bojowych korpusu;
- Zapewnienie dowódcy KOP bezpośredniego i ciągłego dowodzenia jednostkami podległymi i operacyjnie podporządkowanymi ;
- Kierowanie radiolokacyjnym zabezpieczeniem działań lotnictwa i wojsk rakietowych;
- Prowadzenie powiadamiania o sytuacji powietrznej wojsk korpusu, jednostek organizacyjnie podporządkowanych i sąsiadów oraz meldowanie tej sytuacji do CSD DWLOP;
- Ostrzeganie wojsk i organów terenowych o niebezpieczeństwie napadu z powietrza;
- Zabezpieczenie ciągłego i sprawnego współdziałania wojsk wewnątrz korpusu i sąsiednimi korpusami;
- Ubezpieczenie, nadzór i kontrola nad wykonywaniem wszystkich lotów w przestrzeni powietrznej korpusu;
- Utrzymywanie ciągłej łączności radiowej i przewodowej z SD podległych, operacyjnie podporządkowanych i współdziałających ZT i oddziałów;
- Prowadzenie pomiarów źródeł zakłóceń radioelektronicznych przeciwnika;
- Prowadzenie ewidencji i analizy rezultatów działań bojowych i meldowanie ich do CSD DWLOP.

W skład stanowiska dowodzenia KOP wchodzą następujące komórki organizacyjne:

1. **Centrum Dowodzenia (CD).**
2. **Centrum Informacyjno – Rozpoznawcze (CIR).**
3. **Zespół Kierowania Mobilizacyjnym Rozwinięciem Jednostek KOP (ZKMRJ).**
4. **Zespół Planowania Działań Bojowych (ZPDB).**
5. **Grupa Szefa Wydziału KW.**
6. **Rejonowy Ośrodek Koordynacji Ruchu Lotniczego (ROKROL).**
7. **Grupa Ostrzegania.**
8. **Grupa Kierowania Systemem Naprowadzania (GKSN) KOP.**
9. **Podośrodek Koordynacji Systemu Poszukiwania i Ratownictwa Lotniczego (PKSP i RL).**
10. **Zespół Kierowania Zabezpieczeniem Logistycznym (ZKZL).**
11. **Ośrodek Analizy Skażeń (OAS).**
12. **Zespół Wojsk Łączności.**

13. Grupa Zabezpieczenia Funkcjonowania SD.

Ogólne zasady funkcjonowania SD KOP

Stanowisko dowodzenia korpusu to główne miejsce pracy, z którego Dowódca Korpusu dowodzi podległymi siłami i środkami korpusu oraz jednostkami operacyjnie podporządkowanymi w toku działań bojowych.

Stanowisko dowodzenia KOP zapewnia:

- Dowodzenie wojskami w systemie zautomatyzowanym i niezautomatyzowanym;
- Zbieranie, przetwarzanie i zobrazowanie informacji o sytuacji powietrznej, stanie gotowości bojowej oraz rezultatach działań bojowych podległych wojsk, skażeniach, a także o sytuacji radiologicznej oraz jej prognozach;
- Terminowe przekazywanie do CSD DWLOP (za pomocą aparatury CYBER-WA) informacji o sytuacji powietrznej, gotowości bojowej, działaniach i rezultatach działań bojowych;
- Terminowe przekazywanie informacji o sytuacji powietrznej do podległych PłSD i współdziałających SD;
- Szybkie wypracowanie decyzji do działań bojowych i przekazywanie jej do podwładnych;
- Sprawne przekazywanie rozkazów, zarządzeń oraz niezbędnych danych do wojsk.

Efektywne dowodzenie działaniami bojowymi wojsk korpusu realizowane jest dzięki napływowi do SD informacji o sytuacji powietrznej, stanie i działaniach przeciwnika oraz wojsk własnych.

Opracowana i uzgodniona informacja, niezbędna dowódcy korpusu do oceny sytuacji i podjęcia decyzji, jest zobrazowywana na ekranach (planszetach) oraz tablicach ogólnego przeznaczenia znajdujących się w sali bojowej oraz CIR.

W zależności od stopnia zagrożenia, siły i środki korpusu OP mogą się znajdować w stanie stałej gotowości bojowej, podwyższonej gotowości bojowej, zagrożenia wojennego lub pełnej gotowości bojowej.

W okresie pokoju, część sił i środków korpusu pełni dyżur bojowy, natomiast pozostała część prowadzi codzienną planową działalność szkoleniową, zachowując zdolność do przejścia w wyższe stany gotowości bojowej w ustalonych normach czasowych.

Dyżur bojowy pełnią wydzielone siły i środki zgodnie z planem dyżurów bojowych.

Dla sprawnego kierowania siłami dyżurnymi na SD korpusu oraz wszystkich PłSD pełnią całodobowe dyżury bojowe zmiany dyżurne.

Podstawowym zadaniem zmiany dyżurnej SD korpusu w stanie stałej gotowości bojowej jest kierowanie siłami dyżurnymi podległych PłSD.

W sytuacjach szczególnych dyżurny operacyjny SD KOP, zgodnie ze swoim zakresem kompetencji i obowiązkami zawartymi w „Instrukcji pełnienia dyżurów bojowych oraz użycia sił i środków dyżurnych w systemie Obrony Powietrznej Kraju", sygn. Szt. Gen. 1352/89, podejmuje decyzje na zwalczanie naruszyciela powietrznego przez dyżurne siły i środki WR lub LM.

W przypadku wprowadzenia wyższego stanu gotowości bojowej zmiana dyżurna SD stanowi podstawowe ogniwo alarmowania wojsk korpusu, wykorzystując w tym celu posiadane środki techniczne i tabele sygnałowe. Wykonując przedsięwzięcia związane z osiąganiem wyższego stanu gotowości bojowej dyżurny operacyjny realizuje nakazane czynności zawarte w harmonogramie OWSGB.

Po wprowadzeniu Gotowości Bojowej Zagrożenia Wojennego lub Pełnej Gotowości Bojowej dyżurny operacyjny zwiększa ilość sił pełniących dyżur bojowy w gotowości bojowej Nr 1. Wraz z grupą operacyjną sztabu dowodzi, do czasu przybycia dowódcy korpusu, całością sił korpusu.

Po przybyciu na SD dowódcy korpusu, dyżurny operacyjny lub dowódca grupy operacyjnej składają dowódcy krótki meldunek, w którym zawiera się wnioski z:

- Dotychczasowych działań przeciwnika powietrznego;
- Stanu (położenia) wojsk własnych;
- Otrzymanych zadań i poleceń;
- Sprawności środków łączności.

Po zapoznaniu się z sytuacją powietrzną dowódca korpusu przejmuje dowodzenie wojskami korpusu oraz jednostkami operacyjnie podporządkowanymi.

Dowodzenie podczas zwalczania ŚNP realizowane jest ze stanowiska dowodzenia korpusu sposobem scentralizowanym jako zasadniczym sposobem dowodzenia.

Przy scentralizowanym dowodzeniu dowódca korpusu rozdziela siły i środki KOP na kierunki, rubieże i cele, stawia zadania, steruje dowodzeniem na PłSD, określa zasady współdziałania miedzy PłSD i z sąsiadami, sprawuje kontrole wykonania zadań.

Wymuszonym przez przeciwnika sposobem dowodzenia jest dowodzenie zdecentralizowane, przede wszystkim przy braku łączności pomiędzy SD KOP a PłSD. Wówczas starsi dowódcy na PłSD wykonują w całości zadania wynikające z „Planu

działania bojowego KOP", wzajemnie współdziałając w zwalczaniu przeciwnika powietrznego oraz w zakresie zabezpieczenia działań wojsk własnych.

Jeżeli do czasu utraty łączności dowódca korpusu zdążył postawić starszym dowódcom PłSD zadanie bojowe, to wykonują oni przede wszystkim to zadanie i podejmują starania mające na celu przywrócić (odtworzyć) łączność z dowódcą korpusu (SD).

Dowódca korpusu może również „przekazać" swoje uprawnienia na określonych starszych dowódców PłSD, w części przez siebie ustalonej.

Ten sposób dowodzenia może wystąpić w przypadku niszczenia celów działających na bardzo małych wysokościach, odpierania zmasowanego nalotu dużych grup samolotów i stosowania przez przeciwnika zakłóceń radioelektronicznych o dużej intensywności oraz w przypadku awarii zautomatyzowanego systemu dowodzenia lub utraty łączności.

W stanie stałej gotowości dyżur bojowy na stanowisku dowodzenia pełni zmiana dyżurna. Z chwilą realizacji przedsięwzięć (PODWYŻSZONEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ) na SD Korpusu przybywa GRUPA OPERACYJNA, w składzie określonym przez dowódcę korpusu. Głównym zadaniem tej grupy jest wzmocnienie dyżurnej zmiany (przyjęcie dowodzenia). Rozwijany jest Zespół Kierowania mobilizacyjnym Rozwijaniem Jednostki Wojskowej (ZKMRJ). Wzmacniana jest również ochrona Stanowiska Dowodzenia. Zmiana bojowa przebywa w miejscach pracy, w gotowości do rozwinięcia na SD. Na ZSD udaje się zespół WŁ w celu przygotowania do uruchomienia systemu łączności. Realizacja przedsięwzięć związanych z rozwijaniem SD odbywa się w sposób skryty.

Z chwilą ogłoszenia stanu WZMOŻONEJ GOTOWOŚCI BOJOWEJ rozwijane są w pełni wszystkie elementy SD:

- Rozwija się Pełna Zmiana Bojowa na SD KOP oraz dodatkowo przybywają zespoły dowodzenia na PłSD;
- Przydziela się wydzielone łącza i trakty telefonii nośnej z pozostałej sieci telekomunikacyjnej;
- Rozwijany jest Posterunek Obserwacji i Skażeń.

W celu zachowania ciągłości dowodzenia utrzymywane są w ciągłej sprawności eksploatacyjnej zapasowe stanowiska dowodzenia.

W okresie stanu wzmożonej gotowości bojowej lub pełnej gotowości bojowej wysyłane są na nie zmiany dowodzenia. Po przybyciu na ZSD i złożeniu meldunków na zasadnicze stanowisko dowodzenia, śledzą na bieżąco sytuację powietrzną oraz są w

gotowości do przejęcia dowodzenia w ramach istniejącego systemu łączności przewodowej i radiowej.

Przejęcie dowodzenia przez ZSD KOP następuje w jednym z następujących przypadków:

- Po otrzymaniu ustalonego sygnału podanego z zasadniczego SD;
- Utraty łączności zasadniczego SD ze stanowiskami dowodzenia niższych szczebli;
- Utraty łączności ZSD z zasadniczymi przy jednoczesnej utracie łączności z tym stanowiskiem przez inne podległe SD i jednostki.

Za sprawną i terminową organizację przejęcia dowodzenia przez ZSD KOP jest odpowiedzialny jego dowódca.

W celu zapewnienia żywotności systemu łączności po wprowadzeniu wyższego (wyższych) stanu gotowości bojowej rozwijane są węzły łączności na ZSD oraz wzmacniany jest system łączy przewodowych uruchamianych na hasła. Zapewnia to w razie zniszczeń szybkie przejęcie dowodzenia przez ZSD oraz zwiększenie liczby kierunków obejściowych w łączności przewodowej.

Przeznaczenie i zadania PłSD

Przeznaczenie PłSD

PłSD przeznaczone jest do realizacji i zabezpieczenia bezpośredniego dowodzenia taktycznego (kierowania walką) oddziałami (pododdziałami) różnych rodzajów sił i środków biorących udział w walce ze środkami napadu powietrznego (ŚNP) przeciwnika w przydzielonej strefie odpowiedzialności, przy zapewnieniu ścisłego współdziałania pomiędzy oddziałami (pododdziałami) różnych rodzajów wojsk poprzez osobisty kontakt dowódcy jednostek mających swoje SD na PłSD.

Oprócz przedstawionego powyżej podstawowego przeznaczenia, PłSD w czasie pokoju pełniąc ciągłe dyżury bojowe przeznaczone jest do bezpośredniego dowodzenia dyżurnymi siłami i środkami oraz do zabezpieczania sprawnego i terminowego przejścia pozostałych sił i środków OP w wyższe stopnie i stany gotowości bojowej.

Zadania PłSD[24]:

- Utrzymanie w odpowiednim stanach i stopniach gotowości bojowej pododdziałów, oddziałów i ZT WLOP rozlokowanych w strefie odpowiedzialności PłSD oraz sprawne alarmowanie i kierowanie osiąganiem przez nie WSGB;

[24] Połaczone stanowisko dowodzenia szczebla taktycznego Wojsk OPK. Sygn. OPK 790/78.

- Prowadzenie ciągłej radiolokacyjnej obserwacji przestrzeni powietrznej w swojej strefie odpowiedzialności oraz przekazywanie tej informacji do nadrzędnego SD i sąsiadów, także prowadzenie nasłuchu sieci powiadamiania KOP o sytuacji powietrznej;
- Zwalczanie ŚNP posiadanymi siłami zgodnie z decyzją dowódcy KOP lub zgodnie z planem obrony KOP (np. w przypadku utraty łączności z KOP);
- Naprowadzanie LM na cele powietrzne, naziemne (nawodne);
- Realizowanie ścisłego współdziałania LM z WR i innymi siłami prowadzącymi działania bojowe strefie odpowiedzialności PłSD;
- Kontrolowanie i ubezpieczenie pod względem nawigatorskim lotów wszystkich rodzajów lotnictwa, a w razie potrzeby organizowanie i udzielanie pomocy załogom statków powietrznych;
- Zabezpieczenie szkolenia lotniczego;
- Zbieranie, analizowanie i opracowywanie danych dotyczących sytuacji meteorologicznej i skażeń;
- Prowadzenie ewidencji i analizowanie rezultatów działań bojowych, podejmowanie decyzji co do prowadzenia dalszych działań oraz składanie odpowiednich meldunków do SD KOP.

Miejsce i rola PłSD w systemie dowodzenia

Połączone stanowisko dowodzenia (PłSD) jest to stanowisko dowodzenia szczebla taktycznego stanowiące zespół sił i środków stanowisk dowodzenia wspólnie rozmieszczonych jednostek: stanowisko dowodzenia związku taktycznego (oddziału) wojsk rakietowych (SD ZT WR), stanowisko dowodzenia i główny punkt naprowadzania (lub wysunięty PN) oddziału lotnictwa myśliwskiego (SD i GPN plm) oraz stanowisko dowodzenia batalionu radiotechnicznego (SD brt). Jeżeli w granicach strefy odpowiedzialności PłSD rozwinięte są pododdziały rozpoznania radioelektronicznego lub przeciwdziałania radioelektronicznego (Wre) to również ich SD rozmieszcza się na PłSD.

Połączone stanowiska dowodzenia (PłSD) organizowane są w obiektach umocnionych na bazie sił i środków batalionu radiotechnicznego. Każdy z obiektów PłSD zapewnia możliwość wspólnego rozmieszczenia stanowisk dowodzenia (rys. 24):

- Brygady rakietowej (pułku rakietowego);
- Pułku lotnictwa myśliwskiego;
- Batalionu radiotechnicznego;

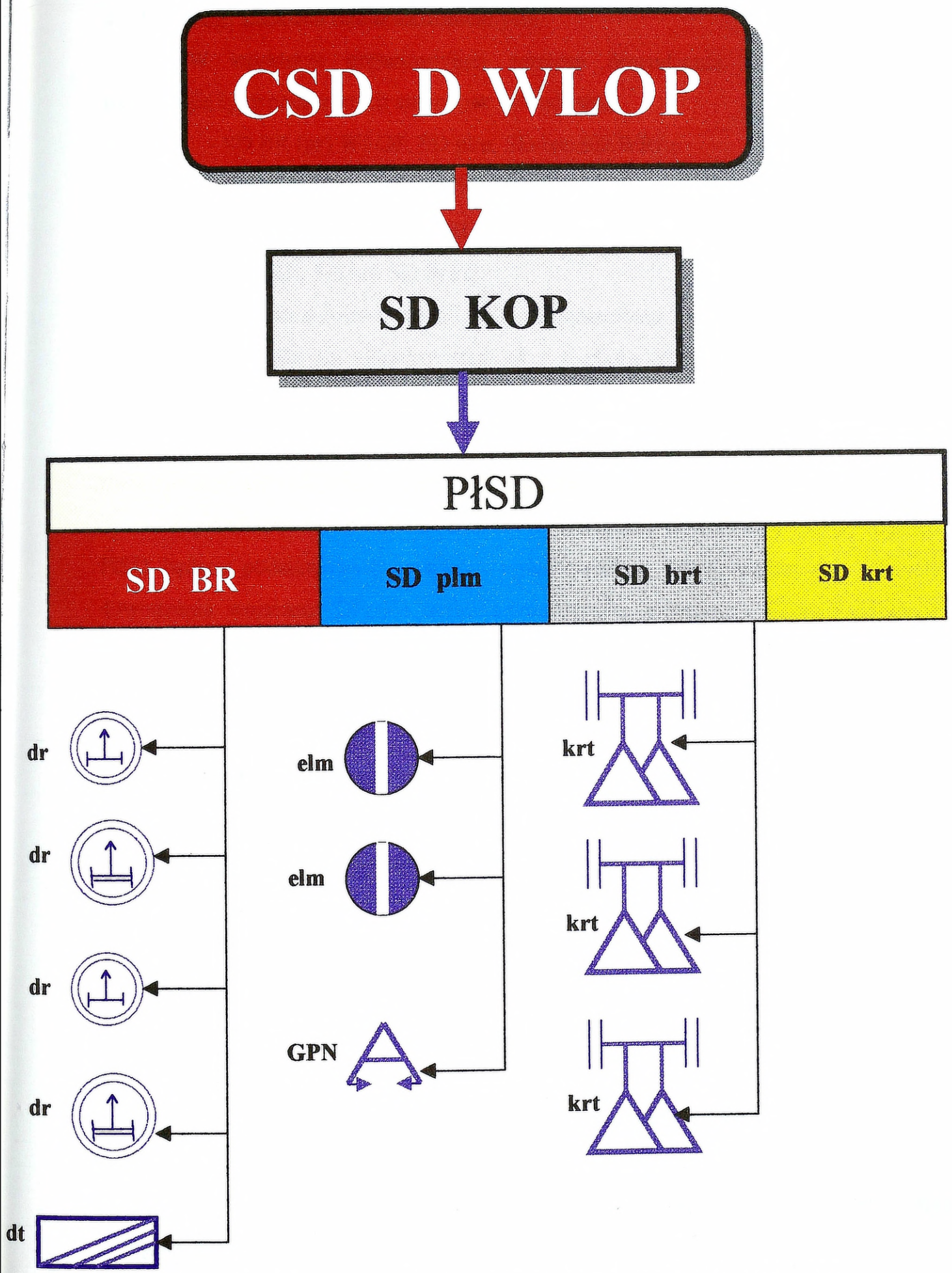

Rys. 24 . Miejsce PłSD w systemie dowodzenia WLOP

- Kompanii zakłóceń radioelektronicznych.

W strukturze organizacyjnej systemu dowodzenia OP WLOP występują następujące typy połączonych stanowisk dowodzenia:

- Typ I - SD BR (pr) WLOP, SD plm, SD brt, SD WRE;
- Typ II - SD plm, SD brt, SD WRE;
- Typ III - SD brt, PN LM, SD WRE;
- Typ IV - SD BR, SD brt, SD WRE.

Na wszystkich wymienionych typach PłSD zorganizowane są punkty naprowadzania LM.

Bez względu na aktualny stan sił i środków dyslokowanych w danej strefie odpowiedzialności i ich ugrupowania bojowego, połączone stanowiska dowodzenia są z zasady urządzone standardowo, to znaczy, że są one przystosowane do przyjęcia i rozwinięcia na ich różnych rodzajów jednostek WLOP.

Z przedstawionych zadań i miejsca w strukturze dowodzenia WLOP wynika, że PłSD będące podstawowym ogniwem wykonawczym, pełnią ważną rolę w systemie dowodzenia wojskami OP. Za takim stwierdzeniem przemawia głównie zdolność do samodzielnego i bezpośredniego kierowania walką różnych rodzajów sił i środków OP ze ŚNP w przydzielonej strefie działań – strefie odpowiedzialności PłSD. Stanowiska te muszą koordynować działalność ogniową wszystkich ZT i oddziałów rakiet i artylerii przeciwlotniczej – głównie poprzez przekazywanie zezwolenia czy zakazu na prowadzenie ognia, realizować również dowodzenie i naprowadzanie lotnictwa myśliwskiego oraz nadzorować i zabezpieczać działania bojowe lotnictwa uderzeniowego, transportowego i śmigłowcowego (rys. 25).

Dowodzenie ZT, oddziałami podległymi i podporządkowanymi przez starszego dowódcę na PłSD obejmuje:

- Rozdział celów do zwalczania przez poszczególne ZT;
- Przydzielanie sektorów odpowiedzialności;
- Przekazywanie ustaleń dotyczących sposobów współdziałania z LM;
- Wskazywanie celów powietrznych i stawianie zadań na ich zniszczenie;
- Przekazywanie sygnałów dotyczących działalności ogniowej (zakaz prowadzenia ognia, zezwolenie na prowadzenie ognia);
- Uprzedzanie o przelotach własnych samolotów;
- Informowanie o sytuacji skażeń i zakażeń w strefie odpowiedzialności PłSD;
- Zarządzanie utrzymywania określonych stopni gotowości bojowej.

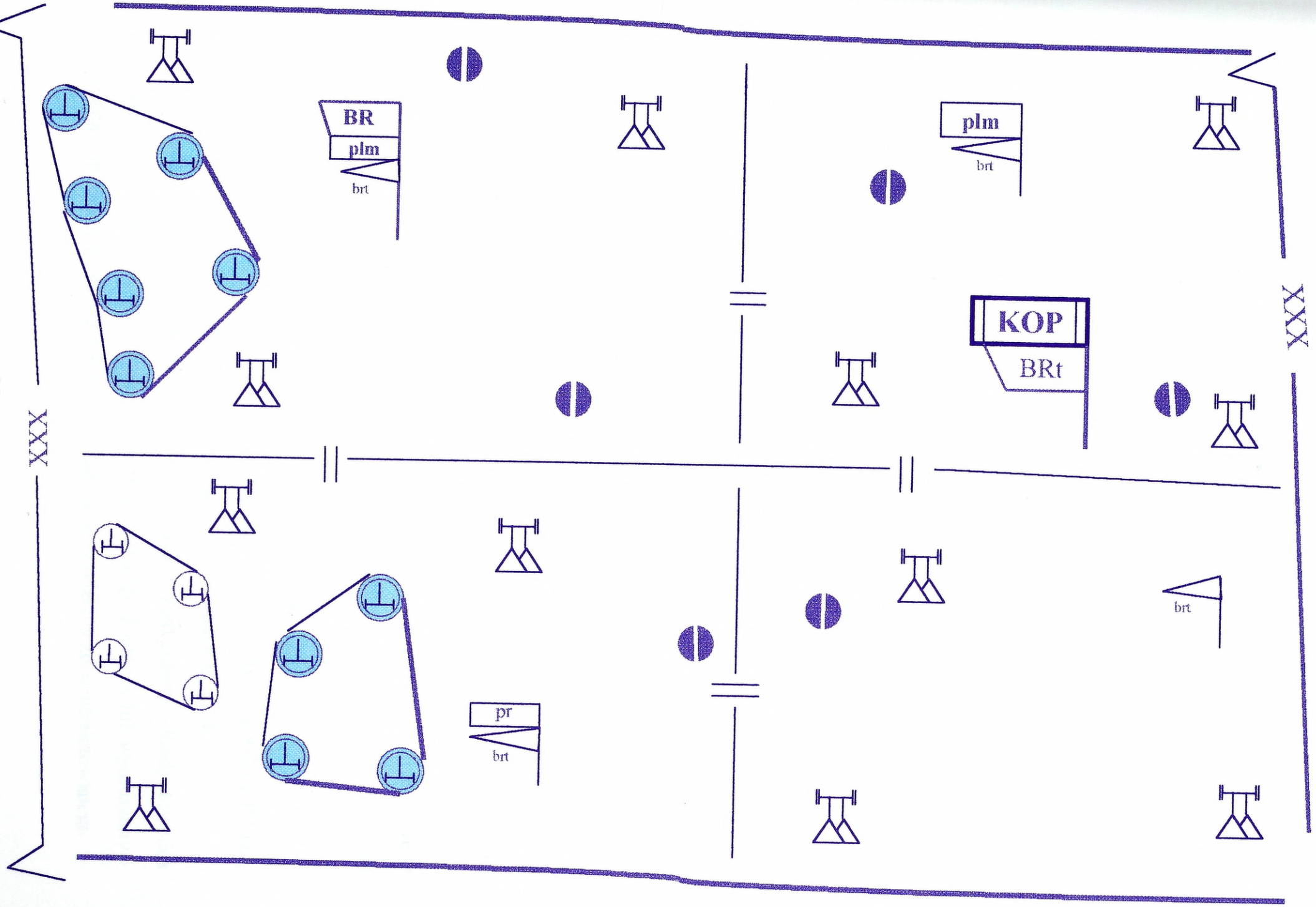

Rys. 25. Przykładowe rozmieszczenie sił w strefach odpowiedzialności PłSD

Do zapewnienia realizacji ww. zadań starszy dowódca na PłSD ma do dyspozycji:

- System planszetowo-tablicowy w zakresie zobrazowania sytuacji powietrznej, gotowości i możliwości bojowych oraz dyslokacji podległych i podporządkowanych ZT;
- System fonicznego zbioru informacji o gotowości i działalności bojowej;
- System fonicznego przekazywania informacji do podporządkowanych i współdziałających ZT;
- Informacje powiadamiania o sytuacji powietrznej w strefie odpowiedzialności PłSD;
- Informacje współdziałania o działaniach innych rodzajów wojsk, lotnictwa, o przelotach własnego lotnictwa. Itd.

Przykładową strukturę organizacyjno-funkcjonalną w zakresie dowodzenia podległymi i podporządkowanymi siłami i środkami z PłSD przedstawia zobrazowany na następnej stronie schemat:

Za organizację pracy, zgrywanie i doskonalenie zmian bojowych, a także za realizację współdziałania między jednostkami odpowiada starszy dowódca na PłSD, który jest wyznaczany rozkazem dowódcy KOP spośród dowódców oddziałów (ZT) mających SD na PłSD. W przypadku przekazania dowodzenia z SD KOP, on kieruje działaniami bojowymi jednostek, bezpośrednio przez ich dowódców. Stąd znacząca rola starszego dowódcy na PłSD.

Najbardziej istotną rolę w funkcjonowaniu PłSD spełnia sala dowodzenia, w której urządzone są miejsca pracy dla osób funkcyjnych wchodzących w skład zespołów dowodzenia i grupy opracowania informacji radiolokacyjnej. Na tej sali dokonuje się oceny sytuacji, podejmuje decyzje do walki i realizacji współdziałania, stawia zadania wykonawcom i sprawuje kontrolę realizacji zadań.

Dowodzenie wojskami korpusu, a w tym ugrupowanymi w strefie odpowiedzialności PłSD, może odbywać się sposobem scentralizowanym lub zdecentralizowanym.

Sposób scentralizowany obejmuje dwa warianty działań:

- Dowódca KOP stawia zadania bojowe poszczególnym dowódcom jednostek na PłSD;
- Dowódca KOP stawia zadania bojowe tylko starszemu dowódcy na PłSD.

Dowodzenie zdecentralizowane może mieć charakter zamierzony – kiedy dowódca KOP nakazuje prowadzenie walki zgodnie z decyzją starszego dowódcy lub wymuszony – w przypadku np. utraty łączności z SD KOP. Podczas dowodzenia zdecentralizowanego

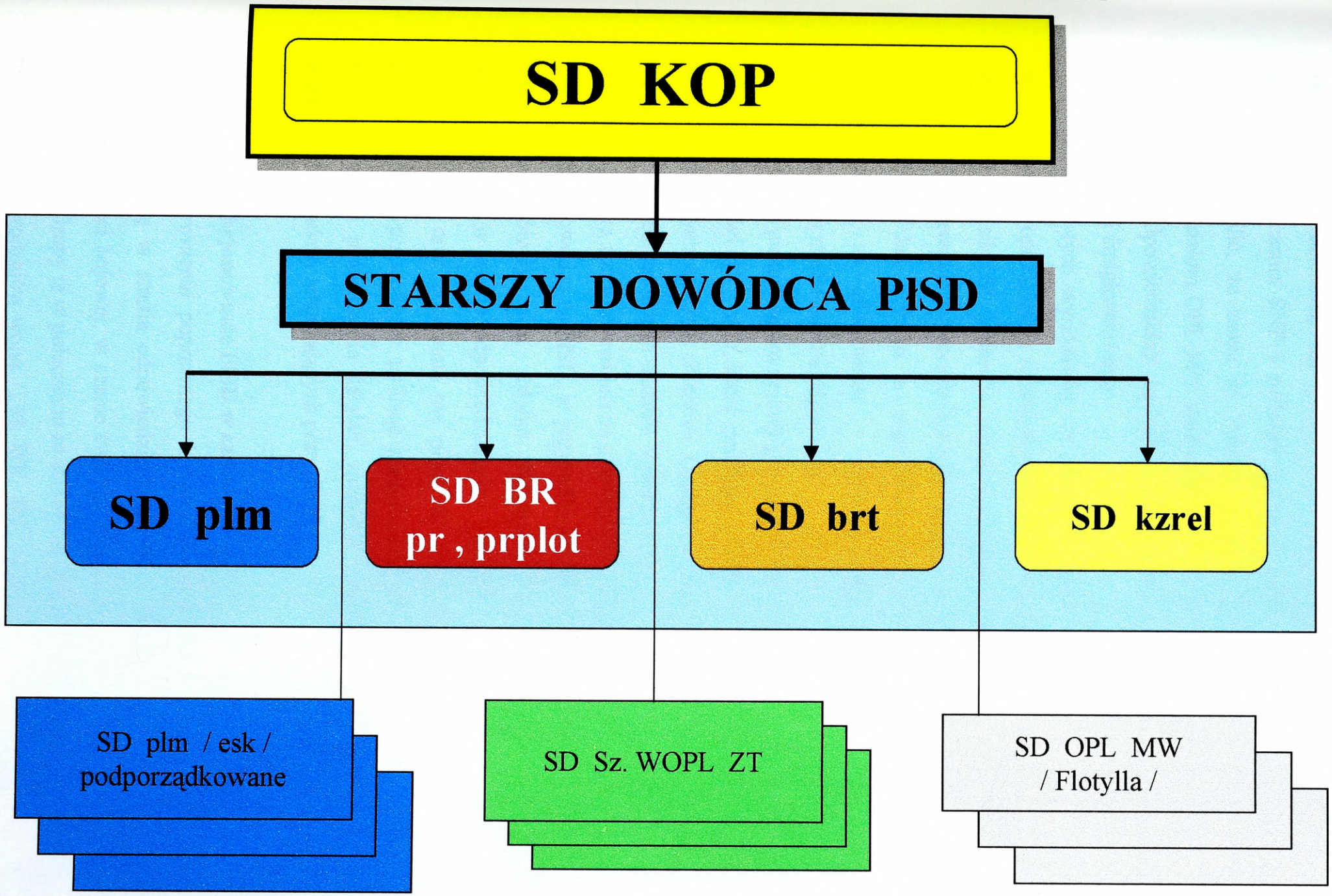

Rys. 26. Struktura organizacyjno - funkcjonalna w zakresie dowodzenia podległymi i podporządkowanymi siłami i środkami PłSD

oraz gdy dowódca KOP stawia zadania tylko starszemu dowódcy na PłSD jego rola i odpowiedzialność nabiera szczególnego znaczenia. Staje się on nie tylko koordynatorem realizacji współdziałania, ale praktycznie dowódcą obrony, podejmującym decyzje dotyczące zwalczania ŚNP i podziału celów do zwalczania między oddziały WLOP. Należy podkreślić, że może on stawiać zadania wojskom (oddziałom) OPL wojsk lądowych i oddziałom OPL MW znajdującym się w strefie odpowiedzialności PłSD, jak również jest odpowiedzialny za zabezpieczenie przelotów lotnictwa uderzeniowego, transportowego i śmigłowcowego.

Z zadań tych wynikałoby, że starszy dowódca powinien być zobowiązany do wcześniejszego opracowania szczegółowego planu wspólnych działań bojowych i planu współdziałania sił OP w strefie odpowiedzialności PłSD oraz posiadać precyzyjnie określone kompetencje w procesie nie tylko samych działań bojowych, ale i w czasie ich przygotowania. Jak wynika z jego obecnych obowiązków nie jest on jednak odpowiedzialny za planowanie i organizowanie działań bojowych oddziałów ugrupowanych w strefie odpowiedzialności.

Za takim postawieniem sprawy przemawia fakt znajdowania się w tej samej strefie odpowiedzialności BR i plm, które realizują wspólne zadanie polegające na zwalczaniu ŚNP, broniąc tych samych obiektów (rejonów) przed uderzeniami i rozpoznaniem z powietrza. Do realizacji tego zadania wykorzystują tą samą informację z brt o sytuacji powietrznej, która zobrazowana jest na planszetach i wskaźnikach ZtSyD.

Zatem starszy dowódca na PłSD, w przypadku decentralizacji dowodzenia powinien mieć własny szczegółowy plan działań bojowych i plan współdziałania jednostek dyslokowanych w strefie odpowiedzialności (obecnie takie plany opracowuje się na szczeblu KOP) oraz przyznane mu przez dowódcę KOP określone kompetencje. Te przedsięwzięcia pozwoliłyby uniknąć niedomówień co do jego roli, usprawnić proces przygotowania i prowadzenia działań, zapewnić pełniejsze wykorzystanie możliwości jednostek i warunków stwarzających przez PłSD.

Struktura i funkcjonowanie PłSD w czasie „P" i „W"

Dla zapewnienia poprawnego kierowania działaniami bojowymi jednostek OP znajdującymi się w strefie odpowiedzialności PłSD przybywają na nie (w wyższych stanach gotowości bojowej, w czasie ćwiczeń i treningów) grupy z dowództw i sztabów tych jednostek. Grupy te w połączeniu ze zmianami dyżurnymi tworzą tzw. zmiany bojowe poszczególnych rodzajów wojsk (LM, WR, WRt, WRE). Są to zmiany bojowe plm, BR,

brt, kzrel. Wyżej wymienione zmiany bojowe tworzą zmianę bojową PłSD, na czele której stoi dowódca jednej z nich – jako dowódca PłSD (jest nim najczęściej dowódca BR).

Obowiązujący model tworzenia zmian bojowych przedstawia zobrazowany na następnej stronie schemat.

System dowodzenia WLOP oparty jest na sieci stacjonarnych stanowisk dowodzenia, stale działających zarówno w czasie pokoju, jak i kryzysu i wojny. Dotyczy to także połączonych stanowisk dowodzenia. W stałej gotowości bojowej na wszystkich PłSD są pełnione całodobowe dyżury bojowe przez zmiany dyżurne, w skład których między innymi wchodzą:

1. zmiana dyżurna SD BR:
   - dyżurny operacyjny BR;
   - planszeciści, radiotelegrafiści, telegrafiści;
2. zmiana dyżurna SD plm:
   - dyżurny operacyjny plm – st. oficer operacyjny;
   - st. Nawigator naprowadzania i nawigator naprowadzania;
   - dyżurny technik meteo;
   - planszeciści i operatorzy wysokościomierzy z brt;
3. zmiana dyżurna SD brt:
   - st. oficer operacyjny – dyżurny operacyjny brt;
   - oficer operacyjny;
   - dyżurny łączności;
   - technicy ZtSyD, urządzeń wskaźnikowych i RLS;
   - operatorzy ZtSyD i RLS;
   - przedstawiciel ruchu lotniczego;
   - planszeciści, telefoniści i telegrafiści.

Do zasadniczych obowiązków zmiany dyżurnej, którą kieruje starszy oficer operacyjny PłSD m.in. należy:

- utrzymanie podległych dyżurnych sił i środków w nakazanym stopniu gotowości bojowej, a w razie potrzeby doprowadzenie ich do wyższego stopnia oraz zapewnienie przekazywania sygnałów na wprowadzenie WSGB przez jednostki WLOP znajdujące strefie odpowiedzialności danego PłSD;
- prowadzenie ciągłego rozpoznania radiolokacyjnego w swojej strefie odpowiedzialności oraz opracowywanie i przekazywanie tej informacji do nadrzędnego

Rys. 27. Schemat tworzenia zmian bojowych

SD i sąsiadów, a także zapewnienie zobrazowania sytuacji powietrznej i rezultatów działań na planszetach, tablicach i wskaźnikach ZtSyD;

- kontrolowanie lotów i przelotów lotnictwa, udzielanie pomocy załogom w powietrzu, naprowadzanie LM z uwzględnieniem warunków bezpieczeństwa;
- utrzymywanie systemu łączności w ciągłej sprawności i gotowości do pracy;
- meldowanie do SD KOP o sytuacji bojowej, stanie podległych sił i środków oraz ich działaniach;
- zabezpieczenie procesu szkolenia wojsk np. szkolenia lotniczego.

PłSD – jako organ dowodzenia czasu „W"

Po zarządzeniu WSGB na PłSD przybywają dowódcy jednostek, przyjmują meldunki od podległych im zmian dyżurnych, zajmują swoje miejsca na sali dowodzenia, zapoznają się z aktualną sytuacją w powietrzu i przystępują do kierowania działaniami bojowymi. Wraz z dowódcami jednostek przybywa uzupełnienie do pełnej zmiany bojowej PłSD.

Zmiana bojowa składa się z przybyłego uzupełnienia z dowództw i sztabów jednostek oraz z etatowej zmiany dyżurnej. Dokładny skład zmiany bojowej ustalają dowódcy poszczególnych oddziałów (ZT). Na czele zmiany bojowej PłSD stoi dowódca oddziału (ZT) wyznaczony rozkazem dowódcy KOP – jako starszy dowódca na PłSD. Poszczególnymi zespołami dowodzenia jednostek kierują ich dowódcy (BR, plm, brt). W skład zespołu dowodzenia jednostki, oprócz dowódcy z zasady wchodzą: szef sztabu, oficer operacyjny, oficer rozpoznawczy, szefowie służb (technicznej, łączności, obrony p.chem.), oficerowie współdziałania i kierunkowi.

Zmiana bojowa PłSD tworzy zespoły (grupy), takie jak:

1. Centrum dowodzenia bojowego w składzie:
   - zespół dowodzenia batalionu radiotechnicznego;
   - zespół dowodzenia pułku lotnictwa myśliwskiego;
   - zespół dowodzenia brygady rakietowej i pplot OPL;
   - zespół dowodzenia (kierowania) walką radioelektroniczną (kzrel).
2. Zespoły planowania działań: brt, plm, BR i pplot OPL;
3. Grupa opracowania informacji o sytuacji powietrznej;
4. Grupa naprowadzania lotnictwa;
5. Ośrodek analizy skażeń;

6. węzeł łączności.

Zasadnicze ogniwo dowodzenia stanowi centrum dowodzenia bojowego, składające się z zespołów dowodzenia poszczególnych jednostek. Zajmują one przygotowane miejsca pracy w sali dowodzenia, skąd bezpośrednio kierują pododziałami. Zespoły dowodzenia dzielą się na zmiany dowodzenia. Do zasadniczych zadań zespołu dowodzenia należy:

- kierowanie osiąganiem WSGB, a następnie utrzymanie w nakazanych stopniach gotowości bojowej podległych sił;
- dowodzenie podległymi siłami w walce ze ŚNP;
- realizacja współdziałania przy zwalczaniu celów, sił i środków PłSD i jednostek sąsiednich;
- kierowanie pracą pozostałych zespołów (grup);
- meldowanie do SD KOP o stanie i gotowości bojowej podległych sił, o przebiegu i rezultatach działań bojowych.

Właściwe dowodzenie działaniami bojowymi pododdziałów rozpoczyna się z chwilą otrzymania przez SD danych o pojawieniu się celu powietrznego i polega ono na:

- doprowadzeniu w nakazanym czasie jednostek (pododdziałów) w wyższe stopnie lub stany gotowości bojowej;
- podjęciu decyzji dotyczącej zwalczania celów powietrznych (decyduje SD KOP);
- stawianiu pododdziałom zadań bojowych dotyczących rozpoznania i zwalczania wskazanych celów;
- radiolokacyjnym zabezpieczeniu działań bojowych LM i WOPL przez WRt;
- meldowaniu o sytuacji powietrznej, naziemnej i skażeń do SD KOP;
- przekazywaniu i przyjmowaniu dowodzenia LM oraz naprowadzaniu własnego lotnictwa;
- zapewnieniu właściwej realizacji współdziałania LM z WOPL;
- zbieraniu, analizowaniu rezultatów działań bojowych pododdziałów oraz kontrolowaniu prowadzenia przez nie działań bojowych;
- meldowaniu do SD KOP rezultatów działań bojowych, stanu własnych sił i propozycji w zakresie odtworzenia ugrupowania zdolności i gotowości bojowej.

Z przedstawionych zadań realizowanych przez zmianę dyżurną i bojową PłSD wynika, że tylko zmiana bojowa może właściwie dowodzić jednostkami, które posiadają stanowiska na PłSD. Dowodzenie taktyczne jednostkami WLOP z PłSD jest złożoną i

wielofunkcyjną działalnością dowódców i oficerów sztabów jednostek wojsk rakietowych, lotnictwa myśliwskiego i wojsk radiotechnicznych, realizowaną w ramach systemu dowodzenia WLOP, zapewniającą właściwe przygotowanie i wysoką gotowość bojową jednostek do ich najlepszego osiągnięcia celów obrony oraz kierowania nimi w czasie walki. Natomiast zmiany dyżurne przygotowane są do dowodzenia dyżurnymi siłami. W przypadku nieterminowego przybycia dowódców tych jednostek ze swoimi zespołami na PłSD może dojść do niewykonania postawionych zadań przez KOP, ze względu na nieprzygotowanie zmiany dyżurnej do realizacji pełnego cyklu dowodzenia. Taka sytuacja może mieć miejsce, ponieważ większość dowództw jednostek jest znacznie oddalonych od PłSD. Częste zmiany personalne na kierowniczych stanowiskach w dowództwach tych jednostek również nie sprzyjają właściwej realizacji zadań z PłSD, ponieważ jak wskazują analizy - potrzebna jest praktyka i doświadczenie w dowodzeniu z danego SD. Niezbyt precyzyjnie określone kompetencje starszego dowódcy na PłSD będą utrudniały dowodzenie, szczególnie w przypadku długotrwałego zdecentralizowanego dowodzenia, zaś scentralizowane dowodzenie wojskami KOP w dzisiejszych czasach nie gwarantuje realizacji zadań.

Organizacja systemu dowodzenia lotnictwa działająca na korzyść wojsk lądowych

Dotychczasowy (do końca 1997 r) system dowodzenia lotnictwem działającym na korzyść wojsk lądowych oraz lotnictwem wojsk lądowych rozwijany był przez Ośrodki Dowodzenia Lotnictwem, które były wyspecjalizowanymi jednostkami organizacyjnymi KL. System ten zapewniał jednocześnie współdziałanie lotnictwa z wojskami lądowymi i bezpieczeństwo własnym samolotom i śmigłowcom w strefach ognia środków OPL – składał się on z:

- Zespołu Planowania i Współdziałania (ZPiW) rozwijanego przy SD KZ;
- Grupy Współdziałania (GW) przy SD pierwszorzutowych ZT;
- Zespołu Dowodzenia (ZD) na właściwym terytorialnie PłSD;
- Grupy Kierowania (GK) przy wybranych RLP, (WRLP) WLOP.

1. Zespół Planowania i Współdziałania przeznaczony był do planowania wydzielonego wysiłku LMB dla KZ, utrzymania współdziałania LMB z KZ i LWLąd. oraz zapewnienia bezpieczeństwa przelotów przez strefy ognia własnych środków OPL.
2. Grupa Współdziałania przeznaczona była do utrzymania współdziałania LMB z pierwszorzutowymi ZT, w tym głównie do zapewnienia bezpieczeństwa przelotów

lotnictwa przez strefy ognia OPL wojsk lądowych i bezpieczeństwa wojsk lądowych przed uderzeniami własnego lotnictwa.

3. Zespół Dowodzenia przeznaczony był do dowodzenia załogami LMB oraz kierowania załogami LWLąd. w strefie odpowiedzialności PłSD i zapewnienia bezpieczeństwa ich przelotów przez strefy ognia własnych środków OP i OPL.
4. Grupa Kierowania przeznaczona była do zapewnienia bezpieczeństwa przelotów LMB i LWLąd. przez strefy ognia własnych środków OP i OPL oraz udzielania pomocy załogom w powietrzu.

Po rozwiązaniu z dniem 1.01.1998 r. Korpusu Lotniczego oraz przekazaniu Ośrodków Dowodzenia Lotnictwem do Wojsk Lądowych brak jest organów, które zapewniłyby koordynację działań lotnictwa w ramach operacji wsparcia z działaniami korpusów zmechanizowanych.

Zatem głównym kierunkiem dążenia do zapewnienia dowodzenia i współdziałania między WLOP a WL i MW powinna być organizacja komórki umożliwiającej współdziałanie między wojskami. Zachodzi więc potrzeba określenia:

1. Szczegółowej struktury organizacyjno – zadaniowej;
2. Zasad funkcjonowania w czasie pokoju, kryzysu (ze szczególnym uwzględnieniem udziału w misjach utrzymania pokoju) i wojny;

2.2. Automatyzajca dowodzenia w WLOP

Eksploatowane obecnie we WLOP zestawy automatyzacji dowodzenia OP były projektowane w latach 70-tych, wdrażane do eksploatacji na przełomie lat 70-tych i 80-tych oraz modernizowane w końcu lat 80-tych. Zestawy produkcji polskiej (DUNAJEC, CYBER) wdrażano w miejsce importowanych z byłego ZSRR obiektów automatyzacji systemu WOZDUCH, dlatego ich architektura sprzętowo – funkcjonalna jest dostosowana do struktury organizacyjnej byłych wojsk OPK oraz do obowiązującego w ramach jednolitego systemu OP państw UW przestarzałego standardu wymiany informacji ASPD – AŁMAZ. Zestawy te zostały wykonane w oparciu o dostępne w latach 70-tych na rynku krajowym (obecnie już nie produkowane) komputery serii ODRA (DUNAJEC – ODRA 1325, CYBER – ODRA 1305).

System DUNAJEC – przeznaczony był do automatyzacji procesu zbioru informacji radiolokacyjnej na szczeblu taktycznym i współpracy z systemem produkcji b. ZSRR WOZDUCH. Dlatego stanowiący wyposażenie SD brt zestaw RPT-21 został

zaprojektowany do współpracy z 3 podległymi obiektami RPT – 11 (stanowiącymi wyposażenie terenowych krt) i 2 sąsiednimi, współdziającymi SD brt (RPT-21) oraz stacjami miejscowej krt. Przeprowadzona modernizacja tego systemu zwiększyła jego możliwości w następujących płaszczyznach:

- Zestaw RPT – 20 może współpracować z 5 źródłami informacji – rodzaj źródła (podległe czy współdziałające) jest deklarowany w trakcie uruchomiania programu, daje to możliwość podłączenia dodatkowych 2 podległych źródeł (kosztem współdziałania) np.: 2 stacji cyfrowych (z przystawką UAK);
- Zestaw RPT – 20 wspomaga proces dowodzenia aktywnymi środkami walki w zakresie odbioru i zobrazowania zadań bojowych oraz przekazywania meldunków o GB środków, o samodzielnie podjętych działaniach bojowych i rezultatach działań bojowych;
- Zwiększono liczbę miejsc pracy w zestawach kompanijnych i batalionowych.

RPT – 20 może więc spełniać rolę technicznego wyposażenia PłSD oraz zapewnia współpracę z wyspecjalizowanymi obiektami automatyzacji dowodzenia produkcji byłego ZSRR dotąd eksploatowanymi w WLOP: WP-11 (stanowiącego wyposażenie zautomatyzowanego punktu naprowadzania) oraz WEKTOR-2WE (realizującego zautomatyzowane dowodzenia dywizjonami rakietowymi). Jednak jego zasadnicze możliwości informacyjne nie uległy zwiększeniu, może opracowywać i przekazywać na nadrzędne SD informację o 31 obiektach powietrznych.

System CYBER stanowiący wyposażenie SD KOP i BRt w pierwszym etapie został również opracowany do wspomagania procesu zbioru, opracowania i zobrazowania informacji o sytuacji powietrznej. Na etapie wdrażania był programowo przystosowywany do współpracy z różnymi typami źródeł informacji, gdyż w 2 KOP były wtedy eksploatowane zestawy systemu WOZDUCH produkcji b. ZSRR (PORL, WP-04M, WP-02M) i produkcji polskiej RPT-21. Może współpracować z 6 źródłami (w 2 KOP było 5 brt i samodzielna krt). Posiada możliwość programowego deklarowania typów źródeł informacji, z którymi współpracuje. Wiąże się to z liczbą obiektów przesyłanych z danego źródła i kanałów łączności przeznaczonych do wymiany informacji. W trakcie modernizacji wprowadzono:

- Wspomaganie procesu dowodzenia aktywnymi środkami walki (wprowadzanie propozycji na użycie środków przez szefów RW, przekazywanie zadań bojowych, odbiór i zobrazowanie danych o GB, działaniach bojowych i ich rezultatach);
- Wielkoformatowe zobrazowanie (podsystem OSET);

- Automatyczne sprzężenie z CSD (WIDŁAKIEM) umożliwiające przekazywanie informacji o 30 obiektach powietrznych w kodzie AŁMAZ.

Opracowany i wdrożony na CSD DWLOP na początku lat 90-tych do pracy eksperymentalnej podsystem WIDŁAK, zastąpił zestaw AŁMAZ-2 produkcji byłego ZSRR. Podsystem ten wykonany został w oparciu o komercyjny sprzęt komputerowy (komputery klasy PC) oraz standardowe oprogramowanie sieciowe. Ponieważ musi współpracować z systemami CYBER stanowiącymi wyposażenie SD KOP, do wymiany informacji z nimi używany jest przestarzały system transmisji danych AŁMAZ, co stanowi zasadnicze ograniczenie w zakresie wymienianej informacji. Jednak zastosowane rozwiązania programowe pozwoliły znacznie skrócić czas obiegu informacji o sytuacji powietrznej od źródła (RLS) do CSD (w stosunku do AŁMAZ-2 o około 2-4 min.).

Obiekty systemu ZENIT (przyjęte przez WLOP z WOPL w 1996 r) projektowane były na przełomie lat 70-tych i 80-tych. Ich architektura sprzętowo – programowa, mimo zastosowania algorytmów sprawdzonych w obiektach DUNAJEC, dostosowana jest do:

- Struktury organizacyjnej WOPL ukształtowanej odpowiednio do doktryny militarnej UW —przystosowanej do prowadzenia działań bojowych poza terytorium kraju;
- Systemu transmisji danych wg. Standardu PASUW (polewaja sistiema uprawlenija wojskami – systemu dowodzenia wojskami lądowymi b. ZSRR);

Dlatego w ramach tego systemu można wyróżnić następujące elementy:

- Podsystem rozpoznania radiolokacyjnego: obiekty DP-10 (SD krt – może śledzić 31 obiektów) i DP-20 (SD brt – może śledzić 63 obiekty);
- Wozy dowodzenia DP – 40 funkcjonalnie dostosowane do zadań realizowanych w dynamice działań przez szefa WOPL w ramach PłSD WOPL i WLF tj.: kierowania autonomicznym systemem rozpoznania WOPL, przekazywania zadań na SD Szefa WOPL OW (KZ) oraz dowodzenia ogniowego bezpośrednio podległym ZT rakiet przeciwlotniczych;

Współpraca między obiektami automatyzacji WLOP (DUNAJEC, CYBER) a obiektami WOPL jest ograniczona, głównie ze względu na:

- Zastosowanie różnych systemów transmisji danych;
- Przystosowania ich architektury sprzętowo – programowej do struktur organizacyjnych i zadań typowych dla odpowiednio WOPK i WOPL.

W korpusie lotniczym w latach 90-tych wdrożono do pracy eksperymentalnej podsystem wspomagania dowodzenia LMB WARTA, który obejmował SD DLMB i SD

plmb. Wykonany został w oparciu o nowoczesną platformę sprzętowo-programową (DEC-VAX).

W zakresie komputerowego wspomagania pracy dowództw i sztabów w WLOP wdrażany jest aktualnie terytorialny system informatyczny MIKOŁAJEK, zastępujący wyeksploatowane podsystemy IKAR (DWLOP i CSD). MIKOŁAJEK tworzony w oparciu o nowoczesną platformę sprzętowo-programową (DEC-VAX) swoim zasięgiem obejmie dowództwa i sztaby do szczebla taktycznego włącznie.

Obiekty automatyzacji wykorzystywane we WLOP obrazuje poniższa tabela.

Nazwa Systemu (obiektu)	**Przeznaczenie systemu (obiektu)**	**Liczba egz.**	**Rok wdrożenia do wojsk**	**Producent**
WIDŁAK	Zbiór i wielkoformatowe zobrazowanie informacji o sytuacji powietrznej na szczeblu operacyjnym (CSD DWLOP).	1	1992	Polska
EWOLUTA-HM	System informatyczny służby hydrometeorologicznej WLOP.	1	1984	Polska
CYBER-WA	Zbiór i przetwarzanie informacji o sytuacji powietrznej, wspomaganie decyzyjne i przekazywanie komend do obiektów automatyzacji szczebla taktycznego oraz wielkoformatowe zobrazowanie informacji o sytuacji powietrznej i stanie wojsk.	3	1984-85	Polska
WEKTOR-2WE	Kierowanie działaniami bojowymi BR i wysterowanie zestawów rakietowych na wykazany cel.	3	1979-83	ZSRR
OWAL-2A	Kierowanie działaniami bojowymi pr z półautomatycznym wskazaniem celu do zniszczenia dla dr.	1	1986	Polska
DP-20/40	Zbiór i przetwarzanie informacji o sytuacji powietrznej na szczeblu brt.	2	1984-92	Polska
DP-10	Zbiór i przetwarzanie informacji o sytuacji powietrznej na szczeblu krt.	4	1988	Polska
RPT-20	Zbiór i przetwarzanie informacji o sytuacji powietrznej na szczeblu brt.	15	1979-83	Polska
WP-01M	Zbiór i przetwarzanie informacji o sytuacji powietrznej na szczeblu kompanii radiotechnicznej.	8	1979-83	ZSRR
RPT-10	Zbiór i przetwarzanie informacji o sytuacji powietrznej na szczeblu krt.	11	1979-83	Polska
RUDNIA	Kierowanie działaniami bojowymi pododdziałów walki radioelektronicznej.	6	1987-88	Polska
WP-11	Zautomatyzowane naprowadzanie samolotów myśliwskich na cele powietrzne	20	1968-81	ZSRR

Szczebel operacyjny

Na szczeblu operacyjnym (CSD DWLOP) wykorzystywany jest zautomatyzowany system wielkoformatowego zobrazowania informacji WIDŁAK.

Przeznaczony jest do:

1. Automatycznego odbioru i przetwarzania liniami telegraficznymi z SD KOP informacji o sytuacji powietrznej, gotowości bojowej i działaniach bojowych przekazywanych za pomocą kodogramów systemu AŁMAZ;
2. Wielkoformatowego zobrazowania:
   - informacji o sytuacji powietrznej;
   - danych tabelarycznych o stanie i gotowości bojowej sił i środków WLOP;
3. Zautomatyzowanego powiadamiania o sytuacji powietrznej podległych korpusów OP, instytucji wojskowych, jednostek współdziałających i organów administracji państwowej;
4. Realizacji zadań pomocniczych wynikających z technologii pracy bojowej Centralnego Stanowiska Dowodzenia Dowódcy WLOP.

Strukturę techniczną systemu stanowi sieć mikrokomputerowa oparta na mikrokomputerach typu PC. Każdy mikrokomputer stanowi wyodrębniony moduł funkcjonalny.

Zobrazowanie wielkoformatowe zrealizowane jest w oparciu o wideoprojektory rzutujące obraz na ekrany o rozmiarach 4,8 m x 3,6 m. Pracą wideoprojektorów sterują mikrokomputery wyposażone w kartę graficzną SVGA o rozdzielczości 1024 x 768 umożliwiającą tworzenie obrazów w 16 kolorach. Wyświetlaniem informacji steruje operator.

Dane taktyczno – techniczne systemu WIDŁAK:

1. Sprzężenie z otoczeniem:
   - 8 abonentów zewnętrznych (2 korpusy OP i oraz użytkownicy zewnętrzni, instytucje wojskowe i organa państwowe).
   - Wymiana informacji z abonentami systemu jest realizowana po standardowych liniach telegraficznych w kodzie M2;

2. Źródłem informacji dla systemu są: obiekt AŁMAZ-3 lub system CYBER-WA, klawiatura komputera komunikacyjnego, stanowiska mikrokomputerowe na sali CRI i bojowej;
3. Informacje w kanałach łączności przekazywane są za pomocą kodogramów systemu AŁMAZ-2 (kodogramy I, II, III, IV, V, VIII i 99);
4. Minimalna szybkość przesyłania informacji w kanale wynosi 75 bodów (może być większa po programowym ustaiwieniu);
5. Informacje wchodzące do systemu i wychodzące z systemu są automatycznie archiwowane.

System posiada możliwości przetwarzania i zobrazowania informacji o:

1. 99 obiektach powietrznych (pojedynczych i grupowych) we współrzędnych siatki OP;
2. Dyslokacji 60 dywizjonów rakietowych, 120 posterunków radiotechnicznych;
3. 60 lotnisk, 30 punktów naprowadzania;
4. Strefach ognia i polu radiolokacyjnym dla 3 różnych wysokości;
5. Wynikach oddziaływania na cele powietrzne;
6. Możliwościach nieprzyjaciela;
7. Sprzęcie radiolokacyjnym i jego możliwościach wykrywania;
8. Możliwościach ogniowych dywizjonów rakietowych;
9. Danych statystycznych dotyczących nalotu.

System umożliwia selekcję zobrazowania obiektów powietrznych według ich typu, wysokości i prędkości.

System został zaprojektowany przez Wojskową Akademię Techniczną.

Szczebel operacyjno – taktyczny

Na szczeblu operacyjno-taktycznym wykorzystywany jest system CYBER-WA. System ten przeznaczony jest do:

1. Zautomatyzowanego zbierania, przetwarzania i zobrazowania informacji radiolokacyjnych o sytuacji powietrznej w obszarze związku operacyjno – taktycznego na SD BRt i SD KOP;
2. Wielkoformatowego zobrazowania informacji o sytuacji powietrznej, gotowości bojowej, możliwościach i rezultatach działań bojowych na SD KOP i SD BRt za pomocą sprzężonego systemu – OSET;

3. Komputerowego wspomagania procesu podejmowania decyzji na SD KOP oraz automatycznego przesyłania i zobrazowania informacji decyzyjnych;
4. Automatycznego dookólnego powiadamiania podległych brt i selektywnego powiadamiania SD sąsiednich KOP o aktualnej sytuacji powietrznej w rejonie obrony korpusu OP;
5. Automatycznego przekazywania informacji o sytuacji powietrznej i danych o stanie, gotowości i możliwościach bojowych wojsk własnych na SD związku operacyjnego oraz odbierania informacji z tego szczebla;
6. Rejestracji wybranych informacji i zdarzeń zachodzących w systemie;
7. Szkolenia obsługi systemu w oparciu o symulowaną sytuację powietrzną.

W zakresie zautomatyzowanego zbierania, przetwarzania i zobrazowania informacji radiolokacyjnej system zapewnia realizację następujących funkcji:

1. Automatyczny odbiór i dowiązywanie informacji bieżącej o obiektach powietrznych (niezakłócających i zakłócających) przesyłanych z podległych i współdziałających SD oraz ich zobrazowanie na wskaźnikach;
2. Półautomatyczny odbiór, dowiązywanie informacji bieżącej i zobrazowanie obiektów powietrznych przekazywanych z kierunków niezautomatyzowanych;
3. Grupowanie tras w trasy grupowe;
4. Automatyczny odbiór i zobrazowanie oraz przekazywanie do wybranych adresatów informacji uzupełniających (umiejscowionych) w postaci meldunków kodowych;
5. Półautomatyczne zobrazowanie wybranych elementów tła;
6. Półautomatyczne wyświetlenie prognozy położenia wskazanych tras;
7. Półautomatyczne wyświetlanie sytuacji powietrznej w 5 skalach zobrazowania;

W zakresie komputerowego wspomagania procesu podejmowania decyzji na SD KOP oraz automatycznego przesyłania i zobrazowania informacji decyzyjnych system zapewnia realizację następujących funkcji:

- automatyczny odbiór wszystkich cykli informacyjnych i kodogramów zawierających informacje o gotowości, możliwościach i działalności bojowej podległych wojsk z PłSD;
- automatyczny odbiór z podległych PłSD informacji dotyczących samodzielnie podjętych decyzji o zwalczaniu celów powietrznych;
- automatyczny odbiór informacji potwierdzających otrzymanie zadania bojowego;
- odbiór i przetwarzanie informacji o działaniach i gotowości bojowej z kierunków niezautomatyzowanych;

- automatyczną realizację wstępnych obliczeń nawigatorskich;
- automatyczny i półautomatyczny rozdział celów do zwalczania pomiędzy środki aktywne KOP (WL, WR, WRE);
- wprowadzanie propozycji decyzji przez szefów WL, WR i szefa sztabu KOP z możliwością ich zmiany, pełnej akceptacji bądź odrzucenia przez dowódcę KOP;
- dyrektywne stawianie zadań przez dowódcę i szefa sztabu KOP.

W zakresie automatycznego dookólnego powiadamiania podległych brt i selektywnego powiadamiania SD sąsiednich KOP o aktualnej sytuacji powietrznej w rejonie obrony korpusu OP system zapewnia realizację następujących funkcji:

- automatyczne powiadamianie podległych brt o wszystkich trasach lotu obiektów powietrznych w rejonie obrony KOP;
- selektywne powiadamianie współdziałających KOP o wybranych trasach lotu obiektów powietrznych w rejonie obrony KOP.

W zakresie automatycznego przekazywania informacji na SD związku operacyjnego (CSD) system realizuje między innymi:

- automatyczne meldowanie wybranych tras lotu obiektów powietrznych w rejonie obrony korpusu;
- półautomatyczną komasację tras lotu na potrzeby CSD.

System CYBER-WA zapewnia jednoczesną współpracę w ww. zakresie z:

- jednym nadrzędnym systemem WIDŁAK szczebla operacyjnego;
- pięcioma współdziałającymi systemami typu CYBER szczebla operacyjno – taktycznego;
- sześcioma podległymi systemami typu PORI – WEKTOR – 2 WE, RPT-20, WP-02M lub RUDNIA szczebla taktycznego;
- jednym systemem kontroli ruchu lotniczego NOTEĆ.

Posiada następujące możliwości:

1. Zapewnia odbiór informacji z obiektów otoczenia z kierunków zautomatyzowanych i niezautomatyzowanych):
   a) z każdego źródła podległego o 60 obiektach powietrznych, lecz w sumie nie więcej niż o 270;
   b) z każdego źródła współdziałającego o 60 obiektach powietrznych, lecz w sumie nie więcej niż o 60;
   c) ze źródła nadrzędnego o 15 obiektach powietrznych;

2. Przechowuje informacje m.in. o 30 lotniskach, 50 strefach dyżurowania, 15 strefach niebezpiecznych i zakazanych, 512 trasach planowanych oraz umożliwia zobrazowanie na miejscach pracy osób funkcyjnych: granic państw, rejonów odpowiedzialności KOP, korytarzy powietrznych (dróg lotniczych), siatki OP, 15 lotnisk aktywnych, 7 aktywnych stref dyżurowania LM, itp.;
3. Umożliwia m.in. jednoczesne zobrazowanie na wszystkich miejscach pracy osób funkcyjnych 60 tras obiektów powietrznych śledzonych przez własne źródła informacji oraz ich charakterystyk, a także na monitorach grupy dowodzenia KOP 40 propozycji i zadań bojowych wprowadzonych do systemu oraz danych o gotowości i działaniach bojowych podległych wojsk.

Zestaw techniczny zbudowany jest na bazie systemu komputerowego opartego o dwie jednostki centralne RODAN-15M z typowymi urządzeniami wprowadzania, wyprowadzania i przechowywania informacji uzupełnione o niestandardowe urządzenia zobrazowania i transmisji danych.

Producentem systemu jest Wojskowa Akademia Techjniczna.

Szczebel taktyczny

Na szczeblu taktycznym w WLOP wykorzystywane są następujące obiekty:

1. WEKTOR-2WE;
2. RPT-20 systemu DUNAJEC;
3. EP-10 zastępujący PORI;
4. OWAL-2A;
5. RUDNIA.

Kompleks PORI (EP-10) – WEKTOR-2WE jest rozmieszczony na PłSD i przeznaczony do zautomatyzowanego dowodzenia brygadą wojsk rakietowych oraz zautomatyzowanego naprowadzania własnych myśliwców na cele.

W jego skład wchodzą następujące obiekty:

- SD BR – zautomatyzowane stanowisko dowodzenia (5K78);
- PORI – punkt opracowania informacji radiolokacyjnej (5D91) – zastąpiony przez EP-10;
- KSŁ – kabina sprzężenia i łączności (5F24E);
- Urządzenia łączności.

Obiekt SD BR realizuje następujące główne funkcje:

- Przyjmowanie, przetwarzanie i zobrazowanie informacji radiolokacyjnej otrzymywanej z RPT-20 poprzez EP-10;

- Przyjmowanie, opracowanie i zobrazowanie zadań bojowych otrzymywanych z systemu CYBER-WA za pośrednictwem sprzęgacza EP-10;
- Przyjmowanie, opracowanie i zobrazowanie informacji o gotowości i działaniach bojowych otrzymywanych z dywizjonów rakietowych;
- Wypracowywanie i przekazywanie komend przydziału celów do zwalczania dla dr;
- Wypracowywanie i zobrazowanie wyników wstępnych obliczeń nawigatorskich w stosunku do zadanych celów powietrznych;
- Przyrządowe naprowadzanie samolotów własnych na cele (wypracowywanie i przekazywanie na samoloty komend naprowadzania);
- Przekazywanie sygnałów alarmowania;
- Wypracowywanie i przekazywanie do SD KOP (poprzez EP-10) meldunków o gotowości i działaniach bojowych BR oraz potwierdzeń otrzymywanych zadań postawionych przez wyższego przełożonego;
- Odbiór i zobrazowanie pierwotnej informacji radiolokacyjnej z miejscowej RLS.

Obiekty KSŁ będące na wyposażeniu dr realizują następujące funkcje:

- Przyjmowanie, przetwarzanie i zobrazowanie komend wskazywania celów do zwalczania otrzymywanych z SD BR;
- Wypracowanie sygnałów sterowania układami antenowymi stacji naprowadzania rakiet;
- Przekazywanie meldunków do SD BR o działalności i gotowości bojowej dr;
- Odbiór i zobrazowanie sygnałów alarmowania.

Kompleks PORI (EP-10) – WEKTOR-2WE zapewnia jednoczesną współpracę w ww. zakresie z:

- Jednym nadrzędnym systemem typu CYBER-WA;
- Jednym współdziałającym obiektem typu PORI;
- Pięcioma podległymi posterunkami radiolokacyjnymi wyposażonymi w obiekty systemu WOZDUCH lub DUNAJEC.

Posiada następujące możliwości:

- Zapewnia odbiór, opracowanie i zobrazowanie informacji radiolokacyjnej o 40 obiektach powietrznych;
- Zapewnia jednoczesne zautomatyzowane kierowanie ugrupowaniem BR w składzie do 14 dr wyposażonych w zestawy rakietowe typu S-75, S-125 i S-200;

- Zapewnia zautomatyzowane przyrządowe naprowadzanie do 6 własnych samolotów myśliwskich na cele powietrzne.

Aparatura kompleksu PORI (EP-10) – WEKTOR-2WE rozmieszczona jest w 11 (7) mobilnych kabinach z autonomicznymi źródłami zasilania i łączności.

Zestaw ten jest produkcji b. ZSRR. W chwili obecnej nie przewiduje się zmiany systemu na obiekt innego typu produkcji krajowej. Jego podmiana powinna nastąpić równocześnie z wymianą środków ogniowych.

Obiekt OWAL-2A przeznaczony jest do realizacji procesu zautomatyzowanego dowodzenia pułkiem rakietowym OP.

Dyslokowany jest na SD pr i spełnia następujące funkcje:

- Odbiór, przetwarzanie i zobrazowanie informacji radiolokacyjnej i zadań bojowych z obiektu RPT-20 systemu DUNAJEC;
- Przyjmowanie, opracowanie i zobrazowanie informacji o gotowości i działaniach bojowych otrzymywanych z dywizjonów rakietowych;
- Wypracowywanie i przekazywanie komend przydziału celów do zwalczania dla dr;
- Przekazywanie sygnałów alarmowania;
- Wypracowywanie i przekazywanie do RPT-20 meldunków o gotowości i działaniach bojowych pr oraz potwierdzeń otrzymywanych zasadań postawionych przez przełożonego;
- Odbiór i zobrazowanie pierwotnej informacji radiolokacyjnej z miejscowej RLS.

Na szczeblu dr znajdują się urządzenia SMK-10, które mają za zadanie:

- Odbiór i zobrazowanie komend wskazywania celów do zwalczania;
- Odbiór i zobrazowanie komend kierowania działaniami bojowymi dr;
- Meldowanie do SD pr o gotowości i działalności bojowej dr.

Obiekt jest typu stacjonarnego. Zestaw techniczny został ukompletowany na bazie jednostki centralnej RODAN-10. Producentem systemu jest dawny Zespół Informatyki Wojsk OPK (oprogramowanie) i WZE MERA-ELWRO (sprzęt).

Obiekt RPT-20 jest rozwijany na SD brt i stanowi techniczne wyposażenie stanowiska dowodzenia batalionu radiotechnicznego. Przeznaczony jest do automatyzacji procesów zdejmowania, przetwarzania, przesyłania i zobrazowania informacji na SD batalionu radiotechnicznego.

W ramach tego obiekt RPT-20 realizuje następujące funkcje:

- Zdejmowanie, przetwarzanie i zobrazowanie pierwotnej informacji radiolokacyjnej na szczeblu brt oraz informacji wtórnej otrzymywanej z podległych posterunków

radiolokacyjnych (krt), sąsiednich brt w ramach współdziałania i nadrzędnego SD w ramach powiadamiania;

- Półautomatyczne lub automatyczne śledzenie do 31 tras obiektów powietrznych lub namiarów na źródła zakłóceń elektromagnetycznych na podstawie informacji pierwotnej otrzymywanej z podłączonych odległościomierzy oraz informacji wtórnej otrzymywanej z podległych RLP;
- Przekazywanie uogólnionej informacji o sytuacji powietrznej w strefie odpowiedzialności PłSD do nadrzędnego SD;
- Powiadamianie podległych krt o sytuacji powietrznej oraz współdziałających brt;
- Odbieranie i zobrazowanie zadań bojowych z nadrzędnego SD na zwalczanie wskazanych celów powietrznych przez LM i WR oraz przekazywanie ich do współdziałających obiektów automatyzacji (WEKTOR-2WE, RUDNIA, WP-11);
- Odbieranie, przetwarzanie i zobrazowanie meldunków o gotowości bojowej i działaniach z podległych sił i środków oraz przekazywanie ich do nadrzędnego szczebla;
- Odbieranie i zobrazowanie sygnałów alarmowania.

Obiekt RPT-20 może jednocześnie współpracować z:

- Czterema odległościomierzami radiolokacyjnymi;
- Dwoma wysokościomierzami radiolokacyjnymi;
- Dwoma obiektami WP-11 będącymi na wyposażeniu zautomatyzowanego PN;
- Trzema podległymi posterunkami radiolokacyjnymi wyposażonymi w obiekty RPT-10, WP-01M lub cyfrowymi RLS (z UAK) i dwoma sąsiednimi obiektami typu PORI lub WP-02M lub RPT-20;
- Pięcioma podległymi posterunkami radiolokacyjnymi wyposażonymi w obiekty RPT-10, WP-01M lub cyfrowymi RLS (z UAK) – kosztem współdziałania;
- Jednym obiektem OWAL-2A;
- Jednym obiektem RUDNIA;
- Jednym nadrzędnym SD wyposażonym w obiekt CYBER.

Obiekt jest typu stacjonarnego. Zestaw techniczny został ukompletowany na bazie jednostki centralnej RODAN-10. Producentem systemu jest PIT.

Obiekty RUDNIA są dyslokowane na SD szczebla taktycznego i manewrowych oddziałów (pododdziałów) walki radioelektronicznej.

Realizują one następujące funkcje:

- Zbiór, przetwarzanie, zobrazowanie i przesyłanie informacji o sytuacji powietrznej w oparciu o dane z:
  - Lokalnych środków identyfikacji i wskazywania celów pododdziałów Wre;
  - Środków zakłóceń radioelektronicznych;
  - Nadrzędnych obiektów (RPT-20, CYBER-WA);
  - Opracowanie i przesyłanie komend dowodzenia związanych z kierowaniem działaniami bojowymi pododdziałów i środków Wre;
  - Opracowanie i zobrazowanie meldunków o gotowości i działalności bojowej sił i środków Wre.

Obiekt RUDNIA może współpracować z jednym nadrzędnym SD, jednym współdziałającym obiektem oraz czterema podległymi. Obiekty na szczeblu taktycznym (RUDNIA-2) i na szczeblu pododdziału (RUDNIA-1) są jednakowe pod względem struktury technicznej opartej na dwóch minikomputerowych jednostkach sterujących. Oba obiekty posiadają jedynie różnice w oprogramowaniu.

Obiekty systemu RUDNIA wykonane są w wersji kontenerowej. Producentem systemu jest dawny Zespół Informatyki Wojsk OPK (oprogramowanie) i PIT (sprzęt).

Szczebel pododdziału

Na szczeblu pododdziału w WLOP wykorzystywane są następujące obiekty:

- RPT-10 systemu DUNAJEC;
- WP-11.

Obiekt RPT-10 jest rozwijany na SD krt i stanowi jego techniczne wyposażenie. Przeznaczony jest do automatyzacji procesów zdejmowania, przetwarzania, przesyłania i zobrazowania informacji o sytuacji powietrznej na szczeblu kompanii radiotechnicznej.

W ramach tego obiekt RPT-10 realizuje następujące funkcje:

- Zdejmowanie, przetwarzanie i zobrazowanie pierwotnej informacji radiolokacyjnej;
- Półautomatyczne lub automatyczne śledzenie do 31 obiektów powietrznych lub namiarów na źródła zakłóceń elektromagnetycznych na podstawie informacji pierwotnej otrzymywanej z podłączonych odległościomierzy;
- Automatyczny odbiór informacji powiadamiania z nadrzędnego SD;
- Przekazywanie informacji o sytuacji powietrznej do nadrzędnego SD i obiektów współpracujących;
- Rejestrację i odtwarzanie przekazywanej informacji;
- Odbieranie i zobrazowanie sygnałów alarmowania.

Obiekt RPT-10 może jednocześnie współpracować z:

- Dwoma odległościomierzami radiolokacyjnymi;
- Jednym wysokościomierzem radiolokacyjnym (z dwu podłączonych);
- Jednym nadrzędnym SD wyposażonym w obiekt RPT-20 lub WP-02M.

Obiekt RPT-10 po wczytaniu oprogramowania z obiektu RPT-20 może spełniać w znacznym zakresie funkcje dla niego przeznaczone.

Obiekt jest typu stacjonarnego. Zestaw techniczny został ukompletowany na bazie jednostki centralnej RODAN-10. Producentem systemu jest PIT.

Obiekt WP-11 służy do rozwiązywania zadań zautomatyzowanego naprowadzania myśliwców przechwytujących na cele powietrzne.

Obiekt posiada następujące możliwości:

- Jednoczesnego naprowadzania dwóch grup myśliwców na dwa cele (przy dwóch przyczepach trzech grup myśliwców na trzy grupy celi z rezerwacją aparatury do jednego naprowadzania);
- Naprowadzania trzema metodami (manewr, przechwyt, pogoń);
- Automatycznego przekazywania za pomocą aparatury LAZUR komend naprowadzania do samolotów.

W zakresie informacji pierwotnej obiekt sprzęga się z dowolnym odległościomierzem przyłączonym do obiektów WP-02M, RPT-20 poprzez ASPD brt. Z wysokościomierzem obiekt sprzęga się bezpośrednio. W zakresie informacji wtórnej obiekt sprzęga się z WP-02M i RPT-20.

Obiekt jest produkcji radzieckiej, wykonany w wersji mobilnej. Jest wyposażony w 5 miejsc pracy. W jego skład wchodzą cztery główne układy funkcjonalne (demonstracji, zdejmowania danych, przeliczający, aparatura radiolinii LAZUR).

Dla zapasowego, mobilnego PłSD planowane było wykorzystanie obiektów ZENIT-40 i ZENIT-20 uzyskanych z WLOP„ ale po badaniach funkcjonalnych tego zestawu wstrzymano decyzję o podjęciu prac adaptacyjnych i zdecydowano obiekt ZENIT-40 przeznaczyć na wyposażenie SD KZ jako element dowodzenia Szefa OPL KZ. Natomiast obiekty ZENIT-20 przeznaczone są jako mobilna rezerwa wzmacniająca rozpoznanie radiolokacyjne na ścianie wschodniej, poprzez podporządkowanie odpowiednim PłSD.

Obiekt ZENIT-40 stanowi element wyposażenia technicznego stanowiska dowodzenia KZ i jest przeznaczony do:

1. Przetwarzania informacji radiolokacyjnej w zakresie uogólniania zobrazowania;

2. Przetwarzania informacji o wojskach własnych w zakresie meldunków:
   a) stanie;
   b) gotowości bojowej;
   c) położeniu;
   d) działalności bojowej;
   e) ugrupowaniu bojowym;
3. Wypracowania decyzji w zakresie:
   f) realizacji algorytmów;
   g) rekomendacji do zwalczania przez środki naziemne;
   h) rekomendacji do zwalczania przez lotnictwo myśliwskie;
4. Przekazywania zadań bojowych:
   i) sposobem automatycznym;
   j) sposobem zautomatyzowanym.

W skład obiektu ZENIT-40 wchodzi kabina DP-20D i kabina DP-40W. Kabina DP-20D zawiera miejsca pracy osób funkcyjnych, tworzących zespół dowodzenia bojowego, amianowicie:

- Szefa OPL KZ;
- Oficera operacyjnego ds. naziemnych środków OP;
- Oficera operacyjnego ds. lotnictwa myśliwskiego (lub II oficera ds. naziemnych środków OP).

Kabina DP-40W zawiera miejsca pracy przeznaczone dla zespołu kierunków w składzie:

- Oficer I kierunku;
- Oficer II kierunku.

Charakterystyki techniczne obiektu ZENIT-40

Strukturę techniczną obiektu stanowią dwie uniwersalne mikroprocesorowe jednostki sterujące (UMJS-10M) i 7 wskaźników panoramiczno-syntetycznych (WPS).

Obiekt umożliwia:

- Wydanie informacji radiolokacyjnej o 63 obiektach z dyskretnością 10 s;
- Postawienie 54 zadań bojowych w czasie:
  - 20-50 s automatycznie;
  - 1,5-3 min. Sposobem zautomatyzowanym;
  - współpracę z 11 obiektami zewnętrznymi.

Realizację ww. możliwości zapewnia system łączności, który charakteryzuje się następującymi parametrami:

- 2 kanały telefoniczne (telefoniczne cyfrowe) o szybkości transmisji 1200/2400 b/s;
- transmisja przewodowo-radiokiniowa lub radiowa;
- depesze 69 bit. Modulowane częstotliwościowo z detekcją błędów;
- utajnianie informacji (w obiektach zmodernizowanych).

Obiekt ZENIT-20 stanowi wyposażenie techniczne centrum rozpoznawczo-ifnormacyjnego (CRI), w którym znajdują się trzy zautomatyzowane miejsca pracy przeznaczone dla oficerów zespołu analizy. Dwa dodatkowe miejsca pracy dla oficerów zespołu powiadamiania i uprzedzania CRI znajdują się w kabinie DP-40W obiektu ZENIT-40.

W obiekt ZENIT-20 wyposażony jest również SD oddziału (samodzielnego batalionu) radiotechnicznego.

Przeznaczony jest do:

- przetwarzania informacji radiolokacyjnej w zakresie uogólniania zobrazowania i powiadamiania;
- przetwarzania informacji o wojskach własnych w zakresie zobrazowania meldunków o stanie gotowości bojowej, działalności i położeniu;
- przekazywania zadań bojowych sposobem zautomatyzowanym.

Charakterystyki techniczne obiektu ZENIT-20

Strukturę techniczną obiektu stanowią dwie uniwersalne mikroprocesorowe jednostki sterujące (UMJS-10M) i 3 wskaźniki panoramiczno-syntetyczne (WPS).

Obiekt umożliwia:

- wydanie informacji radiolokacyjnej o 63 obiektach z dyskretnością 10 s;
- współpracę z 11 obiektami zewnętrznymi.

Realizację ww. możliwości zapewnia system łączności, który charakteryzuje się następującymi parametrami:

- 2 kanały telefoniczne (telefoniczne cyfrowe) o szybkości transmisji 1200/2400 b/s;
- transmisja przewodowo-radioliniowa lub radiowa;
- depesze 69 bit. Modulowane częstotliwościowo z detekcją błęów;
- utajnianie informacji (w obiektach zmodernizowanych).

Stanowiska dowodzenia szczebla taktycznego (kompanii radiotechnicznej) wyposażone są w obiekt ZENIT-10, który jest przeznaczony do:

- zdejmowania, przetwarzania i zobrazowania pierwotnej informacji radiolokacyjnej;
- identyfikacji, uogólniania i przesyłania informacji o sytuacji powietrznej do nadrzędnego szczebla dowodzenia;
- odbioru i zobrazowania informacji o sytuacji powietrznej z nadrzędnego szczebla dowodzenia;
- odbioru i zobrazowania rozkazów otrzymanych ze szczebla nadrzędnego;
- zobrazowania meldunków o stanie i gotowości bojowej oraz o położeniu i działalności wojsk własnych;
- zautomatyzowanego wypracowania decyzji i zautomatyzowanego przekazania zadań bojowych.

Charakterystyki techniczne obiektu ZENIT-10

Strukturę techniczną obiektu stanowią dwie uniwersalne mikroprocesorowe jednostki sterujące (UMJS-10M), 3 wskaźniki panoramiczno – syntetyczne (WPS) i jeden wskaźnik wysokości (WRH).

Obiekt umożliwia:

- wydanie informacji radiolokacyjnej o 31 obiektach z dyskretnością 10 s;
- współpracę z 2 źródłami informacji wtórnej, 2 odległościomierzami i 2 wysokościomierzami.
- Jednoczesne śledzenie:
  k) 25-30 obiektów/min automatycznie;
  l) 15-20 obiektów/min. Półautomatycznie;
  m) 6-10 pomiarów wysokości/min.

Realizację ww. możliwości zapewnia system łączności, który charakteryzuje się nastepującymi parametrami:

- 2 kanały telefoniczne (telefoniczne cyfrowe) o szybkości transmisji 1200/2400 b/s;
- transmisja przewodowo-radioliniowa lub radiowa;
- depesze 69 bit. Modulowane częstotliwościowo z detekcją błędów;
- utajnianie informacji (w obiektach zmodernizowanych).

*

* *

Z analizy zautomatyzowanych systemów dowodzenia można wysnuć następujące wnioski:

1. Techniczne środki wspomagania dowodzenia eksploatowane aktualnie w WLOP (DUNAJEC, CYBER, ZENIT) wykonane są w przestarzałych (nieperspektywicznych) technologiach programowo – sprzętowych i wykorzystują nieperspektywiczne systemy transmisji danych zaś możliwości poprawy tego stanu w drodze prostych modernizacji zostały już wyczerpane;
2. Architektura sprzętowo – programowa technicznych środków wspomagania dowodzenia dostosowana jest do zadań i struktur organizacyjnych dawnych WOPK i WOPL, ukształtowanych w ramach UW;
3. Aktualnie eksploatowane środki wspomagają jedynie proces dowodzenia w zakresie zbioru, przetwarzania, przekazywania i zobrazowania informacji o sytuacji powietrznej oraz w niewielkim stopniu w zakresie przekazywania zadań bojowych oraz zbioru informacji o stanie wojsk i rezultatach działań bojowych;
4. Zbyt mała liczba jednocześnie śledzonych obiektów;
5. Długi czas przekazywania informacji o nowo wykrytych obiektach.

2.3. Docelowa struktura organizacyjno – funkcjonalna systemu dowodzenia WLOP

Docelowy system dowodzenia jest ściśle związany z założeniami przewidywanej struktury organizacyjnej WLOP. W systemie tym zakłada się integrację dowodzenia obroną powietrzną (w ramach jednolitego systemu OP RP) oraz lotnictwem taktycznym. Dowództwo SP ma być bowiem odpowiedzialne m.in. za dowodzenie działaniami ofensywnymi lotnictwa, dowodzenie OP RP i kontrolę przestrzeni powietrznej.

Dowodzenie w obronie powietrznej RP

1. Zakłada się, że cele funkcjonowania OP RP oraz zasady organizacji, dowodzenia i działania, a także zadania dla RSZ w tym zakresie ustala na wniosek dowódcy WLOP (Szefa Sztabu Generalnego WP) minister Obrony Narodowej.
2. Dowódca WLOP (SP) realizuje zadania w zakresie organizacji i funkcjonowania systemu OP RP, decyduje także o sposobie wykorzystania sił i środków OP SP. Wobec

sił i środków podsystemów WL i MW sprawuje funkcje kierowania operacyjnego (nie decyduje o ich dyslokacji i manewrach związanych z osłoną sił lądowych i morskich).

Organizuje współdziałanie i stawia zadania dowódcom rejonów OP (korpusów SP).

Udziela wytycznych i wskazówek w zakresie funkcjonowania systemu OP RP.

Dowódca WLOP (SP) realizuje zadania wykorzystując trójszczeblowy system dowodzenia, składający się:

- Na szczeblu strategicznym – z CSD Dowódcy SP wchodzącego w skład SD ND.
- Na szczeblu operacyjnym – z dwóch SD KSP (rejonów OP).
- Na szczeblu taktycznym – z ośmiu (docelowo czterech) stref (sektorów) OP – Ośrodków Dowodzenia i Naprowadzania (ODN).

Docelowy system stanowisk dowodzenia rejonów i stref OP odzwierciedlono na rys. 28.

Ponadto utrzymuje więź z dowódcami WL i MW (szefami OPL i Lotnictwa WL i MW) w celu właściwej realizacji wykonywania zadań.

3. Dowódca KOP (KSP) realizuje zadania postawione przez Dowódcę WLOP (SP) w zakresie planowania, organizacji i funkcjonowania systemu OP w rejonie (spełnia funkcje o charakterze operacyjnym).
4. Podstawowym ogniwem wykonawczym systemu OP będą etatowe Dowództwa sektorów OP (stref) z Ośrodkami Dowodzenia i Naprowadzania. Ich głównymi zadaniami będą:
   - Zbiór i przetwarzanie informacji radiolokacyjnej ze wszystkich stacji radiolokacyjnych (stacjonarnych i manewrowych, posterunków wykrywania i naprowadzania SP, RSWP, cywilni – wojskowej służby RL) oraz wszystkich środków rozpoznania radioelektronicznego rozwiniętych w sektorze (strefie);
   - Dostarczanie wszystkim stanowiskom dowodzenia (SP, wojsk lądowych i MW) rozwiniętym w sektorze jednolitej i wiarygodnej informacji o sytuacji powietrznej (dystrybucja danych do oddziałów (pododdziałów), ostrzeganie o zagrożeniu);
   - Kierowanie ogniowe, w pełnym zakresie, wszystkimi siłami i ośrodkami OP SP rozwiniętymi w sektorze (strefie).
   - Kierowanie taktyczne siłami i środkami OPL WL i MW rozwiniętymi w sektorze.
   - Kierowanie lotnictwem taktycznym w strefie odpowiedzialności i zapewnienie bezpieczeństwa jego działań.

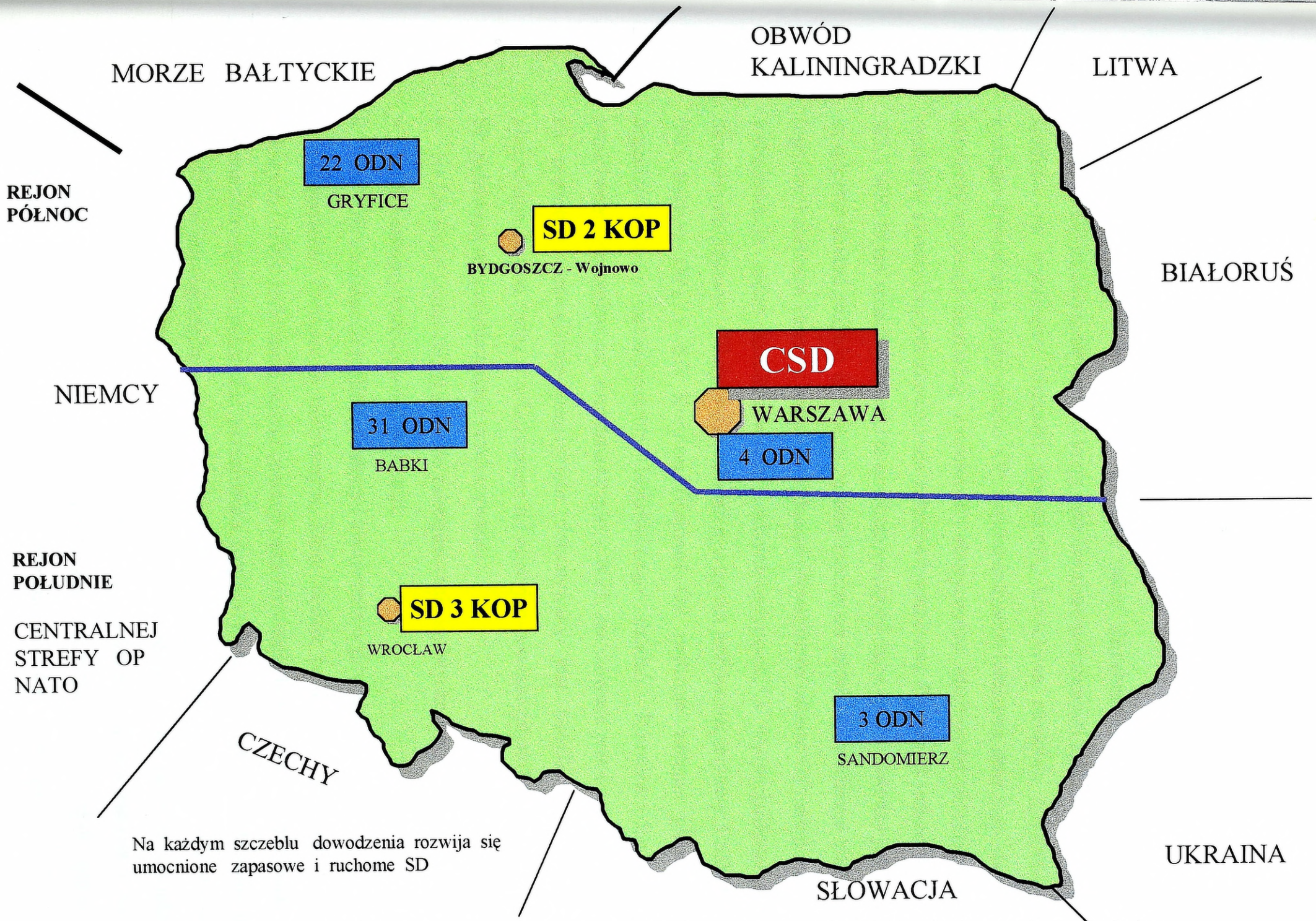

Rys. 28 . Przewidywany system stanowisk dowodzenia WWLOP / sił powietrznych /

W celu zapewnienia ciągłości dowodzenia oraz wysokiej żywotności systemu dowodzenia na każdym szczeblu organizowane będą:

- Zasadnicze umocnione stanowiska dowodzenia;
- Zapasowe umocnione lub ruchome stanowiska dowodzenia;
- Ruchome stanowiska dowodzenia spełniające rolę wysuniętych zapasowych SD drugiej kolejności.

Docelowy system dowodzenia zapewni także skuteczne kierowanie siłami i środkami OP na całym terytorium kraju oraz doraźnie tworzonymi zgrupowaniami sił i środków na wybranym kierunku zagrożenia. Modułowa struktura terytorialnego systemu dowodzenia, rozpoznania OP i naprowadzania lotnictwa oraz jego ruchome elementy zapewnią niezbędną żywotność i elastyczność. Możliwości poszczególnych modułów systemu są jednakowe i nie zależą od pokojowej dyslokacji jednostek WRt, WL i WR. W ten sposób jednostki te uzyskują swobodę manewru, a dowódcy jednostek są odpowiedzialni jedynie za realizację przydzielonych zadań. Dowodzenie taktyczne (ogniowe) realizuje etatowy organ dowodzenia (dowództwo sektora OP) odciążony od wykonywania zadań szkoleniowych i administracyjnych, a wyspecjalizowany w dowodzeniu bojowym. W dynamice działań system ten jest dwuszczeblowy: CSD-ODN (SD Sektora OP), a SD Korpusu (Rejonu) OP realizuje zadania planowania, organizowania i zabezpieczenia logistycznego działań. Również dowodzenie lotnictwem uderzeniowym, rozpoznawczym i WRE realizowane jest dwuszczeblowo: na poziomie strategiczno-operacyjnym dokonywany jest podział wysiłku oraz planowanie działań (wraz z obliczeniami inżynieryjno-nawigacyjnymi), na SD korpusu SP zadania są uszczegóławiane i przekazywane:

- Na SD Bazy Lotniczej (w zakresie zabezpieczenia logistycznego);
- Na SD eskadry lotniczej – do realizacji;
- Do ODN (w zakresie realizacji osłony i kierowania w powietrzu).

Dowodzenie lotnictwem taktycznym, które będzie realizowało wsparcie wojsk lądowych (MW), izolowanie rejonu operacji oraz niszczenie infrastruktury, gospodarki i systemu kierowania państwem przeciwnika (czyli wykonywało lotnicze uderzenia o charakterze strategicznym), wymaga także określonych modyfikacji. Na SD wojsk lądowych (MW) oraz na SD każdego KZ przewiduje się rozmieszczenie ośrodka (zespołu) współdziałania lotnictwa taktycznego. Jego podstawową powinnością będzie m.in. organizowanie i realizowanie współdziałania lotnictwa SP z odpowiednimi związkami wojsk lądowych, przekazywanie propozycji dotyczących użycia lotnictwa

taktycznego w interesie wojsk, uzgadnianie wspólnych działań z lotnictwem wojsk lądowych, czy też proponowanie zadań wojsk na korzyść lotnictwa taktycznego. Zespół ten nie będzie zajmował się dowodzeniem lotnictwem taktycznym, ani też planowaniem użycia i dowodzenia siłami lotnictwa wojsk lądowych.

Na szczeblu taktycznym wojsk lądowych (na SD dywizji, brygad, batalionów) przebywali będą oficerowie łącznikowi i naprowadzania lotnictwa. Nie będą oni również dowodzili lotnictwem taktycznym, lecz uzgadniali i realizowali współdziałanie oraz przekazywali potrzeby o celowości jego użycia na korzyść pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych wojsk lądowych.

Do czasu włączenia RP do Sojuszu Północnoatlantyckiego możliwość współdziałania z systemem OP NATO zapewniona będzie w dwóch płaszczyznach: organizacyjnej i technicznej. W pierwszej płaszczyźnie interoperacyjność z systemem NATO osiągnięta będzie poprzez przyjęcie analogicznego podziału kompetencji i zadań oraz wdrożenie podobnych organów dowodzenia o charakterze operacyjno-taktycznym (odpowiednio: Korpus – CAOC, ODN-CRC). Natomiast Dowódca SP będzie odpowiedzialny za całokształt działań lotnictwa i OP, podobnie jak Dowódca PSP Regionu Europy Centralnej NATO-COMAIRCENT, który realizuje trzy główne zadania:

- Jest dowódcą sił powietrznych w regionie – Regional Air Commander (RAC) – kieruje ofensywnymi działaniami powietrznymi w regionie:
- Jest dowódcą obrony powietrznej regionu – Regional Air Fefence Commander (RADC);
- Jest odpowiedzialny za kontrolę przestrzeni powietrznej w regionie – Regional Airspace Control Authority (RCA).

W płaszczyźnie technicznej współpraca zapewniona będzie poprzez wdrażanie ZtSyD i systemów łączności odpowiadających standardom NATO. Pierwszym krokiem będzie wdrożenie systemu ASOC.

Wykorzystanie w maksymalnym stopniu obecnie posiadanej infrastruktury realizowane będzie poprzez etapowe łączenie aktualnie funkcjonujących stref odpowiedzialności PłSD. Zmniejszanie liczby sektorów OP (ODN), powiązane ze zwiększeniem ich kompetencji i zadań (kosztem SD Rejonu) uwarunkowane jest m.in. planowym wdrażaniem i rozwojem techniczno-funkcjonalnym ZtSyD (głównie DUNAJ) oraz docelowego krajowego systemu łączności, którego integralną częścią będzie system

łączności SZ (zgodnie z koncepcją opracowaną przez Zarząd Łączności i Informatyki SG WP).

Po włączeniu RP do NATO pełna integracja z systemem OP koalicji ułatwiona będzie m.in. poprzez:

- Wykorzystanie infrastruktury SD (ZSD) korpusów do zorganizowania połączonych stanowisk dowodzenia operacjami powietrznymi (CAOC) oraz sprzężenia ich z SD dowódcy PSP Europy Centralnej, narodowym SD SP (CSD SP) i innymi stanowiskami szczebla rejonu (CAOC);
- Zbudowanie (na bazie ODN) CRC do kierowania taktycznego siłami OP;
- włączanie podsystemu OPL (bez względu na rejon rozmieszczenia wojsk lądowych i MW) do systemu dystrybucji informacji o sytuacji powietrznej i kierowania taktycznego z dowolnego CRC.

*

* *

Przyjęto, że docelowy system dowodzenia obroną powietrzną RP tworzą następujące elementy:

1. Terytorialny system dowodzenia obroną powietrzną SP zapewniający realizację:
   - Dowodzenia siłami i środkami OP w ramach walki o przewagę w powietrzu w całej przestrzeni powietrznej RP lub na wybranym kierunku zagrożenia;
   - Dowodzenia siłami i środkami OP w ramach osłony wojsk lądowych, MW oraz obiektów infrastruktury państwowej rozmieszczonych na całym terytorium kraju;
   - Zbioru, przetwarzania i dystrybucji terminowej i jednolitej informacji o sytuacji w powietrzu wszystkim organom dowodzenia – w potrzebnym im zakresie;
   - Powiadamiania i ostrzegania o zagrożeniach uderzeniami z powietrza wojsk i instytucji cywilnych;
   - Nadzoru przestrzeni powietrznej i kontroli RL;
   - Przygotowania i kierowania akcjami ratownictwa lotniczego.
2. Elementy dowodzenia WOPL OW (KZ) rozwijane podczas mobilizacyjnego i operacyjnego rozwijania wojsk, funkcjonujące w składzie ich organów dowodzenia przeznaczone są do realizacji przygotowania i koordynacji działań sił i środków OP OW (KZ) w ramach bezpośredniej osłony wojsk okręgów wojskowych (KZ).

3. Elementy dowodzenia OPL MW rozwijane w ramach organów dowodzenia MW i przeznaczone do realizacji przygotowania i koordynacji działań sił i środków OP MW w bezpośredniej osłonie okrętów, baz morskich i innych obiektów infrastruktury MW.

Zatem podstawą terytorialnej struktury systemu OP powinny być modułowe podsystemy dowodzenia i rozpoznania (o cechach mobilnych), stanowiące w strukturze SP wydzielone elementy organizacyjne, powiązane z jednostkami bojowymi lotnictwa i naziemnej OP wyłącznie funkcjonalnie, a będące bazą do tworzenia:

- Strefy OP obejmującej obszar całego kraju;
- Rejonu OP obejmującego rejon obrony KOP (KSP):
- Sektora OP obejmującego obszar odpowiedzialności dowództwa OP szczebla taktycznego (ODN).
- Ponadto w systemie dowodzenia lotnictwem taktycznym SP rozwija się na SD OW (KZ) ośrodek (zespół) współdziałania, a na SD DZ (BZ) oficerów łącznikowych lotnictwa. W pododdziałach wojsk lądowych mogą znajdować się oficerowie naprowadzania lotnictwa.

2.4. Przygotowanie działań bojowych w WLOP

Proces dowodzenia w WLOP (siłach powietrznych) obejmuje ich przygotowanie do działań oraz dowodzenie w czasie wykonywania zadań. Ideowy model procesu dowodzenia został zobrazowany na rys. 29.

Metodyka pracy dowódcy WLOP (korpusu obrony powietrznej) podczas planowania i organizowania działań bojowych zależy od zaistniałej sytuacji operacyjno-taktycznej, treści otrzymanego zadania i posiadanego czasu na przygotowanie wojsk do działań.

Niezależnie od przejętej metody pracy, dowódca WLOP (korpusu) powinien tak zorganizować pracę, aby pozostawić podległym związkom i oddziałom jak najwięcej czasu na przygotowanie do działań bojowych. Zobrazujemy to na przykładzie korpusu obrony powietrznej.

Planowanie i organizowanie działań bojowych KOP rozpoczyna się z chwilą otrzymania z DWLOP rozkazu operacyjnego (zarządzenia operacyjnego lub wstępnego zarządzenia bojowego) Dowódcy WLOP i może być realizowane następującymi metodami:

1. Metodą pracy kolejnej;

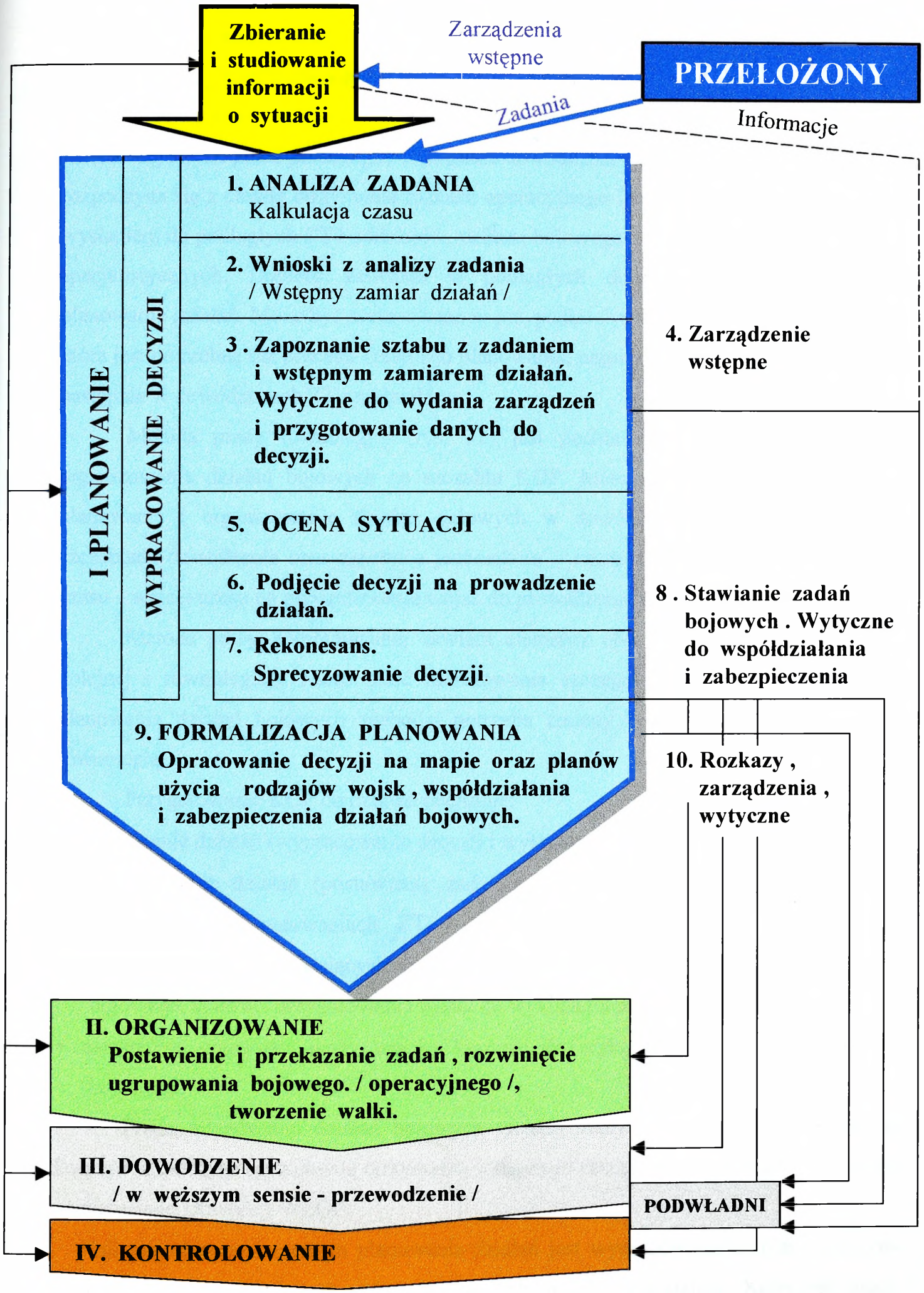

Rys. 29. Przykład modelu procesu dowodzenia

2. Metodą pracy równoległej;
3. Metoda pracy kombinowanej.

Metoda pracy kolejnej (rys. 30) jest metodą tradycyjną i polega na planowaniu działań bojowych przez poszczególne szczeble dowodzenia po kolei. W dowództwie KOP rozpoczyna się z chwilą otrzymania rozkazu operacyjnego Dowódcy WLOP i kończy się wysłaniem do podległych ZT i oddziałów rozkazu bojowego dowódcy korpusu i zarządzeń specjalistycznych. Dopiero wówczas w podległych dowództwach rozpoczyna się planowanie działań. Może być zastosowana w przypadku dysponowania taką ilością czasu, która jest potrzebna dla procesu kolejnego planowania; najpierw w dowództwie korpusu, a następnie w dowództwach ZT i oddziałów.

Metoda pracy równoległej (rys. 31) jest podstawową metodą planowania i organizowania działań bojowych na szczeblu KOP. Metoda ta umożliwia równoległe planowanie i organizowanie działań bojowych w dowództwie KOP i na niższych szczeblach dowodzenia oraz zapewnia jednostkom – szczególnie w warunkach deficytu czasu – więcej czasu na przygotowanie wojsk do prowadzenia działań bojowych.

Metoda pracy kombinowanej zawiera elementy obu powyższych metod (pracy kolejnej i równoległej). Może mieć zastosowanie szczególnie wówczas, gdy w toku planowania działań bojowych zachodzi potrzeba zmiany metody pracy z kolejnej na równoległą.

Przygotowanie KOP do działań obejmuje:

- planowanie działań (wypracowanie decyzji i wykonanie dokumentów bojowych);
- organizowanie działań (postawienie zadań podległym ZT i oddziałom, udzielenie pomocy w przygotowaniach ZT i oddziałów do działań, wykonanie innych przedsięwzięć poprzedzających wykonanie zadań, w tym utworzenie ugrupowania bojowego, kontrola przygotowania wojsk do wykonania postawionych zadań);
- osiągnięcie gotowości przez wojska korpusu do wykonania otrzymanego zadania bojowego.

Proces planowania działań bojowych metodą pracy równoległej w dowództwie korpusu rozpoczyna się z chwilą otrzymania wstępnego zarządzenia bojowego lub rozkazu operacyjnego Dowódcy WLOP.

Najistotniejszym elementem planowania działań jest wypracowanie zamiaru i decyzji na prowadzenie działań oraz zadań dla podległych ZT i oddziałów. Kolejność pracy dowódcy i sztabu korpusu w procesie planowania (wypracowywania decyzji) i organizacji

Rys. 30 . Metoda działania kolejnego

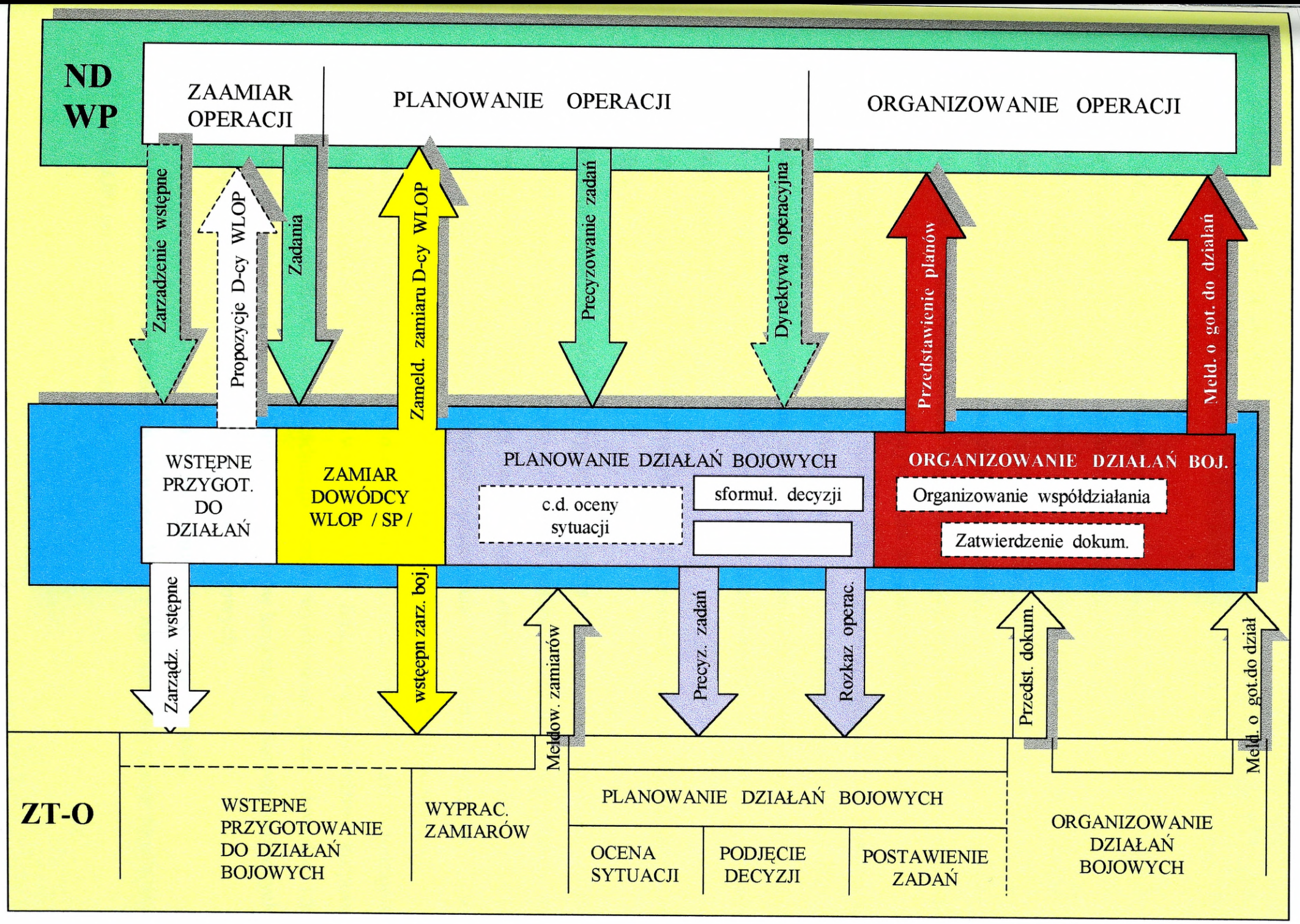

Rys. 31 . Metoda równoległego przygotowania sił powietrznych do działań bojowych

działań bojowych powinna przebiegać zgodnie z przyjętą metodą pracy. W zależności od posiadanego czasu na przygotowanie działań bojowych cykl wypracowywania decyzji może ulegać pewnym modyfikacjom w stosunku do obowiązującego schematu przyjętej metody pracy dowódcy.

Czynności dowództwa korpusu podczas planowania i organizacji działań bojowych metodą równoległą, powinny być realizowane w następującej kolejności:

- analiza otrzymanego zadania, kalkulacja czasu, ustalenie terminów realizacji głównych przedsięwzięć w procesie planowania i organizacji działań, wypracowanie ogólnego zamiaru wykonania zadania oraz określenie zasadniczych zadań do natychmiastowego wykonania w celu przygotowania wojsk do realizacji otrzymanego zadania bojowego (czynność tą dowódca może wykonywać sam lub z udziałem szefa sztabu);
- udzielenie wytycznych szefowi sztabu przez dowódcę korpusu do zapoznania zastępców, szefów oddziałów, wydziałów i służb korpusu oraz dowódcy BRt z sytuacją operacyjno – taktyczną, zadaniem korpusu oraz przygotowania wytycznych dla poszczególnych osób funkcyjnych dowództwa korpusu i dowódcy brygady radiotechnicznej;
- przeprowadzenie orientowania operacyjnego z kierowniczą kadrą przez szefa sztabu lub szefa wydziału operacyjnego;
- zapoznanie przez dowódcę z ogólną koncepcją wykonywania zadania w celu ukierunkowania pracy zastępców i oficerów sztabu i udzielenie wytycznych do przygotowania przez kierowniczą kadrę danych niezbędnych do podjęcia decyzji (jeżeli zachodzi potrzeba nakazanie opracowania zarządzenia wstępnego) oraz ustalenie terminu, miejsca i sposobu meldowania danych (propozycji) do decyzji;
- wstępna ocena sytuacji przez dowódcę korpusu z udziałem zastępców, szefów rodzajów wojsk, dowódcy BRt lub tylko wybranych osób funkcyjnych dowództwa korpusu (BRt) i w zależności od posiadanego czasu, wysłuchanie przez dowódcę ich meldunków lub zarządzanie od określonych oficerów konkretnych danych niezbędnych do wypracowania zamiaru prowadzenia działań bojowych;
- sprecyzowanie przez dowódcę zamiaru wykonania otrzymanego zadania;
- meldowanie zamiaru przełożonemu (dowódcy WLOP lub określonej osobie funkcyjnej DWLOP) przez dowódcę korpusu;

- wygłoszenie przez dowódcę zamiaru wobec kierowniczych osób funkcyjnych dowództwa korpusu (d-cy BRt) oraz udzielenie wytycznych w sprawie wydawania wstępnego zarządzenia bojowego i opracowania pozostałych dokumentów bojowych;
- wydanie wstępnego zarządzenia bojowego;
- ocena sytuacji przez dowódcę na podstawie meldunków składanych przez zastępców;
- szefów oddziałów, wydziałów i służb dowództwa korpusu i dowódcy BRt;
- podjęcie decyzji przez dowódcę na prowadzenie działań bojowych i jej zameldowanie przełożonemu (rys. 32);
- opracowanie przez zastępców, oficerów sztabu oraz szefów rodzajów wojsk i służb dokumentów bojowych (mapy decyzji, rozkazu bojowego, planów użycia wojsk, zarządzeń i wytycznych specjalistycznych) i pomocniczych (plansz, schematów, harmonogramów itp.);
- zatwierdzenie przez dowódcę korpusu zamiarów wykonania zadania podległym dowódcom;
- przedstawienie przełożonemu do zatwierdzenia opracowanych dokumentów bojowych;
- postawienie zadań podległym ZT i oddziałom;
- wysłanie do podległych ZT i oddziałów rozkazu bojowego dowódcy korpusu i zarządzeń specjalistycznych;
- udzielenie wytycznych w zakresie współdziałania, dowodzenia, zabezpieczenia działań bojowych oraz kontroli i pomocy wojskom w przygotowaniu do działań bojowych;
- organizacja współdziałania wewnątrz KOP;
- udzielenie pomocy podległym ZT i oddziałom w wypracowaniu decyzji i przygotowaniu do działań bojowych;
- zatwierdzenie dokumentów bojowych opracowanych przez podległe dowództwa ZT i oddziałów;
- kontrola przygotowania wojsk do działań bojowych.

W czasie działań bojowych proces planowania i organizacji działań bojowych będzie najczęściej bardziej skomplikowany i niejednorodny, ponieważ często elementy planowania i organizacji działań bojowych występować będą w etapie kierowania i podsumowania działań bojowych.

Podczas pracy bojowej zamiana bojowa wytwarza lub prowadzi niezbędne dokumenty następujących rodzajów:

- normatywne;